YENİ DÜNYA

SOSYALİZM SORUNLARI

105. doğum yılında lenin
lenin ve "sol oportünizm"
maocu politikada olumsuzluk
maoculuğun eleştirisi
maoculuğun marksist olmayan özü
çağdaş faşizm
dr. şefik hüsnü üstüne iki mektup
kültürel eylem ve sanat

4

NİSAN 1975

YENİ DÜNYA
sosyalizm sorunları

YENİ DÜNYA
sosyalizm sorunları

NİSAN, 1975 — SAYI: 4

Lenin üstüne 5

Lenin ve sol oportünizm (Claude Prevost) 18

Türkçede Lenin (Aziz Okay) . . . 37

Sınıf Mücadelesinde değişik yollar (Lenin) 41

Stuttgart Sosyalist Enternasyonali Kongresi (Lenin) 43

Maocu politikada olumsuzluk . . 52

Maoculuğun eleştirisi (P. Fedoseyev) 55

Maoculuğun marksist olmayan özü (Tseveta Vasileva) 74

Çağdaş faşizm (K. İ. Zarodov) . . 91

Kurtuluş cephesinden kuruluş cephesine (Sadık Hacer) 109

Dr. Şefik Hüsnü üstüne iki mektup 123

Kültürel eylem ve sanat ürünleri (Jaques - André Bizet) 134

Yeni Dünya - Sosyalizm Sorunları ★ Aylık dergi ★ Sahibi ve genel yönetmeni: Yusuf Ziya Bahadınlı ★ Yazıişleri müdürü: Bülent Erten ★ Yönetim yeri: Ankara Caddesi, 99, Babıâli Han, kat: 3, İstanbul ★ Yazışma ve havale adresi: Yusuf Ziya Bahadınlı, P.K. 1222, İstanbul ★ Dizgi ve baskı: Hilâl Matbaacılık Koll. Şti. ★ Cilt: Numune Mücellithanesi ★ Kapak baskısı: Karaca Ofset ★ Abone şartları: Yıllık 100, altı aylık 50 lira ★ Başka ülkeler için: Yıllık 200, altı aylık 100 lira ★ Dağıtım: İstanbul ve Anadolu: Der - Da, Ankara: Ankara Dağıtım, İzmir: Ge - Da.

DÖRDÜNCÜ SAYI ÇIKARKEN

Okuyuculardan aldığımız mektuplardan bir bölümü, gerek dünyada, gerekse ülkemizde «yayılmaya çalışan», «kafaları karıştıran» ve «bilimsel olmayan sosyalizm üstüne kaynaklanan» kimi görüşleri sergilemeye devam etmemizi istemektedir.

Yeni Dünya'nın 1. sayısından başlayarak «marksist olmayan sosyalizm ve kaynakları» nı vermeye çalıştık. Bu Nisan sayısında da görüleceği gibi aynı bakışla «sol oportünizm» ve «maoculuk» incelenmektedir.

Önümüzdeki sayılarda ise «anarşizm», «troçkizm» ve benzerlerinden esinlenen «fraksiyon» biçimli kimi görüşleri sergilemeye devam edeceğiz.

YENİ DÜNYA

lenin üstüne

1

22 Nisan 1975, Marks ve Engels'in devrimci öğretilerinin yorumcu ve uygulayıcısı; dünyanın ilk sosyalist devletinin kurucusu Viladimir İlyiç Lenin'in doğumunun 105. yılıdır. Bu münasebetle: 1 — Lenin'in kişiliğini belirleyen bir yazı; 2 — Lenin'in «sol oportünizm» hakkında düşündüklerini sergileyen bir başka yazı; 3 — Lenin'in Türkçe'ye çevrilen eserlerini veren bir liste; 4 — Lenin'in sınıf mücadelesinde değişik yolların olduğunu bildiren kısa bir yazısı ve; 5 — Lenin'in Türkçe'ye hiç çevrilmemiş «2. Enternasyonal» üstüne yazdığı bir yazısını okuyuculara sunuyoruz.

Lenin, tarihin ortaya koyduğu en acil sorunları cevaplandırdı, sosyalist devrim teorisini kapsamlı biçimde geliştirdi, Rus ve uluslararası devrimci harekete bilimsel temele dayanan bir strateji ve taktik verdi ve işçi sınıfı mücadelesini sosyalizmin ülkülerini hayata geçirdi.

Marks ve Engels tarafından ütopyadan bilime çevrilen ve Lenin'in yeni sonuçlar ve buluşlarla zenginleştirdiği sosyalizm, dünya çapında sosyal uygulamayla bütünleşmiş ve zamanımızın ana devrimci gücü olmuştur.

Lenin büyük öğretmenlerinin teorik mirasını yeni tarihî koşullarda geliştirdi ve zenginleştirdi. Marks - Engels öğretisini fosilleşmiş, cansız bir dogmaya çevirme çabalarına karşı şiddetle mücadele etti. «Marks'ın teorisini tamamlanmış ve

dokunulmaz bir şey olarak görmüyoruz,» diye yazdı. «Tersine, sosyalistlerin, eğer hayatın akışına ayak uydurmak istiyorlarsa, her yönden geliştirmeleri gereken bilimin yalnızca temel taşını koyduğuna inanıyoruz.»[1] Lenin, marksizmin yaratıcı gelişimini devrimci teorinin etkinliği için temel bir şart, işçi sınıfının acil sorunlarının teorik ve pratik çözümlenmesi için bir anahtar; «sağ-kanat» ve «sol-kanat» oportünizmiyle, dogmatizmle ve her renkten revizyonizmle savaşmak için önemli bir araç olarak görüyordu. Lenin yeni tip bir politik önder, bir bilgin, konuşmacı ve propagandist, bir kitle örgütleyicisiydi. Olayların tahliline derin bilimsel yaklaşımı, sınıf güçlerinin karşılıklı ilişkileri ve sıralanmalarını ciddî değerlendirmesi, marksist ilkeleri üstün tutmaktaki tutarlılık ve kararlılığı, mücadelede taktiklerinin esnekliği ve proletarya hareketinin çıkarları ve hedeflerine hizmetiyle belirginleşmiştir.

Lenin için teorinin ve bilimsel politikanın geliştirilmesi, kitle mücadeleleri tecrübelerinin incelenmesi ve genelleştirilmesiyle sıkı sıkıya bağlıydı. O, milyonların tecrübelerinde işçi sınıfı hareketinin acil sorularına cevaplar aradı ve buldu. Proleter sınıf mücadelesinin stratejisti ve taktikçisi olan Lenin, emekçi halkla yakın bir bağımlılık içindeydi ve onların hayatî çıkarlarını rehber olarak alıyordu; insanların yaşamlarına karşı her zaman duyarlı bulunarak, işçilerin ve köylülerin, toplumun bütün katmanlarının toplumsal psikolojisini dikkatle inceledi ve politik çözümlere ulaşırken bütün bunları göz önünde tuttu.

Lenin,in tüm yaşantısı başlıbaşına bir olaydı. Yaratıcı düşüncelerle ve sarsılmaz devrimci çalışmalarla, ideolojik ve siyasî kavgayla yaşanmış bir hayattı bu. Lenin'de bir proleter devrimcinin en belirgin nitelikleri birleşiyordu: güçlü bir zekâ, yenilmez bir irade, kölelik ve baskıya karşı içten bir nef-

---

(1) **Toplu Eserler**, İngilizce Baskısı, Cilt 4, S. 211.

ret, devrimci heyecan, tutarlı bir enternasyonalizm, kitlelerin yaratıcı güçlerine sonsuz bir inanç ve çok büyük bir örgütleme yeteneği. Onun yaşamı ve çalışması işçi sınıfı mücadelesiyle ayrılmaz bir bütündü.

Lenin'in çalışması, onun öğretisi Rus ve uluslararası kurtuluş hareketinde güçlü bir etki yaparak, buna ilkeli bir devrimci yön ve örgütlenme biçimi verdi.

Leninizm, emperyalizm ve proletarya devrimleri çağının, sömürgeciliğin çöküşü ve ulusal kurtuluş hareketlerinin zafer çağının, insanlığın kapitalizmden sosyalizme ve ileri aşamasına geçiş çağının marksizmidir. Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri Konferansınca benimsenen «Vladimir İlyiç Lenin'in Doğumunun Yüzüncü Yıldönümü» Bildirisi, «dünya sosyalizminin ve işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketlerinin bütün tecrübeleri, marksist-leninist öğretilerin dünya çapındaki önemini teyit etmiştir,» diyor. «Sosyalist devrimin bir grup ülkedeki zaferi, dünya sosyalist sisteminin doğuşu, işçi sınıfı hareketinin kapitalist ülkelerdeki kazançları, eski sömürge ve yarı-sömürge halklarının sosyo-politik gelişmeler alanında bağımsız unsurlar olarak ortaya çıkmaları ve emperyalizme karşı mücadeledeki görülmemiş kabarma ve benzeri leninizmin tarihî yerini kanıtlamaktadır.»

Lenin'in toplumsal olaylara ve süreçlere yaklaşımındaki temel nitelik, bilimsel objektiflik ile işçi sınıfı saflarından ilkeli bir değerlendirme arasındaki organik bütünlüktür. Leninizm, sosyalizmin kuruluşu sırasında ve kurtuluş hareketinin canlı uygulanışından edinilen tecrübelere dayanılarak sürekli zenginleştirilmektedir.

Bilimsel sosyalizmi kılavuz edinen partiler, Lenin'in ideolojik mirasına dayanarak geniş bir yaratıcı çalışma sürdürmekte ve çağdaş burjuva ideolojisine karşı, devrimci teorinin «sağcı» ve «solcu» yozlaştırmalarına karşı uzlaşmaz bir mücadele yürütmektedirler. Marksizm - leninizm bir uluslararası

öğretidir. Marksizm - leninizm'in bütünlüğünü bozmak, onu sunî olarak çeşitli ulusal yada bölgesel «tür»lere bölmek her zaman işçi sınıfının devrimci öğretisinin ilkelerinin revizyonu ile sonuçlanır. Bu öğreti tabiatında bir bütündür ve o tüm bilimsel sosyalistlerin, tüm devrimci işçilerin, tüm emekçi halkın malıdır.

LENİN - YENİ TİP PROLETARYA PARTİSİNİN KURUCUSU - TEORİSYEN VE SOSYALİST DEVRİMİN ÖNDERİ

Yüzyılın başında dünya kapitalizmi sonuncu, emperyalist aşamasına girdi. Kapitalizmden sosyalizme devrimci bir geçiş, toplumsal gelişme için hayatî bir ihtiyaç haline geldi. Dünya tarihinde bir dönüm noktasına erişilmişti. Uluslararası proletarya, insanın insan tarafından sömürülmesinin ortadan kaldırılması mücadelesine, toplum yaşamında köklü bir yenişleme mücadelesine önderlik ederek, toplumsal bir güç halinde ortaya çıktı. Marks ve Engels'den sonra tüm işçi sınıfı hareketinin tecrübelerinin toplamını içeren ve örgütlenişinde yeni biçimler geliştiren leninizmde uluslararası işçi sınıfı güçlü bir teorik silâh, kapsamlı biçimde ilerletilmiş bir ideoloji ve devrimci bir eylem programı elde etti.

20. yüzyılın başlarında Rusya dünya emperyalizminin çelişkilerinin bir odak noktasıydı. Ülke dünyanın o tarihteki tipik sosyo-ekonomik çelişkileriyle parçalanmaktaydı: emek ve sermaye arasındaki, gelişen kapitalizm ve feodal köleciliğin önemli ölçüdeki kalıntıları arasındaki, büyük çapta gelişmiş sanayi alanları ile geri kalmış uzak bölgeler arasındaki çelişkiler. Çarlık otokrasisinin uyguladığı siyasî, kültürel ve ulusal baskı bu çelişkileri özellikle keskinleştiriyordu. Ülkenin karşısındaki başlıca sorunlar — toprak ağalarına köleliğin kaldırılması, emekçi halkın kapitalizmin köleliğinden ve ulu-

sal baskıdan kurtarılması ve sosyalist reformlara duyulan gereksinme — aynı zamanda diğer birçok ülkenin de ana sorunlarıydı.

Rusya, kapitalizmin orta düzeyde gelişmiş olduğu, tekelci aşamaya doğru hızla ilerleyen bir ülkeydi. Keskin karşıtlıklar Rus sahnesinin karakteristik nitelikleriydi: nüfusunun büyük çoğunluğu köylü olan bir tarım ülkesi, ama aynı zamanda da büyük ölçüde yoğunlaşmış bir sanayi üretimine ve işçi sınıfının devrimci örgütüne sahip bir ülke. Büyük bir dünya gücü olarak her zaman rakip emperyalist bloklara giriyor, aynı zamanda da daha gelişmiş kapitalist devletlere bağımlı kalıyordu. Rus kültürü dünyaya edebiyat, sanat ve bilimde klasikler veriyordu. Ama nüfusun dörtte üçünün okuma yazması yoktu.

Çarlık ve Rusya'nın toprak ağası ve burjuva üst tabakası zamanı geçmiş bir toplumsal ilişkiler sistemini korumaya çalışıyorlardı. Sermaye tarafından insafsızca sömürülen işçiler, toprak ağalarınca ezilen köylüler ve ulusun uzak bölgelerinin ezilen halkları, burjuva - toprak ağası düzenine karşı mücadele için ayaklanıyorlardı. Rusya dünya emperyalist sistemindeki en zayıf halkacıktı. Bu koşullarda ülkenin demokratik ve sosyalist gelişimi için işçi sınıfı mücadelesi dünya tarihi çapında bir önem kazandı. Marks ve Engels'in sözleriyle, Rusya Avrupa devrimci hareketinin ilerlemiş bir müfrezesiydi.

Toplumun ana devrimci gücü olan işçi sınıfı tüm sömürülenleri kendi çevresinde toparladı ve çarlık baskısına ve burjuvaziye karşı gitgide büyüyen oranda bir mücadele yürüttü. Sanayi bölgelerindeki büyük işletmelerde yoğunlaşan proletarya, marksist partinin rehberliğinde kapsamlı bir devrimci eğitimden geçti. Keskin sınıf mücadeleleri sırasında reformist ve diğer yabancı etkiler yenildi ve dünya proletaryasının tecrübeleri ve en iyi devrimci gelenekleri verimli bir biçimde kullanıldı.

Siyasî mücadeleye başlandığı andan beri, Rus proletaryasının yararlanabileceği kurtuluş hareketinin bilimsel teorisi (Marks ve Engels'in öğretisi) vardı. Ülkenin sosyo-ekonomik gelişimi, sınıf çelişkilerinin keskinliği ve köylü isyanlarından kökenlenen devrimci gelenekler, A.N. Radişçev'in ve Deçembristler (Aralıkçılar) A.I. Herzen, N.G. Çernişevski ve geçen yüzyılın 60'larının diğer demokratları ile 70'lerin devrimci Narodniklerinin (Popülistler) faaliyetleri marksizmin Rusya'da benimsenmesi ve uygulanması için gerekli alanı hazırlamıştı.

G.V. Plehanov'un önderlik ettiği ilk Rus marksistleri 1880'lerde marksist düşünceleri aktif olarak yaymaya başladılar. Devrimci aydınların temsilcileri, siyasî bilinci yüksek işçilerle birlikte proletarya hareketine marksist düşünceleri getirdiler.

Bilimsel sosyalizmi işçilerin kitle hareketiyle birleştirme, marksist teoriyi yeni koşullar altında geliştirme ve onun sosyalist devrim uygulamasında ve sosyalist inşada cisimlenmesini sağlamada Lenin'in önderliğindeki Bolşevik Partisi büyük rol oynadı.

Lenin devrimci bir işçi sınıfı partisinin kurulmasının ve güçlendirilmesinin sosyalist devrimin zaferi için kesin şart olduğuna inanıyordu. Bir proletarya partisini «Rusya'yı altüst edebilecek» güçlü bir manivela olarak görüyordu.

Parti kuruluşunun öncesinde, Lenin'in yaptığı büyük kapsamdaki ideolojik ve teorik çalışmalar, onun küçük burjuva Narodnik sosyalizm eleştirisi ve reformist ve diğer oportünist akımlara karşı uzlaşmaz mücadelesi geliyordu. Eğer alan bu biçimde temizlenmiş olmasaydı, marksizmin kurtuluş hareketiyle birleştirilmesi ve proletaryanın bağımsız sınıf çizgisinin oluşturulması imkânsızlaşacaktı.

Bolşevik Partisiyle, ulusararası sosyalist hareketin tarihinde ilk kez olarak bir işçi sınıfı partisinin programı, prolertaya diktatörlüğünün kurulmasını istiyordu. Parti, Rus proletaryasının, devrimci kitlelerin, çar baskısına ve kapitalizme karşı mücadelesini yönetti.

Lenin devrimci hareketin tecrübelerini özetleyerek, «Ne Yapmalı?», «Bir Adım İleri, İki Adım Geri» ve diğer eserlerinde yeni bir tip proletarya partisi konusunda bütünleşmiş bir öğreti geliştirdi.

Lenin, devrimci teori olmadan devrimci bir hareket olamayacağını, ancak ileri bir teoriyle silâhlanmış bir partinin öncü rolünü başarabileceğini vurguladı.

Bolşevik Partisi, bir proleter enternasyonalistler partisi olarak doğdu, büyüdü ve gelişti. İdeolojisinde, yapısında ve faaliyetinin tabiatında köklü bir enternasyonalizm yatmaktadır. Bolşevik Partisi, saflarında çok uluslu bir ülkenin proletaryasını birleştirdi.

Lenin'in önderliğindeki Bolşeviklerin gerçekleştirmek zorunda oldukları en karmaşık görevler, işçi sınıfı mücadelesinin araçlarını ve yöntemlerini geliştirmek ve mükemmelleştirmek, partiyi devrimci strateji ve taktiklerle silâhlandırmaktı. Lenin militan bir proletarya partisi örgütlemek için sabırla çalıştı. İkinci Enternasyonalin giderek toplumsal reform partileri biçimine dönüşen ve eylemlerini yasal, çoğunlukla parlamenter yöntemlerle sınırlayarak burjuva toplumun siyasî sistemin birer parçası haline gelen oportünist faaliyetini açığa çıkardı. Bolşevikler yasal ve yasa dışı, parlamenter ve parlamento dışı, barışçı ve barışçı olmayan mücadele yöntemlerinin birleştirilmesinde bir örnek verdiler. Bu yöntemleri, duruma göre, esnek bir biçimde kullandılar. Bolşevikler reformlar için mücadeleyi reddetmiyorlar, ama bu mücadeleyi her zaman, tüm eylemlerini olduğu gibi, devrimin hazırlanmasına tabi kılıyorlardı.

Lenin (oportünizm ve revizyonizmin sağ ve «sol» türlerine karşı) iki cephedeki mücadeleyi işçi sınıfı hareketinin gelişmesi ve başarısı için vazgeçilmez bir şart olarak kabul ediyordu.

Lenin, «yasal marksistlerin» ve «ekonomistlerin» refornizmin burjuva-liberal tabiatını eleştirdi; Rusya işçi sınıfı hareketi içindeki en tehlikeli oportünist akım olan menşevizme karşı uzlaşmaz bir mücadele sürdürdü ve uluslararası arenadaki sağ-kanat sosyalist liderlerin oportünizmini eleştirdi. Lenin aynı zamanda, sınıf mücadelesinin gerçek koşullarını dikkate almayan, proletaryayı siyasî kumarlara sürükleyen ve işçi sınıfı hareketini yenilgiye mahkûm eden küçük burjuva «aşırı devrimciliği» ni de kesinlikle reddetti.

Bolşevik Partisinin kuruluşu, Rusya ve uluslararası işçi sınıfı hareketinde yeni bir aşamanın başlangıcını işaretledi.

Kapitalizmin emperyalist aşamasına girdiği ve proletarya hareketinin kitle çapına ulaştığı dönem, marksist teorinin daha da geliştirilmesini, yeni tarihi koşullara uyacak bir devrimci stratejinin ve taktiklerin ortaya çıkarılmasını gerektiriyordu.

Rus iktisadî yapısını dünya kapitalizmindeki akımlarla karşılaştıran Lenin, «Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi» adlı temel yapıtında, şehir ve köy arasındaki sosyo-ekonomik çelişkilerin artan şiddetini gösterdi. Toplumun sınıf yapısındaki değişikliklerin köklü bir tahlilini yaptı ve burjuva-demokratik ve sosyalist devrimlerde proletaryanın gerçek müttefiklerinin kimler olduğunu belirledi. Köylülerin devrimci mücadelede, devrimin ana hareket ettirici gücüyle (işçi sınıfıyla) birlikte, çok büyük önemde bir rol oynayacaklarını inandırıcı biçimde ortaya koydu.

Lenin, toplumsal yerleri ve toprağın toprak ağalarınca mülkiyetini kaldırma mücadeleleri dolayısıyla, emekçi köylülerin objektif olarak yalnızca burjuva-demokratik devrimle

değil, sermayenin devrilmesiyle de ilgili olduklarını, çünkü yalnız sosyalizmin tarım sorununa köklü bir çözüm getirebileceğini gösterdi. Lenin dünya tarımının kapitalist evrimindeki ana akımları ve kırsal alanlardaki sınıfsal tabakalaşmayı inceledi; işçi sınıfının devrimin çeşitli aşamalarında köylülerin değişik kesimlerine karşı tutumunu saptadı ve tarım sorununda bütünleşmiş bir teori ve program oluşturdu.

Lenin, 1905 Rus Devriminin ve Avrupa işçi sınıfı hareketinin tecrübelerinin tahliline dayanarak, «Sosyal Demokrasinin Demokratik Devrimde İki Taktiği»nde ve diğer eserlerinde, kurtuluş mücadelesindeki egemenliğin artık proletaryaya geçmekte olduğunu ve proletaryanın, yoksul köyler ve şehirlerde ve kırsal alanlardaki tüm sömürülen kitlelerle birlikte, sosyalist devrimdeki egemenliğine doğru gelişeceğini kanıtladı. «Demokratik devrimden hemen... sosyalist devrime geçmeye başlayacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız,» diye yazdı. «Yarı yolda durmayacağız.» (Cilt 9, S. 237).

Bu sonuç, burjuva devrimini uzun bir kapitalizm döneminin izleyeceği yolundaki geleneksel sosyal-demokratik doğmayı çürüttü. Lenin emperyalizm çağında demokratik görevlerin çözümüyle sosyalist görevlerin çözümünün yakınlaştığını ve bu koşullarda proletaryanın demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde nüfusun orta kesimleriyle ittifakı politikasının özel bir önem kazandığını gösterdi.

Lenin'in tarihi bir katkısı, bilimsel bir emperyalizm teorisinin yaratılması, emperyalizmin tabiatı, çelişkileri ve kanunları üstündeki incelemeleriydi. Lenin'in, «Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması»nda ve diğer yapıtlarındaki emperyalizm tahlili, Marks'ın «Kapital»deki düşüncelerinin doğrudan bir devamı ve daha da geliştirilmesidir. Lenin, kapitalizmin tekelci aşamasının, sosyalist devrimin arifesindeki son aşaması olduğunu kanıtladı. Dünya tarihindeki yeni aşamanın kapsamlı tahlili, Lenin'in devrimci

hareketin emperyalizm çağındaki büyük olanaklarını saptamasına imkân sağladı.

Lenin, kapitalizmin emperyalist aşamasındaki eşitsiz iktisadî ve siyasî gelişimi kanununu ortaya koyduktan sonra, değişik ülkelerin sosyalizme değişik zamanlarda geçecekleri ve emperyalist cephenin mutlaka en yüksek gelişme düzeyindeki ülkede çatlamasının gerekmeyeceği sonucuna vardı. Bu sonuç marksizm biliminde yeni bir sözdü. Yeni sistemin zaferi için gerekli koşullar hakkındaki eski kavramı kökünden değiştirdi ve Rus ve uluslararası proletaryanın önünde güvenilir bir mücadele ufku açtı. Lenin daha o zamandan sosyalizmin bir yada birkaç ülkedeki zaferinin sonucu olarak toplumsal gelişmedeki ana süreçleri gördü; dünya arenasında iki sistem arasındaki mücadelenin kaçınılmazlığını önceden farketti.

Lenin, yeni tarihî koşulların ışığı altında uluslar sorununu derinlemesine inceledi: proletaryanın sınıf mücadelesinin, ulusal baskısının yokedilmesi için verilen mücadeleyle birleştirilmesi; sosyalizm mücadelesinin ezilen halkların anti-emperyalist kurtuluş mücadelesiyle birleştirilmesi düşüncesini geliştirdi ve kanıtladı.

Yeni tarihî süreçlerin anlaşılabilmesi ve marksist metodun ilerletilmesi ihtiyacı, aynı zamanda da ideolojik mücadelenin görevleri, Bolşevik Partisi'nin ve onun liderinin, zamanın felsefî sorunlarının ayrıntılı bir tahlilini yapmalarını gerektiriyordu. Lenin'in «Materyalizm ve Ampirio-kristisizm», «Felsefe Defterleri», ve diğer yapıtları; Marks ve Engels'in eserlerindeki diyalektik ve tarihî materyalizm konusundaki düşünceleri geliştirdi ve zenginleştirdi. Lenin, Marks ve Engels'den sonra biriken yeni bilimsel sorunları felsefî olarak bir «düzene soktu». Marksizmin metodunu ve dünya görüşünün ana ilkelerini savundu ve geliştirdi. İdealist ve metafizik kavramları ayrıntılı biçimde eleştirdi.

Lenin'in materyalist diyalektiği daha da olgunlaştırması, onun diyalektik materyalist bilgi teorisi incelemesi ve tabiî bilimlerin felsefeyle birleştirilmesi düşüncesi önemlerini hiç bir zaman yitirmeyecektir. Lenin, tabiî bilimlerin kendi devrindeki başarılarında büyük bir bilimsel devrimin başlangıcını, büyük doğa kâşiflerinin temel buluşlarındaki devrimci anlamı görebilen ve felsefî olarak genelleştirilebilen ilk düşünürüdür. Tabiî bilimlerin başlıca alanlarında «ilkelerin» köklü biçimde «parçalandığı» bir dönemde, yeni bilimsel verilerin parlak bir felsefî yorumunu verdi. Onun maddenin tükenmezliği düşüncesi tabiî bilimlerin genel bir ilkesi haline gelmiştir.

Lenin toplumsal gelişmenin diyalektiğini, ekonomi ile siyaset arasındaki karşılıklı etkiyi, sosyal varlık ile sosyal bilinç arasındaki ilişkiyi ve pek çok diğer sorunu kapsamlı biçimde inceledi. Lenin'in toplumsal gelişme sorunları incelemesi, devrimci eylemin ve ideolojik mücadelenin gerekleriyle sıkı sıkıya bağlıydı. Lenin'in felsefe ve sosyolojideki sübjektivizmi eleştirisi, siyasî iradecilik (voluntarizm) ve maceracılığın ideolojik kaynaklarına kesin bir cevaptı. Onun sağkanat oportünizminin taktiklerinin teorik dayanağı olarak fatalizm ve kendiliğindenlik kavramları eleştirici temel bir önem taşımaktadır.

Objektif koşulların ve toplumsal gelişme akımlarının kararlaştırıcı önemine işaret ederken, Lenin her zaman tarihî koşulların derinlemesine bir bilimsel tahlilinin önemiyle birlikte, devrimci enerjinin, insiyatifin, kitlelerin, sınıfların ve partilerin sınıf bilinçlerinin ve örgütlülüklerinin, aynı zamanda da bireylerin çalışmalarının önemini kesinlikle kabul ediyordu. Onun diyalektik zekâsı, sosyalizmin kapitalizmin yerini alması için genel ön şartların olgunlaşmış olduğu durumlarda, subjektif faktörün çalışmasıyla devrimci sürecin hızlandırılması için yeni olanaklar ortaya çıkardı.

Şubat 1917 Devrimi çarlık iktidarını devirdi ve burjuvazinin iktidarının kurulmasıyla sonuçlandı. İşçi sınıfı şimdi mücadelenin yeni bir aşamasına — siyasî iktidarın kazanılmasına, sosyalizm mücadelesine — geçme göreviyle karşı karşıyaydı. Lenin, Parti'yi ve işçi sınıfını sosyalist devrime geçiş için somut bir planla silâhlandırdı. Nisan Tezlerinde, Nisan Konferansı ve Altıncı Parti Kongresi için hazırlanan belgelerde yazı ve bildirilerinde Lenin, büyük bir harekete geçirme gücüne sahip stratejik ve taktik sloganlar öne sürdü. «Rusya'da bugünkü durumun belirgin niteliği, (proletaryanın sınıf bilincinin ve örgütlülüğünün yetersizliği nedeniyle iktidarı burjuvazinin eline teslim eden) devrimin birinci aşamasından, iktidarı proletarya ve köylülerin en yoksul kesimlerinin eline vermesi gereken *ikinci* aşamasına *geçmekte* olduğudur,» diye belirtti (Cilt 24, S. 22).

Bolşevikler, çarlığın ve egemen sınıfların ülkeyi eşiğine getirdikleri ulusal felâketi önlemek için, açıkça belirlenmiş bir programla sosyalist devrime doğru ilerlediler. Yalnızca eskiyi yoketmekle kalmadılar, yeni bir toplum kurmaya çalıştılar. «Devlet ve İhtilâl», «Bizi Tehdit Eden Felâket ve Onunla Mücadele Edileceği», «Bolşevikler Devlet İktidarını Elde Tutabilecekler mi?» ve Lenin'in bu dönemdeki diğer eserleri, sosyo-politik ve ekonomik inşa için Parti'nin etkin birer programı haline geldiler.

Programlardaki açıklık ve bunun uygulanmasındaki tutarlılık, işçi sınıfını sosyalizm, köylüleri toprak, ezilen halkları ulusal kurtuluş mücadelesinde birleştirdi.

Şubat 1917 ile Ekim 1917 arasındaki dönemde, Lenin'in başında olduğu Bolşevik Partisi, sınıf mücadelesinin çeşitli biçim ve yöntemlerinin kullanılmasında, bunların ustaca birleştirilmesinde, değiştirilmesinde ve her an bunların en etkininin seçilmesinde örnekler verdiler.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi temel toplumsal sorunların nasıl çözümleneceği üstüne dünyaya farklı bir örnek verdi: Burjuva iktidarının devrilmesi, proletarya diktatörlüğünün kurulması, burjuvazi ve toprak ağalarının özel mülkiyetinin sosyalist kamu mülkiyetine çevrilmesi, bağımlı halkların sömürgeci ve ulusal baskılardan kurtarılması ve sosyalizmin kurulması için gerekli siyasî ve iktisadî ön şartların yaratılması...

Ve dünya tarihinde yeni bir dönem başladı.

(Lenin's Thoughts Immortal)

Çeviren: Hatice Keskin

lenin ve sol oportünizm

Claude Prevost

2

Lenin'in sürekli olarak iki cephede savaşmış olduğunu tekrarlamak kuşkusuz gereksiz. Ama gerçekte yalnızca görünüşte gereksiz bu; tekrar hatırlatmak, derinleştirmek bizi Lenin'in, teorisinin olduğu kadar eyleminin de can alıcı noktasına götürmektedir.

Şunu önemle belirtmek gerek ki, Lenin bu iki durumu birbirinden ayırmamıştır: ona göre, oportünizme karşı mücadele ile sol oportünizme karşı mücadele birbirlerini tamamlar, destekler, birbirleri içine geçerler, çünkü bunlar, aynı anda olsun, başka zamanlarda olsun işçi ve sosyalist hareketi sürekli olarak etkileyen iki tehlikedir. Lenin, birine değinirken ötekini de hiç bir zaman unutmaz: o olağanüstü siyasal farklılaştırma ve teorik nüans duygusuyla gerekli ayırımları koyarken, her iki sapmanın ortak bölenlerini, ayrı ayrı incelenemeyecek bu olgulara özgü ideolojik geriliği tereddüt etmeden yakalar.

Lenin'in, teori ile pratiğin birliğini «önermekle» yetinmediğini de belirtelim: Bu birliği kendi kişiliğinde, yönetici ve teorisyen olarak eyleminde gerçekleştirmektedir. Eyleminin bu iki görünümü birbiri içine öylesine geçmiştir ki bütün ya-

yınladıkları içinde «siyasal yazılar» la «teorik yazıları» ı ayıran kesin bir çizgi çekmek çok güç olmakta, bu birlik bütün yazdıklarında yansımaktadır. Gerçekten de, görünüşte en küçük bir siyasal değişiklikten, bir durumdan doğmuş en küçük makaleye kadar görülen ortak nokta, Lenin'in, en küçük olaydan hemen dersler çıkarmak, genel yasalar yerleştirmek için polemik düzeyini aşma (ki polemik de gereklidir ve Lenin bundan hiç kaçmaz) biçimindeki olağanüstü tavrıdır; oportünistlere karşı savaşırken, Lenin, aynı hareket içinde oportünizmin ve ortaya çıkma koşullarının teorisini de kurar; güçlü polemikçi olduğu kadar sıcağı sıcağına teoriler getiren bir teorisyendir. İşte bu yüzden, «Bütün Eserleri» nin yayımı mutlaka zorunlu olan «yazarlar» arasında yer almaktadır; ilk bakışta «önemsiz» görünen bir makaleyi okumak hiç de sıkıcı değildir: yazılmasına yol açan koşullar unutulsa bile, geriye en canlı ve en etkili örneğiyle düşüncenin hareketi kalmaktadır!

Hiç bir zaman olguların betimlemesiyle yetinmeyen, hep açıklamayı deneyen (ve başaran!) bir düşünce.

Sağ ve sol türleriyle oportünizm karşısındaki durum da böyle. Ama, bazı kısa tanımlar vermenin ve daha kesinleştirmenin zamanı geldi.

Sağ ve sol eğilimler, varolduğundan beri işçi hareketi içinde sürekli olarak bulunan eğilimlerdir. Şöyle şematize edilebilir: birincisi hareketi firenlemek onu burjuvazinin siyasal güçlerinin ardına takmak ister; ikincisi ise «tersine» «daha hızlı» gitme, aşamaları atlama isteğiyle belirlenir. Gelişimi içinde, marksizm, başlangıçta kendi dışında bulunan ve Proudhon'culuk, Bakunin anarşizmi, Blanqui maceracılığı, Dühring pozitivizmi gibi çeşitli biçimler alan bu iki eğilime karşı mücadele etmiştir. Ama bu ideolojiler yenip de, işçi hareketi içinde egemen duruma geçmiş olmasına rağmen (1890 yılları), bu iki sol ve sağ tehlike ile marksizmin işi bitmemişti.

Gerçekten, bu andan itibaren mücadele cephesi yer değiştirmekte ve marksizmin içine yerleşmektedir. Lenin bu durumu, 1908'de yazdığı «Marksizm ve Revizyonizm» adlı makalede gösterir.[1]

Bu değişiklik marksizmin zaferini ve idealist sosyalizmin geri çekilmesini belirlemektedir: «Marksizm öncesi sosyalizm yenilgiye uğratılmıştır. Mücadeleyi sürdürmektedir, ama kendi alanında değil, revizyonizm kılığında marksizmin içinde mücadele etmektedir.» Böylelikle bir değişime tanık olmaktayız: işçi hareketinin nesnel ve geleneksel akımı olan oportünizm geri çekilirken, gününe uymak, çağdaş sosyalizmin yani marksizmin dilini konuşmak zorunda kalmıştır; yani kendine marksist demekte, ama sürekli olarak marksizmi «onarmaya», oluşturduğu ve temsil ettiği akımın hedeflerine göre uyarlamaya, kısacası revizyona uğratmaya çalışmaktadır. İster sağ, ister sol olsun, revizyonizm, sosyalizmin ideallerine kazanılmış bazı işçi ve küçük burjuva tabakaların temel oportünizminin aldığı «marksist» biçimdir.

1908 tarihli bu yazıdan itibaren, marksizmin içinde iki cephede birden mücadele etme gerekliliği belirgin biçimde kendini duyurmuştur. Kuşkusuz Lenin bu yazıda özellikle revizyonizmin, Avrupa işçi hareketi içinde daha yaygın olan sağ türünü tahlil etmektedir, ama «bugün Latin ülkelerinde "devrimci sendikacılık" gibi gözüken ve marksizmi "düzelterek" marksizme adapte olan»[2] sol sapmayı da ideolojik alanda hedef almaktadır. «İtalya'da Labriola, Fransa'da Lagardelle, hep sıkıştıkça, iyi hazmedilmiş bir Marks'a karşı yanlış anlaşılmış bir Marks'ı tanık göstermektedirler».[3] Hiç kuşkusuz, bu

---

(1) Marksizmin kaynağı, çev. O. Saidoğlu, Gün ., 1967. s. 75 (Not: Yazarın koyduğu bütün notlar Lenin'in kitaplarının Türkçe basımlarına göre değiştirilmiştir.)
(2) Aynı eser, s. 85.
(3) Aynı eser, s. 85.

yeni sol revizyonizm üzerine dikkati, 1905'teki devrimci kabarma sırasında Rusya'da görülen şeyler tarafından çekilmişti.

SAĞ OPORTÜNİZME KARŞI MÜCADELE: KISA BİR HATIRLATMA

Lenin'in bütün yazılarında sağ revizyonizme karşı sürekli bir mücadele çizgisi izlenebilir. Georges Cogniot'nun bir süre önce yayınladığı «Yaşayan Lenin» adlı kitapta geniş biçimde bulunan belli başlı aşamalar, burada sıralanmakla yetinilmişir: yalnızca çarlık rejiminin getirdiği koşullar içinde değil, aynı zamanda geri, fakat gelişmekte olan ve şimdiden oldukça yoğun bir işçi sınıfı bulunan bir yirminci yüzyıl devrimini gerçekleştirme zorunluluğunun koşulları içinde, etkin bir mücadele yürütebilecek ve kitleleri toplayabilecek yeni tip bir parti oluşturmak ve devrimci güçlerin çizgisini tanımlamak için Rusya'daki Menşeviklere karşı mücadele; sosyal-demokrat partilerin, bütün alanlarda ortaya çıkan uzlaşıcı düşüncesine karşı uluslararası ölçekte bir mücadele.

Lenin, sürekli olarak sağ sosyalist oportünizmin temel niteliklerini ortaya çıkarmış ve açıklamıştır, özellikle de yukarda sözü edilen «Marksizm ve Revizyonizm» adlı makalesinde: felsefe alanında bu revizyonizm burjuvazinin öğrettiği bilimin ardına takılmış, Kant'a kadar uzanmakta, «ince» (ve devrimci) diyalektiğin yerine bir «basit evrim» (ve sürekli duraganlık) koymaktadır; ekonomi alanında ise, üretimin merkezileşmesinin tarımda görülmediğini, sanayi ve ticarette bu merkezileşmenin son derece yavaş gerçekleştiğini, buhranların gitgide seyrekleştiğini ve tröstlerle kartellerin ortaya çıkışıyla bunların iyice yok olacağını, sınıf mücadelesinin silinmekte olduğunu öne sürmekteydiler; bu iddialar da revizyonistleri, siyasal düzeyde, olaylar içinde gitgide önemsizleşen bir mücadeleyi artık aynı şiddetle sürdürmemeye ve burjuvaziyle daha fazla işbirliği yapmaya götürüyordu. Bu sürekli

kaymanın 1914'ten önceki en parlak görüntüsü Fransız Millerand'cılığıydı, «revizyonist siyaset taktiğinin bütün bir boyutta, gerçekten ulusal boyutta uygulama alanındaki en önemli deneyi».

Birinci Dünya Savaşı ve II. Enternasyonalin emperyalist girişimler karşısındaki uzlaşmacılığı, Lenin'in, sağ oportünizmin uzlaşıcı düşüncesi hakkındaki tezlerinin trafik bir doğrulanması oldu. İşte bu yüzden Lenin, bütün biçimlerle, aralıksız olarak, hattâ Ekim zaferinden sonra da ona karşı mücadelesini sürdürecektir. Bu ideolojik ve siyasal mücadelenin bütün aşamalarında büyük eserler vardır ve bunların sürekli olarak yeniden okunması gerekiyor: «Bir Adım İleri İki Adım Geri» (1904), «İki Taktik» (1905), «II. Enternasyonalin İflâsı» (1915), «Sosyalizm ve Savaş» (1915), «Devlet ve İhtilâl» (1917), «Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky» (1918), Tabiî bu kadar değil bütün liste...

Son olarak da gerçekten evrensel etkinlikte bir eser olan ve haklı olarak «sol sapmaya karşı mücadelenin klasiği» diye anılan «Çocukluk Hastalığı» kitabı önemli ölçüde diğer cephedeki mücadeleye ayrılmıştır. Lenin'in bu kitapta sol oportünizme ayırdığı ünlü geliştirmelerin daha sıkı sıkıya bir tahlili, bizi bu kesinlik karşısında çok daha duyarlı kılacaktır.

IV. bölümün başlığında, Lenin şöyle bir soru sormaktadır: «İşçi hareketi içinde hangi düşmanlara karşı mücadelede bolşevizm gelişmiş, güçlenmiş ve savaşçı niteliğine varmıştır?»[4] Burada iki karşılık gelmektedir. Birincisi Lenin'in kısaca oportünizm dediği sağ oportünizme ayrılmıştır: «Her şeyden önce ve özellikle 1914'te, sosyal-şövenizm biçimine bürünen ve kesin olarak proletaryaya karşı burjuvazinin saflarına geçen oportünizme karşı savaşarak. Oportünizm, doğal olarak, bolşevizmin, işçi hareketi içinde baş düşmanı oldu. Şu

---

(4) «Sol» Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı, Çev. Muzaffer Kabagil, Sol y. Aralık 1974, s. 22.

anda da uluslararası alanda yine baş düşmanıdır. Bolşevizm en büyük dikkatini bu düşmana karşı mücadeleye toplamıştır ve hâlâ da toplamaktadır.»[5]

Ama ikinci karşılık, Bolşevizmin bir başka iç düşmanını ortaya çıkarmaktadır. Bu yeni tehlike, bir önceki kadar tanınmamakta, yeterince bilinmemektedir. «Bolşevizmin, anarşizme benzer yanları bulunan ve ondan bir şeyler alan ve her temel sorunda tutarlı bir proleter sınıf mücadelesinin koşullarından ve gereklerinden kaçan şu *küçük-burjuva ihtilâlciliğine* (altını çizen Lenin. C.P.) karşı uzun yıllar süren bir mücadelede şekillendiği ve güçlendiği, yurt dışında henüz yeteri kadar bilinmemektedir.»[6] İnceleyeceği bu tehlike, sosyalizmin çocukluk hastalığı goşizmdir.

Betimlemesini daha iyi çerçevelemek için Lenin iki örnek alır, goşizmin bizzat bolşevizmin içinde, başka zamanlardan çok daha çekinilecek bir güçle ortaya çıktığı iki tarihsel dönemi «yalıtlar»: «Bolşevizmin kendi siyasal örgütünde, «sol» sapmaya karşı mücadelesi iki vesileyle şiddetlenmiştir: 1908' de en gerici «parlamentoya» ve aşırı ölçüde gerici yasalara tâbi olan legal işçi örgütlerine katılma dolayısıyle ve 1918'de (Brest - Litovski Barışı) şu yada bu «uzlaşmanın» kabul edilip edilmeyeceği konusunda tartışma dolayısıyle.»[7]

«SOL» UN İKİ ÇÖZÜLÜŞÜ

Bu iki dönemin incelenmesi oldukça eğiticidir. Burada, doğal olarak, yalnızca genel çizgileriyle belirtilecek.

1908: «Sol» kanada karşı mücadelenin günlük yankıları Lenin'in bütün eserlerinin 13 ve 15. ciltlerini doldurmaktadır;

---

(5) Aynı eser, s. 22.
(6) Aynı eser, s. 22 - 23.
(7) Aynı eser, s. 26.

temel felsefî eseri «Materyalizm ve Ampiriokritisizm» ise 14. ciltte bulunmaktadır ki bu da, ilerde açıklanacağı gibi, bir rastlantı değildir. 13. cildin içerdiği makale ve raporlar şunlardır: «Boykota karşı» (s. 9-44), Petersburg konferansı ve Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin IV. konferansı hakkında metinler (s. 139-152); 15. ciltte: «İki mektup hakkında» (s. 306-325), Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin V. Konferansı hakkında metinler (s. 343-353), «İyi yolda» (s. 370-381), «Güncel sorunlar hakkındaki makale konusunda» (s. 381-384), «Bolşevizmin bir karikatürü» (s. 410-423), «Proletari» nin genişletilmiş yazı kurulunun konferansı hakkında metinler (s. 455-483), «Tasfiye olma yolundaki tasfiyecilik» (s. 485-492). Bu arada, Lenin, «Çocukluk hastalığı» nı yazarak, bu 1907-1908 deneyini özetler. Bolşevikler, 1905'te ilk Duma'yı boykot ettiklerinde haklıydılar, olumlu bir deney oldu bu, çünkü Bulyigin Duma'sının boykot edilmesi «devrimimizin monarşik bir anayasa yolunda, (geçici olsa bile) aynı makasa girmesine karşı bir mücadele oldu»; üstelik de, «bu boykot, çok yaygın, genel, güçlü ve hızlı bir devrimci atılım havası içinde ortaya çıktı. Bu ana kadar tamamen, «yığın grevlerinin siyasî greve ve en sonunda da çarlığa karşı ayaklanmaya doğru hızla dönüştüğü nesnel durum» hesap edilmişti.[8] Buna karşılık, 1906'da ikinci Duma'nın boykot edilmesi bir hataydı («önemsiz ve onarılması kolay» olsa bile), ama 1907-1908'de üçüncü Duma'nın boykotu «çok ciddî ve onarılması güç bir hataydı», bu hata da, sol kanat bolşevikler «otzovistlerin» ihracına kadar gitti. (Bu kanada verilen otzovist adı, III. Duma'ya seçilen bolşevik milletvekillerinin geri çağrılmasını istedikleri için, geri çağırma anlamına gelen bir Rusça addan türetilmiştir).

1918: Brest-Litovsk. Yere henüz güvenli adımlarla basa-

(8) Bütün Eserleri, cilt 13, s. 13.

mayan genç Rus devriminin az daha hayatına mal olacak çok uzun ve çok zorlu bir dönem. Olaylar biliniyor: Ekimden itibaren, kitlelerin Bolşevikleri destekleyerek çözümlenmesi gereğine değinmektedir. Ama görüşmeler oldukça uzun sürer, çünkü bir yandan emperyalistlerin istekleri gitgide daha ağırlaşmakta, öte yandan da bolşevik yönetim içinde Lenin azınlıktadır. Uzun süre pazarlıkları yönetmiş olan Troçki desteklenemeyecek bir «ortalama» tavrı («ne barış ne savaş») savunurken, liderleri Buharin olan «sol komünistler» «uzlaşmayı» reddetmekte,[9] Lenin'i boyun eğmekle suçlamakta, elde kılıç: Barış «onursuzluktur! Onurlu olan savaştır! diye bağırarak güzel bir hareketle ölmenin daha iyi olduğunu söylemektedirler. Bu durumda da, Lenin, eserlerinin 27. cildinde izleyebileceğimiz, geniş açılı bir siyasal ve ideolojik mücadele yürütür: «Devrimci deyim hakkında» (s. 11 - 24),[10] «Yericilik hakkında» (s. 29 - 34), «Barış yada Savaş» (s. 33 - 39), «Yanlış nerede?» (s. 43 - 45), «Güç, ama gerekli bir ders» (s. 57 - 61), «Garip ve canavarca şey (s. 63 - 69), Rusya K.P./b./nin VII. kongresi hakkında metinler,[11] «Sovyet hükümetini başta gelen görevleri» (s. 243 - 288),[12] «Sol çocukluk hastalığı ve küçükburjuva fikirler hakkında» (s. 337 - 370).

«Çocukluk hastalığı» nda, bu tartışmalı döneme götüren koşulları hatırlattıktan sonra, Lenin «uzlaşma» hakkında o iki ünlü sayfayı yazar, («uzlaşma var, uzlaşma var...»), özellikle o dönemde Almanya, İtalya, İngiltere ve başka yerlerde teorik ve siyasal temelleri gerçekten çok nazik olan bütün uluslararası sosyalist hareket için bir taktik dersi.

---

(9) «Sol» Komünizm... s. 26.

(10) Devrimci Deyim, Türk Solu, sayı 120.

(11) Kültür ve Kültür İhtilâli üzerine, çev. Ali Özer, Ser y., kasım 1969, s. 39.

(12) Aynı eser, s. 41.

Daha önce de söylendiği gibi, Lenin betimlemekle ve hattâ çürütmekle yetinmez, açıklar. Böylelikle, savaş sırasında önceden hazırlık yapmadığı bütün yazıları gibi bir düşünce ve sentez eseri olan «Çocukluk hastalığı» nda, sol sapmanın sınıfsal kökenlerini ve derin niteliklerini açığa çıkarır.

Bolşevizmin içindeki sol sapmanın, işçi sınıfı içinde çoğunlukçu akım olarak kendini kabul ettirmeden önce (ve kabul ettirmek için) marksizmin mücadele etmek zorunda kaldığı uzun anarşist geleneğin sürdücüsü olduğunu göstermektedir. Kuşkusuz Rusya'da anarşizm iki devrim sırasında 1905 ve 1917'de hissedilir bir etki göstermedi, ama bunun nedeni bolşevizmin varlığı kadar, hattâ ondan da çok, tam bir gelişme olanağını bulduğu 1870 - 1880 yıllarında anarşizm «deney» den geçmiş olmasıydı. Tersine dönen, olumsuz deneyler: Lenin, anarşizmin teorisinin «ne kadar yanlış, devrimci sınıfa kılavuzluk etmeye ne kadar yetersiz olduğunu»[13] gösterdi. Bu geleneğe bolşevizm çağdaş bir «gelenekle» karşılık verdi; bu gelenek sosyal-demokrat işçi partisi dışında «sosyalist-devrimci» parti tarafından temsil edilen «yarı anarşist küçükburjuva devrimci düşünceye karşı» 1903'ten itibaren aralıksız mücadele etmeye dayanmaktadır.

Lenin, sosyalist-devrimci ideolojiye karşı mücadelenin en gerekli olduğu üç noktayı açık olarak belirtmektedir: ilkin, sosyalist-devrimciler marksizmi inkâr etmektedirler, bu da onların «herhangi bir eyleme girişmeden önce sınıf güçlerini ve bu güçlerin ilişkilerini tam bir nesnellikle hesaba katmaları gerektiğini anlamalarını» engellemektedir; ikinci nokta: bu maceracılık, şiddet eylemlerinin açık olarak tercih edilmesiyle ortaya çıkmaktadır, yani, dönemin koşullarında, bireysel

---

(13) «Sol» Komünizm... s. 24.

terörist suikastlerdir bunlar; üçüncü olarak «sosyalist-devrimciler için "solcu" olmak demek, Alman sosyal demokrasisinin pek o kadar önemli olmayan bazı oportünist günahlarını alayla yermek, ama öte yandan aynı partinin... aşırı oportünizme düşen üyelerini taklit etmekti.» Bu sözde «solculuk» la sağ pratiğin «kaynaşması», bugün de siyasal yaşantımızdan gerçekten kaybolmamış bir olgudur:

Bu dış «sol sapma» tehlikesine karşı mücadele eden bolşevikler, böylece aynı olgu kendi partilerinin ve hattâ kendi fraksiyonlarının içinde ortaya çıktığında mücadele etmesini öğrenmişlerdir.

Bolşevizmin içindeki bu sol sapmanın nitelikleri, Lenin tarafından sayısız kez tanımlanmıştır. Bir kez daha, gecikmiş Brest-Litovsk barışının felâketli dönemlerine ilişkin metinlere döneceğiz. O zamanki goşistler, yani sosyalist-devrimcilerin dışında bazı bolşevikler de, «bilgileri ve adanmışlıklarıyla sosyalist-devrimcilerden kat kat üstün olan, dünyanın en iyi niyetlerine ve sosyalizm davasına tam bir bağlılığa sahip olan bu insanlar da» bir dizi ciddî yanlışları yüzünden Lenin tarafından suçlanacakladır: saflık, daha da kötüsü: siyasal çoğunluk; «soylu» tavırlar ve tumturaklı sözlerle gizlenen sağlamlık yoksunluğu; belli bir «teoriciliğin», sözde bilimsel bir inceliğin kötüye kullanılması ve bütün bunların temelinde bir teorik güçsüzlük; tahlilleri bilimsel değil, her şey onlarda bir «düşünce yetersizliğine» bağlı «aşırı karar bolluğu» olduğunu gösteriyor. Daha yüksek düzeyde olan ve sol sapmanın genel niteliklerinin belirtildiği «Çocukluk hastalığı» nda Lenin özenle, «sol komünizmin» nasıl anarşizmin ideolojik çizgisiyle birleştgini ve çoğu kez onun üzerine taştığını göstermektedir: gerçekten de çok anlamlı kesişmeler vardır: bir eylemin (bir grevi sürdürmek, bir ayaklanma başlatmak yada savaşa devam etmek) tamamlanması için nesnel koşullar varsın toplanmış olmasın. Bu yüzden de tumturaklı «devrimci» sözleri ve macera kokan horultulu sloganları tercih etmektedir: kit-

leleri sabırla kendi yanına çekmek, kanıtlayarak ikna etme ve günlük eylem yoluyla onları kazanmak yerine, bir fıçı barut üzerine atılan ateş gibi, hazırlıksız atılan uç sloganların erdemine inanılmaktadır. Bilindiği gibi «fitil» imgesi, güç yaşayacak bir benzetmenin yeniden parlatılmış biçiminden başka bir şey değildir... Kitle, çelişkili olarak, hem hareketsiz, edilgin, yalnız dışardan «tahrik edilebilir» olacak... hem de patlamaya hazır olacak. Aynı biçimde, çok küçük bir yönetici ve «militan» azınlığın, hareketin stratejik hedefleri ve taktik değişmeleri dışında, belli bir anda kitlelerin tepkilerini, taleplerini, duygularını ve düşüncelerini de ifade edebilecek yetenekte olması gerekmektedir. «Eylemci azınlık» aynı zamanda da «düşünen azınlık» tır. Kitlelerle öncüyü birleştiren diyalektik ve canlı bağların yerini mekanik, katı bir ilişki almaktadır, bu kaçınılmaz bir şeydir: goşizm, sınıf mücadelesinin farklı kesimlerini ve hedeflerini de aynı mekanik biçimde birbirleri karşısına çıkarır: ekonomik mücadele ile siyasal mücadeleyi, yurtseverlikle enternasyonalizmi, barış için mücadele ile devrimci mücadeleyi birbirinden koparır, kısacası her şeyi kendi bağlantılarından koparır. Çılgınca, sözlerinin de belli bir işlevi vardır: başarı ihtimaline olan güvensizliği gizlemek. Gürültüyle «kitleler» den söz ederler, ama aslında gevşek ve bütünleşmemiş olduklarını düşünürler. Bu kadar yüksek sesle bağırmalarının nedeni kendilerine güven vermek, sonsuz boşlukların korkutucu sessizliğini «duymaktan» kurtulmaktır. Çıkardığı bütün gürültüye rağmen, sol oportünizm sürekli bir biçimde anti-emperyalist ve devrimci mücadelenin olanaklarını küçümsemektedir.

Bu devrimciliğin kökleri neredededir? Çok açık bir biçimde görüldüğü gibi birçok devrimcinin deney eksikliğinde. Lenin'in bir dizi somut örneğe dayanarak özenle tanımladığı[14] bazı durumlarda illegal mücadele olanaklarını kullanmasını

---

(14) Aynı eser, s. 107.

bilmeyen yada kullanmak istemeyen sağ oportünistlerin ihaneti karşısında «deneysiz devrimciler» sağ tutumların mutlak karşıtında yer alma, legal yolların oportünizmle lekelendiğini ve yalnızca illegal yolların devrimci olduğunu düşünme eğilimindedir. Lenin, şiddetle bunun yanlış olduğunu ve bu tür devrimcilerin «pek kötü devrimciler» olduklarını söylemektedir. Bütün ortamlarda, hattâ «devrimci» olmayan ortamlarda bile devrimci olunabilir ve olunmalıdır. «Durum doğrudan doğruya açık, gerçekten yığınsal, gerçekten devrimci bir mücadeleye *henüz* elverişli *değilken,* devrimci olmak, devrimin çıkarlarını (propagandayla, ajitasyonla, örgüt çalışmalarıyla), devrimci olmayan, giderek gerici olan kurumlarda, devrimci olmayan bir ortamda, devrimci bir eylem yönetiminin gereğini henüz anlayamayan yığınlar arasında devrimcilik etmek çok daha zordur ve çok daha değer taşır. O büyük gerçek, kesin ve son devrimci mücadeleye yığınları *götürecek* olan somut yolu yada olayların özel seyrini tam olarak bulmayı, hissetmeyi ve saptamayı bilmek: işte sosyalizmin Batı Avrupa'da ve Amerika'da şu andaki başlıca hedefi budur.»[15]

Kuşkusuz deneysizlik. Ama sözcük gerçeği göstermiyor. Bu deneysizliği hangi nedenlere bağlamak gerektiğini araştırmak gerekir. Kurbanlarının gençliğine verilebilir bu, ancak yine de yeterli değil: siyasal olgular yalnızca psikolojik nedenlerle açıklanamaz. Sınıfsal köklerini aramak gerekir ve iki kelimeyle söylenebilir bu kökler: *küçük-burjuvazi.*

Bu açıdan, küçük-burjuva özelliği baskın, «küçük mülk sahiplerinin azınlıkta olduğu Rusya'da Lenin'in ayrıcalıklı bir gözlem alanı vardı. Ama Avrupa'nın diğer ülkelerinde de genel olarak benzer bir örnek görülebilir. Köylü küçük-burjuvazinin çoğunlukta olduğu bir ülkede, bu yapısına uygun ideolojiler ürer. Bunun üstüne de, sanayileşme ve büyük sermayenin baskısı sonucu bu tabakalar az yada çok hızlı bir

(15) Aynı eser, s. 107.

yıkıma gitmekteyseler, yüzyıllık bir gevşekliğin ardından, anî ve sert dalgalarla ortaya çıkan bir devrimci düşünce tarafından kazanılırlar.

«Marksistler için teorik olarak kanıtlanmış ve Avrupa'nın bütün devrimlerinin ve bütün devrimci hareketlerinin tecrübesiyle tam olarak doğrulanmış bir gerçek varsa, o da (birçok Avrupa ülkelerinde temsil edilen ve önemli bir yığın teşkil eden) kapitalist düzende, devamlı bir sömürü ve baskıya ve çok kere hayat koşullarının hızla kötüleşmesine ve iflâsa uğrayan bir toplumsal tip olarak küçük mülkiyet sahibinin, küçük üreticinin, aşırı bir devrimciliğe kolayca geçtiği, ama bu sınıfın tutarlı, örgütlü, disiplinli ve sağlam bir tutumunu benimseyemediğidir.»[16] «Çocukluk hastalığı» nın bu ünlü bölümü, hemen ardından gelen kapitalizmin dehşetleri karşısında "kudurgan" küçük-burjuvazi hakkındaki yine ünlü bölümle birlikte bir ideolojiyi tanımlamaktadır (küçük-burjuvazi). Aynı eserin diğer sayfaları da bu ideolojinin proletaryanın içine yerleşme yollarını incelemektedir: proletarya bu havadan, ancak aşağıdaki nitelikleri birleştiren, çelikleşmiş bir partinin varlığına dayanan tam bir disiplinle kurtulabilir; gereken nitelikler şunlar: 1. Mücadelenin içinde olmak; 2. İşçi sınıfı içindeki bütün namuslu unsurların güvenini elde etmiş olmak; 3. yığının ruhhaletini izlemesini bilmek; 4. Onu etkileyecek yetenekte olmak.[17] Lenin, proletaryayı, mucizevî olarak bütün mikroplardan tecrit edilmiş ve her türlü bulaşıcı salgından kendiliğinden uzak kalan bir «ortam» olarak görmüyordu: işçi sınıfı «iyi sağlığını» örgütlenme ve fikirlerin mücadelesiyle korur. Ama kendiliğinden bağışıklığı yoktur. Goşizmin bir emekçi olgusu olması (ve «Çocukluk hastalığı» nda Lenin özellikle bu olguya değinir) başta gelen şeyi unutturmamalıdır: işçi sınıfı içinde ortaya çıkmasına rağmen, go-

(16) Aynı eser, s. 23.
(17) Aynı eser, s. 39.

şizm, tam anlamıyla «işçi kökenli» değildir, yalnızca, küçük-burjuva bir olgunun işçi sınıfı içine sızmış olduğunu gösterir. Doğrudan ve özellikle küçük-burjuva çevreler buna çok daha şiddetle katılmaktadırlar. Lenin bunu «Çocukluk hastalığı» nda gösterir, başka makalelerde sorunu daha temelden inceler, 1908 yıllarında ve özellikle de Brest-Litovsk sırasında. Buradan giderek de, goşizmi, devrimci aydınların yakalandığı bir hastalık olarak tanımlar.

«FİİLÎ» ORTAK YÖNELİM

«Düşman kardeşler», bu iki sağ ve sol oportünizm, gerçekte kardeş olmaktan çok düşman mıdırlar?

Görünüşte fazla anlamlı olmayan bir işaret cevabın ilk unsurunu verecektir: esas olarak «sol» sapmaya ayrılmış olan «Çocukluk hastalığı» nda, sık sık «sağ» tehlike de söz konusu olmaktadır: Lenin, II. Enternasyonalin, Sovyet iktidarının uluslararası önemini kavramamış ve proletaryanın çıkarlarına ihanet etmiş olan sözde devrimci önderler, Kautsky, Bauer, Adler gibi kişilerle polemiğe girmektedir (s. 19); bu ölümcül anlayışsızlığa daha sonra geniş biçimde döner (s. 25) ve Rusya'da da menşevikler ve sosyalist-devrimcilerle birlikte iflâs ettiğini anlatır (s. 31); durumlarının mantığı gereği emperyalist soygunla suç ortaklığına kadar giden bu sosyalist yöneticilerin uzlaşması düşüncelerini hatırlatır; 1914 savaşına boyun eğmelerinin altını bir kez daha çizer.

«Tersi» sapmaya ayrılmış bir eserde sağa saldırmak, «uyumlu sallantılar» ve «bir yandan... öte yandan» gibi ifadeler isteyen güzel söz söyleme sanatının gereklerine uyma isteğinden gelmemektedir; «iki cephede mücadele» gereği gibi bir tutku da değildir bu. Yada daha doğrusu iki cephede de mücadele olduğuna göre, yapılan bu mücadeleyi çok önemli

bir teorik gerçeğin bilgisine dayandırmaktır: iki sapmanın birbirini tamamlaması.

Bu açıdan, 1968 mayıs günlerinde de, Lenin'in sık sık tekrarlanmış uyarısı bilinmektedir: «Anarşizm çok kez, işçi sınıfının oportünist sapmaları için bir ceza olmuştur. Bu iki mantığa aykırı tutum birbirini tamamlamaktaydı.»[18] Bu iki mantığa aykırı tutuma Lenin, teorik bir ortak bölen bulmuştur: doktrincilik: «Sağ doktrincilik ancak eski biçimleri benimsemede inatçılık ediyor; yeni içeriği tanıyamadığı için tam olarak iflâs etmiştir. Sol doktrincilik ise, yeni içeriğinin mümkün olan ve akla gelebilecek bütün biçimlere yol açtığını; devrimci olarak görevimizin bütün bu mücadele biçimlerini benimsemek olduğunu, bir biçim ile ötekini mümkün olduğu kadar çabuk tamamlamayı öğrenmek olduğunu, bir biçimin yerine ötekini koyabilmek olduğunu, kendi sınıfımız tarafından ve kendi çabalarımızla meydana gelmiş olmayan her türlü değişmelere taktiğimizi uydurmak olduğunu göremeden, belirli eski biçimleri mutlak olarak reddetmekte inat ediyor.»[19]

İki doktrinciliğin ortak yönü, değişme ve yeniliği kavrayamamalarıdır; mutlaklıkla rahat, izafilkte rahatsızdırlar. Daha açık söyleyelim: bütün dogmatiklikler gibi, diyalektik onların güçlü yanı değildir. II. Enternasyonalin önderleri, diyor Lenin, teorik bir cinayet işlediler: proletarya devriminin belirleyici saatlerinde, bu teorinin «bir dogma değil bir eylem kılavuzu olduğunu»[20] unutarak, öğretmeye çalıştıkları bu teorinin temel gerçeğini uygulayamadılar. Kültürlerine, «derin bilgilerine» rağmen, diyor Lenin bir sayfasında şunu unuttular: «siyaset, aritmetikten çok cebire benzer, ilkel matematikten çok yüksek matematiğe benzer» ki kuşkusuz 3, 2'den

---

(18) Aynı eser, s. 23.
(19) Aynı eser, s. 115.
(20) Aynıeser, s. 73.

daha büyüktür, ama önündeki işareti değiştirirseniz artık doğru değildir bu. Oysa, 1917 «işareti değiştirmişti» ve Kautsky farketmemişti bunu.[21]

Ama, Lenin'in iki satırda iki kez belirttiği gibi, sol sapma da diğer anlamda aynı yanlışa düşmektedir. Simetrik yanlışlar olan sağ ve sol doktrincilik karşıt yönlerde, ama aynı alandadırlar: diyalektik materyalizmin yasalarının bilinmemesi.

1920'deki sonuçlar, Lenin'in önceki bütün deneyleri ve gözlemlerini doğrulamaktadır. 1909'da, Üçüncü Duma'yı boykot etme taraftarı olan o zamanki goşistleri geri bir menşevizm uygulamakla suçlamıyor muydu? Ayrıca Brest-Litovski döneminde de «harika bir kültüre sahip ekonomist marksist» Buharin'in yanıldığını (ve yalnız barış sorununda değil), «çünkü Rusya'daki mevcut durum, olağanüstü durumun somut özellikleri hakkında düşünmemiştir»; Lenin, ona ve taraftarlarına şöyle diyordu: «Devrimin sloganlarını anlamaktan çok, ezberliyor ve aklınızda tutuyorsunuz.» 1907'deki «Boykota karşı» başlıklı makaleden alınmış şu parçanın «Çocukluk Hastalığı».ndan alınmış olduğu sanılabilir: «Marksizmin, tarihin dolambaçlı yoluna ilişkin tutumu, temelde uzlaşmalara karşı olan tutumuyla benzerdir. Tarihin her zigzagı bir uzlaşmadır, yeniyi tamamen inkâr edebilecek güçte olmayan eski ile, eskiyi devirecek güçte olmayan yeni arasında bir uzlaşma. Marksizm, uzlaşmaları baştan inkâr etmez; kullanılmalarının kaçınılmaz olduğu yargısındadır; ama bu, marksizmin, yaşayan ve tarihi etkileyen bir güç olarak uzlaşmalara karşı şiddetle mücadele etme gereğini dışarda bırakmaz. Bu sözde çelişkiyi özümleyemeyen kimse marksizmin ABC'sini bilmiyor demektir.»[22]

O yılların sol oportünistleri «otzovistlerin», parti çalışmasını küçük bir illegal örgüte indirgeme çabasıyla birlikte, o sı-

---

(21) Aynı eser, s. 114.
(22) Bütün Eserler, cilt 13, s. 17.

rada Bolşevik fraksiyonda ne kadar belirsiz, güvensiz, sallantılı unsur varsa hepsi o grubun saflarındadır, Lenin'in mektuplarında sürekli uyarılarına rağmen Gorki'yi çok çekmiş olan «ampiriokritisistlere», «Tanrı yapıcılarına» kadar. Bu kadar önemli iç siyasal ve ideolojik mücadelelerin geçtiği dönemde Lenin'in «Materyalizm ve Ampiriokritisizm» i yazarak «felsefe» ile uğraşmasının nedeni bellidir: burada, belli ölçüde felsefe, «siyasetin başka yollarla sürdürülmesi» gibi görünmektedir. Bu da bir rastlantı değildir, «otzovistlerin» başı Bogdanov'un, az yada çok bilinçli bir idealist olarak, hesabı «Materyalizm ve Ampiriokritisizm» de görülmektedir (özellikle de II ve IV. bölümlerde); Lenin aynı Bogdanov'u daha sonra kültürel alandaki sol sapma «Proletkult» un başlıca teorisyenlerinden biri olarak bulacaktır; Proletkult, aynı zamanda eski bir «otzovist» ve «Tanrı yapıcısı» olan «Lunaçarski» yi de çekecek yada ondan hiç bir direnç görmeyecektir.

Sağ ve sol oportünizmin, diyalektiğin bilinmemesine dayanan bir küçük-burjuva sapması olduğunu gördük: «diyalektik» kelimesini, bir marksist-leninist için ayrılamayacak olanla tamamlayalım: oportünizm aynı zamanda materyalizmden uzaklaşmaya dayanır.

LENİN'İN TAHLİLLERİNİN GÜNCELLİĞİ

İki oportünizme karşı savaşan Lenin, bunların ortaya çıkma koşullarını, özellikle de ciddî bir tehdit olarak tanımlamaktadır. Yeniyi kavramakta gösterdikleri yeteneksizlikten gelmektedir bu: ortam çözümlemesi güç, karmaşık olduğunda, kitle hareketi önemli bir yaygınlık kazandığında olduğu kadar, sabırlı olmak, kazanılmış olanları sağlamlaştırmak, geri çekilerek dövüşmesini bilmek gereken anlardaki daha ön-

---

(23) «Sol» Komünizm... s. 25.

ce görülmedik mücadele biçimleri ve olanaklarının doğduğu dönemlerde oportünizm ortaya çıkar. Her iki durumda da, tehdit eden bir yandan hareketten korku ve her şeyi bırakma eğilimi, öte yandan da sabırsızlık, iradecilik, «her şeyin mümkün olduğu» düşüncesidir. Her durumda ve her yanda söz konusu olan, durumun verilerinin bölünmüş, yanlış, dogmatik bir tahlilidir.

Yani her dönemeçte, tehdit ortaya çıkmaktadır. Ama sonuç olarak, tarih sürekli «dönmektedir». Üstelik hep vardır bu tehdit ve 68 mayısından bu yana geçen dönemin bütün aşamalarında Fransa'da bu görüş doğrulanmıştır. Bu konjonktür içindeki sağ ve sol oportünist dalgalanmaların incelenmesi, Lenin'in uyarılarının güncelliği hakkında kavrayıcı bir doğrulama olmaktadır. Bu arada insanlarla fikirlerin sürekli değişmeelrini açıklama ve niçin uzun süredir «sağ oportünist» olarak tanınan şu yada bu kişinin 1968 mayısında sol oportünizmin içinde bulunmasının nedenleri de anlaşılmaktadır; «Sağcılar» ile «solcular» arasındaki fiilî ortak yönelimin, ideolojik açıdan, dogmatik idealizmin ortak alanında temellendiğinin kanıtıdır bu.

Bu arada, hastalığı teşhis ederken bir ilâç da gösteriyordu Lenin: gerçeğin bilimsel bir tahlilinin gerekliliği, işçi sınıfının bakış açısına sadakatin içinde kökleşmelidir ve bu kaynaşmanın gerçekleşeceği yer ise marksist parti olmalıdır; Brest-Litovski hakkındaki polemikte de buna değinir Lenin («Bize gereken, proletaryanın çelik taburlarının uyumlu yürüyüşüdür») ve bunun gereğini daha ayrıntılı olarak «Çocukluk Hastalığı» nda geliştirir: «Almanya devrimci sosyal-demokrasisi... proletaryanın muzaffer olmak için muhtaç olduğu partiye en çok benzeyen partidir».[23] Böylesine sağlam biçimde «yapılaşmış» olan böyle bir parti 1914 - 1918 dönemindeki korkunç sağ oportünist hastalığın ardından çok daha çabuk ayağa kalkmış ve bu partinin içinden spartakistler, gerçekten devrimci güçler çıkmıştır.

Tek kelimeyle, çeşitli oportünizmlerin ilâcı, Lenin'in düşündüğü biçimde yeni tip bir partidir; bu yalnız «kafasında» değil, sosyalist hareketin bütün geçmiş deneyinde de görülmektedir.

Çeviren: Aziz Okay

türkçede lenin

Aziz Okay

3

Lenin'in Türkçede yayınlanmış kitapları aşağıda, toplu olarak sıralanmıştır. Ortaya çıkan liste, bir açıdan —nicelik açısından— oldukça olumlu bir görüntü vermesine rağmen, büyük ölçüde aksaklıklar da görülmektedir. Çok özensiz ve yanlış çevirilerin yanısıra, kullanılan diller (ve çoğu kez terimler) çok farklıdır. İkinci olarak görülen aksaklık da, aynı yazıların başka başka yayınevleri ve dergiler tarafından tekrar tekrar basılmasıdır. Orijinal başlıkların değiştirilmesinden, sonradan eklenen başlıkların belirtilmemesine yazıların tarihlerinin konmamasına kadar bir sürü özensizlik örneği de görülmektedir. Okuyucu, yayıncılardan, daha özenli çeviriler, daha özenle hazırlanmış kitaplar beklemektedir.

Biz hangi fikir mirasını reddediyoruz? (1897), çev. Şerif Hulusi, ocak 1970, Payel Yayınevi.

Halkçılığın iktisadî muhtevası, (1895) çev. Şerif Hulusi, mayıs 1970, Payel Yayınevi.

Halkçı iktisat (Halkçılığın iktisadî muhtevası), çev. Şerif Hulusi, aralık 1974, Birlik Yayınevi.

Rusya'da kapitalizmin gelişmesi, (1899) 1. kitap, çev. Şerif Hulusi, aralık 1970, Payel Yayınevi.

Ne yapmalı? (1902) çev. M. Kabagil, kasım 1968, Sol Yayınevi.

Bir adım ileri iki adım geri (1904), çev. Yurdakul Fincancı, nisan 1869, Sol Yayınevi.

İki taktik (1905), çev. M.E., birinci baskı aralık 1967, Sol Yayınevi.

İki taktik, çev. Orhan Suda, mayıs 1974, Suda Yayınevi.

Materyalizm ve ampiriokritisizm (1909), 1. kitap, çev. K. Sahir Sel, 1968, Sosyal Yayınevi.

Ulusların kaderlerini tayin hakkı, çev. M. Ardos, birinci basım: kasım 1968, Sol Yayınevi.

Emperyalizm, (1917), çev. Cemal Süreya, mayıs 1969, Sol Yayınevi.

Nisan tezleri ve ekim devrimi, çev. M. Ardos, kasım 1969, Sol Yayınevi.

Devlet ve ihtilâl (1917), çev. Gaybiköylü, haziran 1969, Bilim Sosyalizm Yayınevi. (Bu kitabın eski bir çevirisi: çev. Haydar Rıfat, İstanbul, Vakit kitabevi, 1934).

Proletarya ihtilâli ve dönek Kautsky (1918), çev. Arif Gelen, birinci basım: şubat 1969, Bilim ve Sosyalizm Y. (Bu kitabın eski bir çevirisi: *«İşçi sınıfı ihtilâli ve Kaustky mel'unu»,* çev. Haydar Rıfat, 1934).

«Sol» komünizm bir çocukluk hastalığı (1930) çev. M.E., İkinci baskı: aralık 1924, Sol Yayınevi.

Devrim Stratejisi, çev. O. Saidoğlu, Gün Yayınevi, 1968

Doğu'da ulusal kurtuluş hareketleri, çev. Tektaş Ağaoğlu, İkinci baskı: ocak 1975, Ant Yayınevi.

Kitle içinde parti çalışması, çev. Cengiz Haksever, İkinci basım: ocak 1975, Ser Yayınevi.

Toprak meseleleri, çev. Şahin Alpay, nisan 1969, Sol Yayınevi.

Seçme Yazılar, çev. Attila Tokatlı, ikinci baskı aralık 1974, May Yayınevi.

Marksizmin kaynağı, çev. Şerif Hulusi, şubat 1967, Payel Yayınevi.

Sosyalizm, çev. Güneş Şahiner, 1969, Habora Kitabevi.
Kültür ve kültür ihtilâli üzerine, çev. Ali Özer, kasım 1969, Ser Yayınevi.
İşçi ve köylü ittifakı, çev. M. Kabagil, genişletilmiş ikinci baskı: şubat 1969, Sol Yayınevi.
Kır yoksullarına, çev. Kemal Yusuf, aralık 1974, Odak Y.
Sanat ve edebiyat, (derleyen O. Jean Fréville), çev. Şerif Hulusi, şubat 1968, Payel Yayınevi.
Sosyalizm ve savaş, çev. N. Solukçu, 1970, Sol Yayınevi.
Mektuplar, çev. M. Devrim, şubat 1969, Toplum Yayınevi.
Marksizm üzerine, çev. Tamer Özsu, eylül 1974, Aşama Yayınevi.
Marks ve Engels, çev. S. Fırat, ikinci baskı: nisan 1974, Köz Yayınevi.
Karl Marks'ın hayatı, felsefesi, sosyoloji, çev. Dr. Hikmet Kıvılcımlı, 1935, Marksizm bibliyoteği 3.
Karl Marks'ın ekonomi politiği, sosyalizmi, taktiği, çev. Dr. Hikmet Kıvılcımlı, 1935, Marksizm bibliyoteği 5.
Gençlik üzerine, çev. Erdal Şakıyan, ocak 1975, Hasat Yayınevi.
Proletarya partisi üzerine, çev. F. Çalışır, ocak 1975, Teori Yayınevi.
Devlet (1919), broşür, 1970, pd Aydınlık Yayınevi.
Grev, broşür, 1970, pd Aydınlık Yayınevi aynı yazının yeni basımı: şubat 1975, Kitle Yayınevi.
Sendikalar üzerine, (Marks ve Engels ile birlikte derleme) çev. Engen Karaoğlu, ocak 1975, Bilim Yayınevi.
Kadın ve Komünizm (Marks, Engels ve Stalin'in yazılarıyla birlikte derleme), çev. Ö. Ufuk, kasım 1970, Öncü Kitabevi.
Fransa'da iç savaş, Karl Marks, çev. Zeynep Kafkas, aralık 1970, Köz Yayınevi (Bu kitapta Lenin'in Paris Komünü hakkında iki makalesi bulunmaktadır.)

Çağdaş Politika sorunları, derleyen Gaetan Picon, çev. Adnan Benk, Çan Yayınları, ikinci basılış: aralık 1968 (Devlet ve İhtilâl'den bir parça).
Gerilla savaşı ve marksizm, derleyen W.J. Pomeroy, çev. Metin Altıok, 1969, Ekim Yayınevi (Kitapta Lenin'in konuyla ilgili dokuz makalesi bulunmaktadır.)
Batıda siyasal düşünceler tarihi, derleyen Mete Tunçay, 1969, SBF Yayınevi (Kitapta, Lenin'in, Türkkaya Ataöv'ün çevirdiği üç makalesi bulunmaktadır.)
Toplumda siyasî eğitim, çev. Ali Özer, şubat 1975, Tan Yayınevi.
Militan maddecilik, çev. Ai Özer, şubat 1975, Tan Yayınevi.
Oportünizm ve İkinci Enternasyonalin Çöküşü, çev. Ertuğrul Yazıcıoğlu, 1975, Gençlik Yayınları.
Nereden Başlamalı - Bir Yoldaşa Mektup - Devrimci Maceracılık, çeviren: Ersen Olgaç, 1975 Odak Yayınevi.

sınıf mücadelesinde değişik yollar[1]

Lenin

4

«Bir marksist, mücadele biçimleri sorununu incelerken hangi esaslara gerek duymalıdır? Her şeyden önce, marksizm, hareketi tek ve belirlenmiş bir kavga biçimine bağımlı kılmadığı için, sosyalizmin bütün ilkel şekillerinden farklılık gösterir. Marksizm pek çeşitli mücadele biçimlerini benimser, ama bu mücadele biçimlerini kendisi «icat» etmez, devrimci sınıfların hareketin gidişi içersinde kendiliğinden ortaya çıkan mücadele biçimlerini genelleştirip, örgütleyip, bilinçli bir hale sokmakla yetinir. Her türlü soyut formüle, doktriner reçetelere tamamen karşı çıkan marksizm, cereyan etmekte olan *kitlesel* mücadelenin dikkatle göz önünde bulundurulmasını ister. Bu kitlesel mücadele, hareket geliştikçe, kitlelerin bilincinde ilerleme oldukça, ekonomik ve siyasal bunalımlar ciddileştikçe, aralıksız yeni ve çeşitleri gittikçe artan savunma ve hücum usullerinin doğmasına yol açmaktadır. Bu sebepten ötürü marksizm hiç bir mücadele biçimini mutlak bir şekilde reddetmez. Hiç bir zaman, belirli bir anda var olan ve mümkün olan mücadele biçimleriyle sınırlanmayı kabul etmez; sosyal konjonktürde meydana gelecek bir değişikliğin, içinde bulunan dönemin militanlarının henüz bilmedikleri yeni mücadele biçimlerinin ortaya çıkmasına kaçınılmaz bir şekilde

---

(1) Başlık Lenin'e ait değildir.

yol açacağını kabul eder. Bu açıdan bakıldığında, marksizmin kendisini kitlelerin pratiği okulunda *eğittiği* söylenebilir; marksizm, «sistem imal edenler» in çalışma bürolarında düşledikleri mücadele biçimlerini önererek kitlelere *ders vermeye* yeltenmekten uzaktır. Örneğin Kautsky, sosyal devrim biçimlerini incelerken şöyle diyordu: «yaklaşan bunalımın bize, şimdiden öngöremeyeceğimiz yeni mücadele biçimleri getireceğini biliyoruz.»

İkinci olarak marksizm mücadele biçimleri sorununun mutlaka *tarihsel* yanından ele alınmasını gerektirir. Bu sorunu somut tarihsel koşulların dışarısında ele almak diyalektik materyalizmin elifbesini dahi bilmemek olur. Ekonominin gelişiminin farklı zamanlarında, siyasal durumda, ulusal kültürlerde, yaşayış koşullarında görülen çeşitli koşullara bağlı olarak değişik mücadele biçimleri ön plana çıkıp ana mücadele biçimi halini alırlar ve bunun sonucunda, diğer ikincil, yardımcı biçimler de değişikliğe uğrar. Belirli bir mücadele biçimini değerlendirmek söz konusu olduğu zaman, hareketin ulaşmış bulunduğu gelişme düzeyindeki somut koşulları ayrıntılarıyla incelemeden evet yada hayır diye bir cevap vermeye kalkışmak marksizm alanını bütünüyle terk etmek anlamına gelir.

Rehberimiz olması gereken iki ana teorik ilke bunlardır.»

V. İ. Lenin («Partizanlar savaşı», *Eserleri*, Rusça 4. baskı, cilt 11, s. 186 - 187)

Çeviren: Murat Keskin

stuttgart sosyalist enternasyonali kongresi

Lenin

5

Ağustos ayı içinde Stuttgart'ta yapılan Sosyalist Enternasyonali Kongresi'nin en önemli özelliklerinden biri de: bu kongre'nin, beş kıtadan gelen 886 delege tarafından temsil edilmesi ve çok geniş bir kadroyu içermesidir. Bu kongre, proletaryanın mücadelesinde evrensel bir bütünlüğün ve direnişin şartlarını oluşturmakla beraber, sosyalist partilerin taktiklerinin saptanması açısından da büyük önem taşır. Bu kongrenin diğer bir özelliği de şimdiye dek sadece tek tek sosyalist partilerin bünyesi içinde kalmış çeşitli sorunlar üzerinde, evrensel bir bütünlük içinde önerilerde bulunulması ve çeşitli önergelerin kabul edilmesi olmuştur. Her geçen gün büyük bir evmeyle artan sorunlar karşısında çeşitli ülkelerdeki sosyalist hareketin tek bir evrensel merkezden yönetilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Stuttgart Kongresi'nde yer alan tartışmaların, önerilerin niteliğini ve çeşitli konulardaki değişik görüşleri açıklığa kavuşturmak için, bu yazımızda, Kongre'de alınan kararlara da kısa ve özlü bir şekilde yer vereceğiz.

Enternasyonal kongrelerinde sömürgecilik sorununun da ele alınması çok tabiîdir ve bu Kongre'de ilk olarak ele alındığı söylenemez. Şimdiye dek yapılan bütün kongrelerde burjuvazinin sömürgecilik politikasını vahşi ve yağmacı bir politika olduğu ileri sürülmüştür. Ne var ki bu kez toplanan

Kongre Komisyonunda Hollandalı Van Kol'un başkanlığındaki diğer oportünist üyeler çoğunluğu sağlamışlardı. Bunun üzerine oportünistçe bir görüşle; sosyalizmin denetimi altında uygulanacak olan bir sömürgecilik politikasının, sömürgelerin uygarlaşmasında önemli rolü olacağını öne süren bir önerge taslağıyla ortaya çıkmışlardı. Komisyon'da yer alan azınlık bir grup ise (Almanya'dan Ledebour, Polonya ve Rus sosyal-demokratları v.d.) bu öneriyi şiddetle protesto etmiş ve bu tür ithal malı bir görüşün kesinlikle reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştü. Bunun üzerine bu sorun kongrenin oyuna sunulmuş ve her iki eğilimin de hemen hemen eşit olması yüzünden son derece hararetli tartışmalara yol açılmıştı.

Oportünistler Van Kol'un liderliğinde bir araya gelmişlerdi. Alman delegasyonunun çoğunluğu adına söz alan David ve Bernstein ise: «Sosyalist Kolonici Politika» nın kabul edilmesi gerektiğini ileri sürdüler ve radikallere bu konuda kısır ve olumsuz bir tavır aldıklarını iddia ederek çattılar; reformların önemini kavrayamadıklarını, bugünkü ortamda pratik bir kolonyal politika programların eksikliğinden vb.. vb. sözler ettiler. Fakat Kautsky onların bu görüşüne karşı çıktı ve Kongre'den Alman delegasyonunun çoğunluğuna karşı tavır almalarını istemek zorunda kaldı. Ayrıca, haklı olarak reformlar için mücadelenin reddedilmesi diye bir sorunun söz konusu olmadığını bu konunun Kongre'nin diğer oturumlarında tartışmasız bir biçimde açıklığa kavuşmuş olduğunu ileri sürdü. Aslında tartışmanın kaynağı, burjuvazinin uyguladığı vahşet ve yağmacılık politikasının yeni yöntemler altında uygulanmasının açıklanıp açıklanmaması temeline dayanıyordu. Kongre'de o sırada yürütülen kolonyal politikanın tartışılması eğilimi iyice kuvvetlendi. Ki bu politika doğrudan doğruya ilkel toplumların köleliğini sürdürme esasına dayanmaktaydı. Burjuvazi gerçekte, köleliğin sürdürülmesi yolunda ve «uygarlaştırma» maskesi altında eşi görülmemiş

bir vahşet ve zulüm uygulamakta «uygarlık» yolunda ise frengi ve içkiyi yaygınlaştırmaktan başka bir şey yapmamaktaydı. Bu durum karşısında sosyalistler de, birtakım kıvırtmacalarla bu çeşit bir sömürge politikasını kabul edecekti! Bu tavır burjuvazi karşısında mücadeleden kaçmaktan başka bir şey değildir. Bu, proletaryayı burjuva ideolojisine, burjuva emperyalizmine, boyun eğdirmek için atılmış bir adımdır.

Kongre'de yapılan oylama sonucu en çekimser oya karşılık (İsviçre) 128'e karşı 108 oyla komisyonun önerisi reddedildi. Şu noktanın belirtilmesinde de fayda vardır; ilk olarak Stuttgart Kongresi'nde her ülke 20'den (Rusya vb. büyük ülkeler) 2'ye kadar (Luxemburg) değişen oy hakkına sahipti. Kolonyal politikanın sürdürülmesine karşı çıkan; zaten bu politikanın tahakkümü altında ezilen küçük ülkelerin oyları, bir ölçüde de olsa, proletaryanın, bu rezil fetih politikasıyla aşılanmış olduğu büyük ülkelerin oylarından daha ağır basmış ve bu sayede öneri reddedilmişti.

Kolonicilik sorunu üzerine yapılan bu oylama son derece önemlidir. Öncelikle sosyalist oportunizmin, burjuvaziye yaltaklanma politikasının su yüzüne çıkması açısından; ikinci olarak da Avrupa işçi-sınıfı hareketinde ortaya çıkan bu olumsuz özelliklerin ne olursa olsun proletaryanın gerçek mücadelesinden saptırılamayacağının anlaşılması ve bundan böyle bu tür davranışlar karşısında uyanık olmamız gerektiğinin anlaşılması açısından önemlidir. Marks, Sismondi'nin şu sözünden her fırsatta atıfta bulunmaktadır: Eski zamanda proletarya toplumun sayesinde yaşayabilmekteydi; modern toplumlar ise proletaryanın sayesinde yaşamaktadır.

İşçi olmayan fakat özel mülkiyeti de olmayan bir sınıfın sömürücüleri alaşağı etme yeteneğinden yoksundur. Ancak toplumun bütün tabakalarını doyurup besleyen proletarya sosyal devrimi gerçekleştirebilir. Fakat bugün için Avrupa proletaryası, kolonyal politikanın bir sonucu olarak KISMEN

kendi emeğinin DIŞINDA bir emeğin koloni halklarının emeğinin toplumu beslemesi durumuyla karşı karşıyadır. Örneğin İngiliz burjuvazisi İngiliz işçilerine nazaran milyonlarca Hintli ve diğer kolonilerdeki insanların emeklerini sömürmektedir. Bazı ülkelerde bu durumun ülkenin ekonomik ve maddî tabanın etkilemesi yüzünden o ülke proletaryası kolonyal şovenizmle aşılanmaktadır. Şüphesiz bu geçici bir olgudur; fakat bütün ülkelerin proletaryasını bir sütün halinde bu çeşit bir oportünizme karşı uyarmak için bu durumun açıklıkla belirtilmesi ve anlatılması gerekmektedir. Kapitalist ülkelerin bu «imtiyazlı» ülkeleri sömürüp yok etme politikalarını sürdürmesi sonucu ise mücadelemizin zaferle sonuçlanacağı kesindir.

Kongre'de kadın hakları sorunu üzerine girişilen davranış da öncekinden farklı bir sonuca ulaşmadı. Oportunist bir kuruluş olan British Fabian Society'ye mensup bir kadın üyenin, kadın haklarının bazı sınırlandırmalarla elde edilmesi yolunda bir sosyalist kampanya açılması önerisi hiç kimse tarafından desteklenmedi. Bu davranışının nedeni kavramak çok kolaydı. İngiliz burjuva leydileri kendilerinin haklarının elde edilmesini istiyor fakat bu hakların kadın işçilere de tanınmasını istemiyorlardı.

Birinci Enternasyonal Sosyalist Kadınlar Konferansı; Kongre binasının yapıldığı binada ve aynı zamanda toplanmıştı. Hem konferans hem de Kongre Komisyonu'nda önerge taslağı üzerine Almanya ve Avusturyalı sosyal-demokratlar arasında ilginç tartışmalar geçti. Uluslararası hakların elde edilmesi için açılan kampanyada Avusturyalılar erkek ve kadınların tamamen eşit haklara sahip olmaları konusunda yan çizdiler ve etkinliğin erkek haklarının elde edilmesi yolunda kullanılmasının bugünkü koşullar altında daha pratik bir çalışma olacağını öne sürdüler. Başta CLARA ZETKİN olmak üzere diğer Alman sosyal-demokratları Avusturyalıların, yanlış bir tutum içinde olduklarını, kadınların da erkeklerle ay-

nı ölçüde oy hakkına sahip olması konusunda verilmesi gereken mücadeleyi ciddiye almadıklarını ileri sürdüler. Stuttgart Kongresi'nin bu konuda aldığı karar şöyleydi: «Uluslararası hakların elde edilmesi için verilecek mücadeleye eşit ölçüde hem erkek hem kadın haklarının elde edilmesi yolunda olacak ve hiç bir ayrım gözetilmeyecektir.»

Sosyalist partilerle, trade-union'lar arasındaki ilişkiler sonucu biz Ruslar için büyük bir önem taşımaktaydı. RSDİP Stockholm Kongreşi'nde partili-olmayan sendikaların tarafsızlıklarını sürdürmesini onaylamıştı; —ki bu görüş partiliolmayan Bernsteinci ve Sosyalist-Devrimci demokratlar tarafından sürekli olarak savunulmuştur—. Londra Kongresi'nde ise Parti ile sendikalar arasında safların sıklaştırılması ve özel durumlarda bunların Parti birlikleri olarak tanınması gerekliliği prensibi kabul edilmişti. Stutgart'ta Rusya örgütünün Sosyal-Demokrat alt örgeninde [Enternasyonal (Section) kongrelerde her ülke sosyalistleri ayrı örgenler oluşturdular] bu konu üzerinde farklı görüşler ortaya atıldı (bu konuya gelinceye dek hiç bir konuda ayrılık olmamıştı). Plekhanov, trade-union'ların tarafsız olmalarını ileri sürdü. Bolşevik kanada mensup Voinov ise Londra Kongresi'nde ve Belçika Deklerasyonunda (Burada ileri sürülen görüşler Brouckire'nin raporuyla birlikte yayınlanmıştır; yakında Rusça olarak basılacaktır) ileri sürülen önergenin doğrultusunda; trade-union'ların anti-nötralist özelliklerinin sürdürülmesini savundu. Clara Zetkin'in çıkardığı Die Gelichheit adlı gazetesinde Plekhanov'un bu nötralist —tarafsızlık— görüşlerinin en az Fransız sosyalistlerininki kadar hatalı olduğunu yazdı. Netice olarak Stuttgart'ta tarafsızlık ilkesinin kesinlikle benimsenmeyeceği görüşüyle bu tartışmaya bir son verildi. —Bu konuda Kautsky önergede doğru bir biçimde bu «tarafsızlık» ilkesinin kabulünün imkânsızlığını ortaya koydu; önergeyi dikkatlice okuma zahmetine katlanan herkes kolayca bu durumu kavrayacaktır.—

Parti-dışı olmak yada tarafsızlığı sürdürmek gibi bir durum kesinlikle söz konusu edilemez, aksine sosyalist partilerle unionlar arasında daha sıkı ilişkilerin kurulması söz konusudur.

Böylelikle RSDİP Londra Kongresi'nde trade-unionlar konusunda alınan kararlar Stutgart Kongresi'nde bir kez daha perçinlendi. Stuttgart'ta bu konuda kabul edilen önerge bütün ülkelerde sosyalist partiler ile unionlar arasındaki ilişkilerin daha güçlendirilmesi prensibini esas almaktaydı. Londra'da alınan karar gereğince Rusya'da, elverişli koşullar altında Parti ünyonlarıyle Parti'li üyelerin hedefe ulaşmak için elele çalışmasının gerekliliği kabul edilmişti.

Trade-union'ların tarafsızlığı konusundaki oportunist girişimlerin Alman delegasyonunun yarısı tarafından büyük bir tarafgirlikle desteklendiğini de belirtmeden geçemeyeceğiz. Bu yüzdendir ki Essen'de Van Kol'a karşı olmalarına rağmen Stuttgart'ta Van Hol'un en önde gelen destekçileri olmuşlardır (Çünkü Essneen'de toplanan Kongre trade-unionları içermekteydi ve sadece Partililerin bir araya geldiği bir toplantı niteliğindeydi). Almanya'daki sosyal-demokrat hareketin oportunizmin kucağına düşmesinin en önemli nedenlerinden biri de bu «tarafsızlık» politikasının benimsenmesidir, ki görüldüğü gibi harekete büyük zararları dokunmuştur. Bu nokta üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur. Özellikle Rusya'da, proletarya'ya trade-union'ların «tarafsız» olması gerektiğini söyleyen burjuva-demokrat akıl hocalarının sayısı oldukça kabarıktır.

Göçmen ve göç sorunuyla ilgili olarak alınan karara da kısaca değinelim. Bu konuda da Komisyon üyeleri arasında azgelişmiz ülkelerden gelen göçmen işçilerin sınırlandırılması gibi, oportunistçe bir eğilim ortaya çıktı. Evrensel sınıf dayanışmasını göz önüne almadan girişilen bir tutum da uygar ülke işçilerinin, az gelişmiş ülke işçilerine kıyasla imtiyazlı

vasıfların sürdürülmesi amacıyla girişilen aristokratça bir davranıştan başka bir hiç bir destek görmedi ve bu oportunist darkafalı küçük burjuva eğilim kesinlikle reddedildi. Alınan karar devrimci sosyal-demokrasinin ilkelerine uyan sınıf dayanışmasını öngören bir tutum benimsiyordu.

Gelelim Kongre'nin en son ve belki de en önemli kararına —Anti-Militarizm konusunda—. Fransa'da ve Avrupa'da bir yığın gürültü patırtı koparmış olan Hervé bu konuda yarı-anarşist bir görüşle ortaya çıktı ve hiç bir deneye dayandırmadan bütün savaşlara, grevler ve ayaklanmalarla «cevap verilmesi» gerektiğini savundu. Her şeyden önce Hervé savaşların kapitalizmin üretim sisteminin tabiatının gereği olduğunu ve proletaryanın devrimci savaşlarda yer alması gerekliliğini (ki böyle savaşlar kapitalist toplumlarda gerçekten olmuştur) idrak edememişti. Ayrıca, savaşlara «cevap verilebilmesi» için savaşın yarattığı krizlerin niteliğinin doğru değerlendirilmesi gerektiğini de idrak edememişti. Hervé mücadele yöntemlerinin mevcut koşulların değerlendirilmesine dayandırdığını göremediği gibi, (ki bu üçüncü yanılgı Hervé'nin ne kadar yüzeysel bir düşünceye sahip olduğunun en iyi örneğidir) hepsinden önemlisi, mücadelenin amacının savaşın yerine barışın getirilmesi olmadığını, kapitalizmin yerine sosyalizminin getirilmesi olduğunu da idrak edemiyordu. Bundan başka mücadelenin amacı sadece savaşların önlenmesi değildir. Amaç savaşın yarattığı ekonomik krizlerden yararlanmak ve burjuvazinin çöküş krizini arttırmaktır. Hervé'izm bu yarı-anarşist saçmalıkların altını çizerken, bu arada su yüzüne çıkan pratik görüş ve çözüm yollarını da belirtelim: Sosyalist hareketin parlamenter mücadeleyi aşan devrimci bir mücadele biçimi olduğunu göstermek; savaşların kaçınılmaz olarak yarattığı istilâcı politikadan ve krizlerden yararlanarak burjuva yurtseverliğinin özünde ne menen bir şey olduğunu açıklığa kavuşturmak ve evrensel sınıf dayanışmasının ne kadar gerekli olduğunu işçi kitlelerine benimsetmek.

Bebel'in önerisi (Alman delegeleri tarafından ileri sürülmüştü ve temelde Guesde'nin önerileriyle tam bir paralellik içindeydi), bir konuda yanlıştı; proletaryanın aktif ödevlerini doğru değerlendirmiyordu. Bu da, Vollmar gibi birtakım oportunistlerin, Bebel'in özünde doktrine uygun olarak ileri sürdüğü tekliflere, oportünizmin merceği ile bakmak imkânını vermekteydi ki, nitekim Vollmar hiç vakit kaybetmeden bu ihtimali gerçekleştirmeye kalkıştı.

Bunun üzerine Rosa Lüksemburg ve Rus Sosyal-Demokrat delegasyonu Bebel'in önerisinde şu düzeltmelerin yapılmasını önerdiler: (1) Militarizm sınıf mücadelesine karşı en büyük baskı ve zulüm aracıdır; (2) Gençlik kesiminde propaganda yapılması gereklidir; (3) Sosyal-Demokratlar sadece savaşların önlenmesi için mücadele etmemeliler; zaten başlamış olan savaşların yarattığı krizlerden yararlanarak burjuvazinin yıkılması için gerekli olan mücadeleye hız vermelidirler.

Anti-Miltarizm Komisyonu tarafından seçilen alt-komisyon bu değişiklik önerilerini Bebel'in önerisiyle birleştirdı. Ayrıca, Jaures, şu olumlu teklifi de ileri sürdü, mücadele yöntemlerinin teker teker belirtilmesi yerine (grevler, ayaklanmalar vb.) Avrupa'daki direniş hareketlerinden tâ Rus Devrimi'ne (1905 - çn.) kadar proletaryanın geçmişte ortaya koyduğu savaş aleyhtarı eylemlerden somut örneklerin de bu önergeye eklenmesini istedi. Netice olarak bu önerge, aşırı uzun ve tekrarlarla dolu bir önerge oldu fakat doğruydu, düşünce olarak zengindi ve proletaryanın ödevlerini son derece açık olarak formüle etmeliydi. Doktrin'in yanlış anlaşılmasına meydan vermeyecek şekilde hazırlanmıştı — örneğin işçi partilerinin devrimci mücadelesinin sürdürülmesi için gerekli bilimsel marksist tahliller ve tavsiyelerle doluydu —. Neticede bu önerge Vollmar'ın tefsirlerinden de deneysiz Hevveizmin dar kalıplarında çok uzak ve uzak olduğu ölçüde yararlı bir önerge olmuştur.

Bir bütün olarak ele alındığı takdirde ise Stuttgart Konferansı'nın, Uluslararası Sosyal-Demokrat hareketin oportünist ve devrimci kanatları arasındaki keskin ayrılıkları su yüzüne çıkardığını, fakat bu anlaşmazlıkların devrimci marksizmin ışığı altında çözümlendiğini söyleyebiliriz. Bu Konferansta alınan kararlar, ileri sürülen öneriler ve doğan tartışmalar her propagandist için bir kılavuz olmak zorundadır. Stuttgart'ta ortaya konan çalışma, ileri sürdüğü taktiklerle, bütün ülkelerin proletaryasının devrimci mücadelesini daha üst bir düzeye çıkaracaktır.

Proletarya. No: 17'de
20 Ekim 1907'de
yayınlanmıştır.

Col. Works. Vol: 13
pp. 75 - 81

Çeviren: Hasan Taner

maoucu politikada olumsuzluk

«Mao Zedung düşüncesi», «kültür devrimi», «iki süper devlet» gibi kavramlar, «gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkeler tarafından kuşatılması», «dünyada yeni bir düzenin ancak tüfeğin yardımıyla kurulabileceği» gibi sloganlar şüphesiz ki pek çok devrimcinin zihninde bazı sorular uyanmasına yol açmıştır. Bu kavramları kullananlar, bu sloganları dünya platformunda yaymak isteyenler nasıl bir politika izlemektedirler?

ÇHC'nin Türkiye'deki temsilcileri «Türkiye'nin NATO'da kalmasında yarar bulunduğunu» açıklamışlardır. Çin dışişleri yetkilileri NATO'nun «Avrupa'nın güvenliği için yararlı bir örgüt olduğunu, daha da güçlendirilmesi gerektiğini» belirtmektedirler. Çin Başbakan yardımcısı Teng Hsiao-ping, «Sovyet tehdidinin Batıda, yani Avrupa'da, Doğudakinden daha ciddî olduğunu», «Avrupa'ya bir Sovyet saldırısı olduğunda Çin'in Avrupa'nın yanında yer alacağını» belirtmiştir.

Çin yöneticileri Bengladeş'teki ulusal kurtuluş hareketine karşı çıkmış ve baskıcı, gerici Batı Pakistan yönetimini desteklemişlerdir. ÇHC, bağımsızlığına kavuştuktan sonra da Bengladeş Halk Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler'e girişini Güvenlik Konseyi'nde veto etmiştir.

Filipinler, İran, Şili gibi ülkelerle diplomatik ilişkileri bulunan Pekin, Portekiz'deki yeni demokratik yönetimi, Lizbon'un bütün girişimlerine rağmen, tanımamakta ısrar etmektedir. Çin yöneticilerince Portekiz'deki rejim bir «sosyal faşizm» dir.

Aynı Pekin yönetimi, Anglo'da, Batı'nın büyük tekellerinin arka çıktıkları, amacı Angola'daki kurtuluş hareketini bölmek olan, Angola Ulusal Kurtuluş Cephesi adlı örgütü desteklemekte, bu örgütün yeni sömürgeciliğin Afrika'daki köprübaşlarından birisi olan Zaire'deki kamplarına eğitmenler yollamaktadır. Angola halkının çoğunluğunu temsil eden, bütün dünya ilerici kamuoyunun desteklediği Angola Halk Kurtuluş Hareketini ise tanımamaktadır.

ÇHC, ABD, Japonya, FAC gibi emperyalist ülkelerle ilişkilerini her yönden sıkılaştırırken, sosyalist ülkeler karşısındaki olumsuz tavrını sürdürmekte, bu ülkelerle devletlerarası ilişkilerini bile geliştirmekte çekingen davranmaktadır.

Ekonomik alanda da, Çin'in en fazla ticaret yaptığı ülke Japonya'dır. Çin ile en fazla ticaret yapan bir diğer devlet de ırkçı, sömürgeci Güney Afrika Birliği'dir. Buna karşılık, Çin'in sosyalist ülkelerle olan ticareti hızla azalmıştır. 1959 yılında ÇHC dış ticaretinin % 68'ini sosyalist ülkelerle yapmakta iken, bu oran 1966'da % 25'e düşmüştür.

Pekin'in bir yandan emperyalist ülkelerle siyasal ve ekonomik ilişkilerini sıkılaştırırken, öte yandan da sosyalist ülkelere karşı bir politika gütmesi Çin'i, giderek, uluslararası alanda emperyalist blokla aynı çizgiye düşürmüyor mu?

Çin yönetimi üçüncü bir dünya savaşının kaçınılmaz olduğunu ileri sürmekte, yumuşama çabalarını küçümsemekte ve somut bir barışa karşı çıkmaktadır. Çu En-lay, en son demeçlerinden birinde, «ABD ile SSCB arasındaki amansız çekişmenin günün birinde muhakkak bir dünya savaşına yol açacağını, bütün dünya halklarının buna hazır olmaları gerektiğini» öne sürmüştür. ÇHC nükleer denemeleri kısıtlama anlaşmasını imzalamayı reddetmektedir. Nükleer güce sahip ülkeleri bir araya getirecek bir konferansa katılma önerisini de geri çevirmiştir. Asya ve Avrupa'da kollektif güvenlik sistemleri kurulması fikrine karşı çıkmakta, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı çalışmalarını gereksiz bulmaktadır.

Çin'i yönetmekte olanlar iç politikalarında da sık sık slogan ve taktik değiştirmekte, birbirine taban tabana zıt görüşleri öne sürebilmektedirler. Örneğin, «Büyük sıçrama» ile 3-5 yılda sosyalizmin üst aşamasına geçilebileceği öne sürülmüş, bundan bir süre sonra ise, sosyalizmin kurulması için «on yıllar, belki de yüzyıllar gerekeceği» savunulmuştur.

Çin yönetiminin, dünya anti-emperyalist hareketine yer yer ters düşen, işçi sınıfının dünya çapındaki dayanışma ilkelerine uymayan, kendi içersinde tutarsızlıklar gösteren böyle bir çizgi izlemesinin ideolojik ve sınıfsal nedenleri nelerdir?

Bu konuya bilimsel, objektif bir cevap getireceği kanısıyla, Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi Başkanı P. Fedoseyev'in ve T. Vasileva'nın birer incelemesini okuyucularımıza sunuyoruz.

Yeni Dünya

maoculuğun eleştirisi

P. Fedoseyev

1

Dünyanın evriminin gidişi ve Çin'de cereyan eden olaylar, uluslararası hayatın ve dünya sosyalist hareketinin başlıca sorunları konusunda, Çin yönetiminin ne kadar sosyalizm ve marksizm-leninizm aleyhtarı bir özel ideolojik, politik platform meydana getirdiğini en açık şekilde göstermektedir.

Maocuların teorik ve pratik alandaki faaliyetleri, devrimci güçleri bölme teşebbüsleri, büyük devlet hegemonyası kurma planları anti-emperyalist mücadeleye, enternasyonal sosyalist ve işçi hareketine, demokrasiyi ve halkların ulusal özgürlüklerini savunanlara, sosyalizm ve bütün insanlığın ilerleme davasına ciddî bir şekilde zararlı olmaktadır.

Mao'ya ve onun yakınlarına şu yada bu biçimde bağımlı kişilerden meydana gelen oldukça dar bir grup, Maocuların hakim çekirdeğini teşkil eder. Maoizmi bir nevi «marksizmin içinde bulunduğumuz koşullardaki gelişmesi» şeklinde göstermeye çalışan bu grup gerçek niyet ve amaçlarını büyük bir ihtimamla gizlemektedir. Görüldüğü gibi, şimdiki Pekin rejiminin sosyal dayanağı sorununu anlaşılmaz hale getirmek için, Mao'nun ve Maocu yöneticilerin böyle tebdili kıyafet etmeye ihtiyaçları vardır.

Mao Tse Tung grubunun ideoloji ve politikasının tarihî ve şimdiki mahiyeti tahlil edildiğinde maoizmin halen öncelikle milliyetçi eğilimli proleter olmayan, küçük burjuva ve büyük ölçüde deklase olmuş tabakalara dayandığı görülür.

Mao Tse Tung'un grubu geçmişte de, küçük burjuva milliyetçisi bir akımı temsil etmekteydi. Bununla birlikte, çeşitli sosyal güçleri emperyalizme karşı birleştirmenin zorunlu olduğu ulusal kurtuluş mücadelesi aşamasında Mao'nun grubunun proleter olmayan mahiyeti bu kadar açık bir şekilde kendini göstermiyordu. Moizm ile bilimsel sosyalizm arasındaki ilkesel görüş ayrılıkları Çin'de halk iktidarının zaferinden sonra, köklü sosyal ve ekonomik reformların yapılması sırasında ortaya çıktı. Pek çok ülkeden elde edilen tecrübeler, küçük burjuvazinin proletarya cephesi üzerindeki ideolojik ve psikolojik baskısının, devrim koşullarında ve özellikle de sosyalizmin inşası döneminde, eski sosyal ilişkilerin temelden değiştirilmesi sırasında aniden arttığını göstermiştir. Tam bu döneme gelindiğinde, küçük burjuva liderler devrimci küçük burjuva zihniyetini bırakıp, toplumun proletarya tarafından yönetilmesine karşı mücadele edenlerin tarafına geçerler. Çin'de cereyan eden de budur.

Maoizm üzerine yazılmış kitaplarda maoizmin, yüzyıllardan beri Çin nüfusunun ezici çoğunluğunu teşkil eden azgelişmiş, geri bırakılmış köylü kitlelerinin çıkarlarını ifade eden bir ideoloji olduğu görüşüne sık sık rastlanır.

Bu görüş kabul edilemez. Böyle bir görüşü kabul etmek, maocuların köylülüğün meydana getirdiği çok geniş bir sosyal tabana sahip olduklarını kabullenmek ve dolayısıyle özü bakımından halk dostu olmayan maoist politikanın sorumluluğunu köylülüğün üzerine yıkmak anlamına gelir.

Maoizmin bütün köylülüğün görüşlerini ifade ettiğini söylemek, köylülüğün ilkel anarşist küçük burjuva ön yargılarıyla, onun temel hayatî çıkarlarını birbirinden ayırdedememek olur. Meselâ, «kültür ihtilâli» nin yani parti örgütlerinin, sen-

dikal örgütlerin, komünist gençlik örgütlerinin imha edilmesinin, sosyalist demokrasinin ortadan kaldırılmasının köylülüğün temel çıkarlarını dile getirdiği marksizm-leninizmden sapmaksızın söylenebilir mi? Şüphesiz ki hayır.

Maoizm ile Çin köylülüğünün ideolojisi arasında doğrudan doğruya bir ilişki yoktur. Bu ilişki karmaşık ve çelişkili bir nitelik taşımaktadır; küçük burjuva ve milliyetçi bir sosyal-politik akım olan maoizmin sınıfsal mahiyeti göz önüne alınmadan bu ilişki doğru bir şekilde anlaşılamaz.

Marks ve Engels köylülüğün sosyal bakımdan heterojen olduğunu ve ikili bir mahiyet taşıdığını göstermişler, onun ön yargılarıyla sağ duyusunu, geçmişi ile geleceğini küçük mülk sahipliğinden ileri gelen dar görüşlülüğü ile, çalışan bir sınıf olarak, sömürücüsüz, asalaksız yeni bir hayat için verilen mücadelede devrimci proletarya ile birleşmeye olan doğal arzusunu birbirinden ayırdetmek gerektiğini öğretmişlerdir. Marksizme karşı çıkanlar, küçük burjuva gericiliğini eleştiren Lenin'in, bütün köylülüğü küçük burjuva gericisi olarak gösterdiği yalanını yaymışlardı. Bu tahrifçilere cevap veren Lenin şöyle diyordu: «Küçük burjuva unsurdan bahsederken emekçi köylüyü hedef olarak almadım. Emekçi köylüleri bırakalım söz konusu olan onlar değildir. Ama, köylüler arasında bir çalışan köylülük vardır bir de küçük burjuva köylülük vardır. Küçük burjuva köylülük küçük mülk sahibi olması itibariyle, başkalarının emeğiyle yaşar; çalışan köylülük ise küçük burjuva köylülük tarafından sömürülür; ancak, kendi hesabına yaşamayı ister.» *(V. Lenin Bütün Eserleri c. 27, s. 324).*

Bazı durumlarda sömürücülere karşı mücadele etmek için kendiliğinden ve aktif bir şekilde başkaldıran, bazı durumlarda ise kurşunlanmayı uysallıkla kabul eden, kimi güçlerin baskısına boyun eğen ve hattâ gerici müdahaleleri destekleyen köylülüğün hayatındaki ve faaliyetindeki aşikâr çelişkileri, gerek Marks gerekse Lenin pek çok defa belirtmişlerdir.

Bu durum, büyük ölçüde, Çin köylülüğününde de görülmektedir; Çin köylülüğü daha feodalizm ve ataerkil düzen devrinde katmanlaşmıştı ve dolayısıyle çok bölünmüş bir durumdaydı. Bu köylülüğün ezici bir çoğunluğu barbarca sömürülüyordu ve çoğu zaman açlık içersindeydi. Feodal ideoloji tarafından manevî bakımdan köleleştirilmiş, senyöre tapınan, atalarının geleneklerine hayranlık duyan sersemleşmiş, okuma yazma bilmeyen ve dağınık bir durumda bulunan Çin köylülüğü kitleleri uzun yıllar boyunca aşırı bir uysallık ve otoritelere tam bir boyun eğme içerisinde olmuşlardır. Çin köylülüğünün geriliği ve ataerkil niteliği ulusal dar görüşlülüğe ve milliyetçi fikirlere önemli bir kaynak teşkil etmiştir.

Diğer yandan da, Çin köylülüğü büyük devrimci geleneklere sahiptir. Toprak sahiplerine karşı kararlı bir mücadele yürütmüştür. Nitekim, ulusal kurtuluş mücadelesi ve devrim sırasında da köylülük devrimci orduların en önemli kısmını meydana getirmiştir. Çin köylülüğü işbirliği yolunu, kırların sosyalist gelişmesi yolunu süratle benimsemiştir. İşçi sınıfının ve onun öncüsü marksist-leninistler partisinin yönetiminde bu köylü kitleleri, gerçekten sosyalist bir gelişme yolunun zaferi için verilen mücadelede etkin bir güç olabilirlerdi.

Ama maalesef böyle olmadı. 50 yıllarının sonundan itibaren, özellikle de «büyük sıçrama» sırasında, daha sonra da «kültür ihtilâli» sırasında, işçi sınıfının ve partinin örgütleri ciddî bir şekilde zedelendiler. Parti işçi sınıfından ve köylülükten önemli ölçüde ayrı düştü ve işçi sınıfının birliği kasıtlı olarak bozuldu. Köylülüğün ise büyük bir kısmı maocuların sözde devrimci sloganları ile aldatıldı. Diğer kısmı ise terör ile yıldırıldı ve «kültür ihtilâli» ni kabul etmemekle birlikte, ona açık bir direnişle karşı koyma atılganlığını da göstermedi.

Oluşması ve gelişmesi boyunca maoizm, zanaatkârlardan, küçük tüccarlardan, küçük işletme sahiplerinden meydana gelen, nisbeten kalabalık bir mücadele gücünü teşkil eden şe-

hir küçük burjuvazinin politikası ve ideolojisi tarafından etkilendi. Bu sosyal tabaka feodal Çin'in koşulları içerisinde ortaya çıkmış ve temsilcilerinin büyük bir kısmı tutucu fikirlere, milliyetçi görüşlere sahip olmalarıyla dikkati çekmişlerdi.

Bununla birlikte şehir küçük burjuvazisi bütünüyle gerici değildir. Bu tabakanın önemli bir kısmı Çin Devrimine aktif bir şekilde katılmıştır. Bu tabakada işçi sınıfının yönetiminde, halkın büyük çoğunluğuyla birlikte sosyalist yolu benimseyebilirdi.

Çin Devriminin trajik yanı, iki çizgi, enternasyonalist proletarya çizgisi ile milliyetçi küçük burjuva çizgisi arasındak mücadelede, belirli bir aşamada üstünlüğü ikincisinin ele geçirmiş olmasıdır. Bu koşullar altında parti, küçük burjuva unsurun baskısı karşısında dayanamamış ve işçi sınıfının yöneticiliği görevini yerine getirmemiştir.

Millî burjuvazi Çin'de hâlâ varlığını sürdürmektedir. «Kültür ihtilâli» sırasında baskıya maruz kalmamıştır. Maocuların kendi itiraflarına göre 50 milyon kişiyi aşan sömürücü sınıfların temsilcileri ekonominin yönetiminde önemli yerleri işgal etmekte, ülkenin ekonomisi ve siyaseti üzerindeki etkilerini sürdürmektedirler. Milliyetçi bir ideoloji taşıyan ve Büyük Hanlar şövenizmi taraftarı olan millî burjuva unsurlar, maocuların fikirlerini ve milliyetçi eylemlerini desteklemektedirler.

Maocuların işçi sınıfı karşısında tutumları özellikle karmaşık bir sorundur. Maocular işçi sınıfının ve komünist partinin yönetici rolünü proletarya diktatörlüğünü, proletarya devrimcisi zihniyetini vs. dillerinden hiç düşürmemektedirler. Buna karşılık maocuların ideolojisi ve politikası, her ne kadar demogojiye başvurarak bazı işçi tabakalarını kendi amaçlarına alet etmek isteseler de, fiiliyatta anti-porleter bir niteliktedir.

Bilindiği gibi Çin işçi sınıfı heterojendir, büyük çoğunluğu, hakikî bir sosyalizm ve enternasyonalizm okulundan geçmemiş eski köylülerden oluşur. Ancak, bu işçi sınıfı büyük devrimci tecrübesi olan dövüşken bir çekirdeğe sahiptir. «Kültür devrimi» olaylarının gösterdiği gibi kızıl muhafızlar tarafından yıkılmakta olan parti örgütlerinin yardımına gelen, bu dövüşken çekirdek olmuştur. Maocular «kültür ihtilâli» ni işletmelerde istedikleri şekilde yayamamışlardır. Çin'de işçi sınıfı nisbî olarak kalabalık değildir (700 milyonu aşkın bir nüfusta işçi sayısı 10 milyonu ancak geçmektedir). Bununla birlikte bu işçi sınıfı Çin Devriminin ve Çin'deki sosyalizm davasının omurgasını teşkil etmiştir ve etmektedir. Gerçek bir güç olan bu işçi sınıfının, maoizmin Çin'in hayatında yayılıp gelişmesi üzerinde itidale getirici bir etkisi olmaktadır.

Çin'deki politik ve sosyal hayatta her zaman önemli bir rol oynamış olan ordu çevrelerinin, maoizmin kurulup ilerlemesinde büyük etkisi olmuştur.

Bilindiği gibi, militarizm Çin tarihinde yüzyıllar boyunca etkili ve nisbeten bağımsız bir güç teşkil etmiş, politik hayata aktif bir şekilde karışmıştır. Devrim savaşları sırasında pek çok subay mücadele eden halktan yana geçmiştir. Emperyalizme, toprak sahiplerine ve komprador burjuvaziye karşı çıkan bu askerlerin çoğunluğu yine de ne enternasyolist olmuştur, ne de marksist. Komünist Partisi'ne birçok asker girmiştir, ancak, bunların sadece bir kısmı marksist-leninist bir formasyonu ve gerekli devrimci yapıyı elde edebilmişlerdir. Daha sonra ise bu kişiler tasfiyeye uğramışlar, inanmış enternasyonalistlerin, sosyalizmin hakikî partizanlarının büyük bir kısmı ordudan ihraç edilmişlerdir. Kendisine kişisel olarak bağlı bulunan milliyetçi kadrolara dayanan Mao Tse Tung, orduya milliyetçi ve büyük devlet şövenizmi zihniyetini, körü körüne itaati ve kendi kişiliğinin tanrılaştırılmasını sokarak ona yeni bir şekil vermiştir.

Öte yandan Mao Tse Tung ve çevresindekiler ordudan,

özellikle de ordudaki, ulusal kurtuluş savaşı sırasında sağlam bir formasyon elde etmiş devrimci kadrolar çekirdeğinden çekinmektedirler. Arkasında şerefli ihtilâlci gelenekler ve iç karşı-devrim ile uluslararası emperyalizme karşı bir mücadele tecrübesi bulunan Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun mevcudunun önemli bir kısmının maocuların Çin'in jandarması haline getirmeleri, halkı boğmak için ona karşı yöneltilmiş bir güç haline getirmeleri olayına seyirci kalamayacağı açıktır. Ordunun «kültür ihtilâli» olaylarına katılması maocu rejimin sağlamlaşmasını mümkün kılmıştır. Ama Halk Kurtuluş Ordusu'nun bu olaylara karışması aynı zamanda Çin ordusu içindeki kaynaşmayı artırmış, askerlerin bir kısmını hayallerinden ve «büyük serdümenin» hikmetine olan fanatik inançlarından kurtarmış, onların çoğunun Mao Tse Tung ve etrafındakilerin politikasının zararlılığını kendi tecrübeleri ile görüp kanaat getirmelerini sağlamıştır. Dolayısıyle, ordunun bugün tehlikeli bir anti-maoist zihniyet yuvası haline gelmiş olması tabiîdir. Maocuların bugün birçok askerî kadroya karşı bir dizi tasfiye ve baskı faaliyetinde bulunmalarının, Halk Kurtuluşu Ordusu içerisindeki anti-maoist hareketi daha gelişmesinin ilk safhasında iken insafsız bir şekilde boğmalarının sebebi budur.

Parti ve devlet kuruluşlarının denetiminden çıkartılıp Mao ile grubunun şövence hegemonya arzularının hizmetine sokulmuş bulunan ordu, kendisine ayrılmış görevi yerine getirmeye, yani «devrimin taşıyıcılığını yapma» sahte sloganı altında bütün sosyal hayatı askerleştirmeye, ülkede askerî bürokratik bir sistem kurmaya, daha «kültür ihtilâlinden» önce hazırlanmaya başlanmıştı. Ama belirleyici rolü ordunun oynadığı kültür ihtilâlinin sona erdirilmesinden sonra Mao saldırısını orduya yöneltmiştir ve bugün ÇKP IX. kongresinde Mao'nun halefi ilân edilen Lin Piao artık sahnede görülmemektedir.

Mao'nun bu manevrasının anlamı açıktır. Ancak, Pekin'-

de bu konudan bahsetmek istenmemektedir. Çünkü, Mao'nun bütün faaliyetini, maocu yöneticilerin bütün hayatını kapsayan entrikaların içyüzünün açıklanmasının, «büyük serdümen» in ne kadar zararına olacağının farkındadır.

Maoizm kendisini ülkedeki çeşitli tabakaları ve bütün ulusu içeren bir ideoloji, bütün Çin'de yaşayanların ulusal çıkarlarını dile getiren bir politik doktirin olarak gösterme arzusundadır. Üstelik de, burada birleştirici faktör olarak milliyetçi hedefler öne sürülmektedir. Bu durum, sınıfların üzerinde «yükselme» ye kendi egoist çıkarlarını bütün ulusun çıkarlarının yerine koymaya can atan küçük burjuvazinin tabiatına tamamen uygun düşmektedir.

Pekin yönetimi küçük burjuva sınıfsal yapısını ustaca gizlemekte, proletaryanın zayıflığından ve örgütlenme yetersizliğinden yararlanarak çeşitli sınıflar arasında yalpalar yapmaktadır. Bu taktik maoizmin sınıfsal mahiyetinin anlaşılmasını güçleştirmekte, sınıfsal bakımdan heterojen ve politik olarak istikrarsız unsurları kendi yanına çekmesine yaramaktadır.

Marks ve Lenin, bu tip bir taktiği bonapartizm olarak nitelemişlerdir. Bonapartizmin devrim tarafından yaratıldığı ve devrimi savunmakta görevli olduğu söylenebilir ama bonapartizm fiiliyatta her zaman burjuva yada küçük burjuva gericiliğine hizmet etmiştir. Lenin, çağdaş bonapartizm örneği olarak, Kerenski'nin anti-proleter bir politikayı kamufle etmeye yaramış olan politikasını göstermiştir. Bonapartizmin iç yüzünü ortaya koyan Lenin, onun karakteristik nitelikleri olarak şunları gösteriyordu: askerlere dayanma, sınıflar arasında yalpalar yapma, ölçüsüz bir sosyal ve milliyetçi demagoji.

Tahlil edildiğinde maoizmin politikasının ve taktiğinin bonapartizm ile birçok noktada benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak, şüphesiz burada bonapartizm Çin'e özgü bir

görünüş içersindedir: birincisi, orduda Mao'ya sadık çevrelere dayanılması. İkincisi, farklı sosyal güçlerin bir araya getirilmelerinden destek alındığı gerçeği, ki bu güçler bazen birbirlerine tamamen karşıt da olmaktadırlar, sınıflar arasında yalpalar yapılması, farklı zamanlarda farklı sosyal gruplardan yararlanma eğilimi, bu, bazen orta ve yüksek öğretim öğrencileriyle, bazen işçi gençlikle ve özellikle de nüfusun geri kalmış küçük burjuva tabakalarıyla, lumpen proleter unsurlarla, vs. olmaktadır. Üçüncüsü, sınırlama tanımayan bir sosyal ve politik demagoji: bir yandan en devrimci sloganların propagandası yapılırken öte yandan gerici şoven bir politikanın sürdürülmesi, bir yandan proletarya çizgisinin savunulması için çağrılar yapılırken öte yandan pratikte iç ve dış politikada bu çizgiden vazgeçilmesi; kitlelere lafta çağrı yapılırken fiiliyatta kitlelerin sesinin çıkmasının önlenmesi.

K. Marks, bonapartizmin karakteristik niteliklerine, yüce şefin tanrılaştırılmasını, geniş kitlelerin yönetici kişiye mistik bir inanç beslemelerini de ekliyordu. Mao Tse Tung kendi kişiliğini göklere çıkartmak, kendi fikirlerinin gösterişli bir şekilde propagandasını yapmak için çok büyük bir çaba göstermiş, kendisine kişisel olarak uygun düşenlere, parti, ordu ve devlet aygıtı içersindeki en önemli yerleri dağıtmıştır.

Halen Çin'de yerleşmiş bulunan «kışla komünizmi» sistemi, küçük burjuva tabakalarının ve lumpen proletaryanın zihniyet ve ihtiyaçlarına cevap vermekte, maocuların maceracı planlarını uluslararası seviyede gerçekleştirmelerini sağlamak için ülke ekonomisini ve ülkedeki hayatın bütününü askerleştirmelerine yardımcı olduğu için de onların hegemonya arzularına uygun düşmektedir.

Maoizmin mahiyetinin derinlemesine anlaşılmasında, onun tarihî ideolojik ve teorik kaynaklarının incelenmesi büyük önem taşır. Feodalizmin ve militarizmin uzun süren hakimiyetleri, ekonomik ve kültürel alandaki geri kalmışlık,

sosyal ilişkilerin azgelişmişliği, proletaryanın sayıca az olması ve küçük burjuva unsurların mutlak hakimiyeti, Çin'in devrimci gelişmesinde özel güçlüklerle karşılaşılmasına sebep olmuştur.

Askerlerin ülkenin yönetimine geleneksel bir şekilde katılmaları, konfüçyüscülüğün gerici veçhelerinden birisini teşkil eden yüce yöneticiyi putlaştırmanın, yüzyıllar boyunca geniş ölçüde yaygınlaşmış olması başında tanrılaştırılmış bir şef bulunan askerî-bürokratik bir rejimin kurulmasını kolaylaştırmıştır.

Büyük devlet şövenliği fikirlerini yaymak için maocular tarihî ve demografik gerçeklerden yararlanıyorlardı. Bilindiği gibi Çin zengin tarihî geleneklere sahiptir. Doğu Asya'da uzun bir süre üstün bir yer işgal etmiştir. Çin çok eski bir kültürü olan bir ülkedir. Çin halkı yeryüzünün en kalabalık halkıdır. Feodal Çin'in yöneticileri Çinlilerin üstün oldukları fikrini yaymak için nisbeten zengin olan uygarlıklarından yararlanmışlar, bütün diğer uluslar vahşî, barbar ve bütün barbarlar da Çin'in ebedî düşmanı ilân edilmişlerdi. Binlerce yıl boyunca, ülkede, Çin'in dünyanın merkezi olduğu görüşü yayılmıştır. Daha sonra büyük hanlar şövenizminin özelliklerini kazanacak olan Çin etnosantirizmi böyle oluşmuştur.

Anti-emperyalist mücadele dönemi sırasında, milliyetçilik, ulusal özgürlük ve sosyal ilerleme için savaşan ilerici güçlerin ideolojik silâhı olmuş, Çin nüfusunun en geniş tabakalarının birlik ve ahengini sağlayan ideolojik temeli teşkil etmiş, bazı durumlarda sosyal farklılaşmayı ve farklı sınıf çıkarlarını ikinci plana itmiştir. Çin'de demokratik ve anti-emperyalist devrimin zafere ulaşıp sosyalist devrime dönüşmesinden sonra, ulusun yabancı sermayeye karşı, ulusal bağımsızlık için mücadele eden ilerici güçleri arasındaki ahengin ideolojik temelini meydana getiren milliyetçilik, varoluş sebebini yitirmiş, Çin toplumunda milliyetçilik ile enternasyonalizm arasında amansız bir mücadele başgöstermiştir.

İçinde bulunduğumuz koşullarda büyük Hanlar şövenizmine dönüşmüş olan Çin milliyetçiliğinden, iktidardaki Mao Tse Tung grubu iyicene yararlanmıştır. Bu şövenizm, maocuların sosyalist ülkeler topluluğuna, dünya sosyalist, işçi ve anti-emperyalist hareketine karşı yürüttükleri bölücü faaliyetin ve anti-sovyetizmin temelini teşkil etmektedir.

Maocular marksizm-leninizmin ilkelerine yabancıdırlar. Ama, günümüzde yeryüzünde, dünya halklarının bilincine yerleşebilecek başka hiç bir ideoloji bulunmadığını da iyice anlamaktadırlar. Bu sebepten marksizm-leninizmi yorumlama «geliştirme» hakkını tekelleri altına almaya, marksizm-leninizmi kendi kafalarına göre dönüşüme uğratıp onu, büyük Hanlar hegemonyasını kurma planlarına ulaşma yolunda kullanacakları bir alet haline getirmeye karar vermişlerdir.

Bu, başlangıçta, marksizm-leninizmin Çin'in özgül koşullarına «yaratıcı bir şekilde uygulanması» olarak gösterildi. Bu iş, Lenin'in, marksist fikirlerin uygulanmaya konmasında; Doğu halklarının kendilerine özgü biçimler bulmak zorunda oldukları konusunda gösterdiklerinin gerçekleştirilmesi şiarı altında yapılmıştı. Daha sonra, «çinlileştirilmiş marksizm» formülü ortaya atıldı, bu formül uzun süre, bazı marksistler tarafından, Çin'in özgül koşullarında devrimin ve sosyalizme geçişin geliştirilmesi yolları konusunda yaratıcı bir araştırma süreci olarak kabul edildi. Ama maocular bu formülü kendilerine mahsus bir şekilde anlıyorlardı. Onların indinde bu, marksizmin kendi milliyetçi plan ve emellerine uydurulması yolunda önemli bir adımdı. Formülün, bu gerçek muhtevası, Mao Tse Tung'un fikirlerinin marksizmin bütün Doğu ülkelerine uygun bir yorumu olduğu iddiası ortaya çıktığı zaman kendisini göstermeye başladı. «Asya marksizmi» kavramı bu şekilde oluştu. Bundan sonraki adım, «kültür ihtilâli» ve ÇKP

IX. kongresi sırasında, Mao bütün halkların efendisi, bütün dünya sosyalist hareketinin tek marksist teorisyeni ve Mao'nun fikirleri de bilimsel düşüncenin zirvesi, içinde bulunduğumuz devrenin marksizm-leninizmi olarak ilân edildiği zaman atıldı. Ama bu slogan bir kamuflajdan ibaretti. IX. kongre kararlarının gerçek anlamı, marksizmin yerine maoizmi koyma teşebbüsünde yatar. Maocuların daha önceleri titizce kamufle etmiş oldukları şövence planlar ve hegemonya arzuları böylece ortaya çıkmıştır.

Maocular, Mao Tse Tung'u dünya çapında tek yönetici, teorisyen ve fikir alanının sözü geçen kişisi ve ÇKP'yi bütün devrimci hareketin merkezi olarak kabul ettirebilmek için, SBKP de dahil, büyük prestij sahibi olan önemli komünist partileri yozlaşma ve revizyonizmle, emperyalizmle uzlaşmacılıkla itham etmişlerdir. Mao'dan yana olmayanların hepsi, marksizm-leninizmden, devrimden, sosyalizmden «afaroz edilmişler» ve düşman bellenmişlerdir. İçi boş tumturaklı marksist sözler ve devrimci sloganlar maskesi arkasında, «ortodoks olmayanlar» a karşı amansız bir mücadele başlatılmıştır. Bu mücadelede, silâhlı provokasyonlar da dahil olmak üzere, bütün yöntemler kullanılmıştır.

Öyleyse, maoizm, ideolojik ve teorik muhtevası bakımından neyi temsil etmektedir?

Mao'nun ve maocuların siyasî, ekonomik, felsefî, sosyolojik ve taktik anlayışlarının bütünün pek çeşitli doktrinlerin, görüşlerin, teorilerin ve anlayışların eklektik bir karışımı olduğu ve bunların etkisini taşıdığı açıkça görülmektedir.

Çoğunlukla kullandıkları, feodal Çin felsefesi (Konfüçyüs ahlâkçılığı ve özellikle de taoizm), iskolastik, idealizm, ilkel diyalektik, itaatkâr zihniyetin yayılması, imparatorun gücünün ululaştırılması, sübjektif faktörün tarihteki rolünün abartılması...

Hegel'in idealist diyalektiğini aşırı bir şekilde vülgarize eden, zıdların birliğini, «iyi» fenomenlerle «kötü» fenomen-

lerin mekanik toplamı olarak anlayan, bu fenomenlerin sosyal, ekonomik ve sınıfsal mahiyetlerini göz önüne almayan prudhonculuk, küçük burjuva sosyalizmi...

Köylülüğe spontane bir devrimci zihniyet atfeden, yarı popülist, yarı «öncü» köylü küçük burjuva anlayışları...

Burjuva milliyetçiliği, Çin'in istisnaî nitelikleri olduğunu iddia eden büyük devlet şövenizmi...

1920 yıllarındaki ve 1930 yıllarının başlarındaki bazı dönemlerde Çin devrimci hareketinde belirli ölçüde yaygınlaşan troçkizm...

1920 yıllarının başlarında Çin'de hatırı sayılır bir etki sağlamış olan anarşizm; burada, Mao Tse Tung'un o devirde aktif bir anarşizm taraftarı olduğunu kendisinin doğruladığını belirtmek yerinde olacaktır.

İşte Mao Tse Tung, marksizm-leninizmin bazı fikirlerini, bu yukardaki görüşlerle çarpıtarak yorumlamaktadır. Ne Mao Tse Tung, ne de en yakın çevresi, marksist-leninist teoriyi bütünüyle, sistematik olarak hiç bir zaman incelememişler, vülgarize edilmiş yazıları okumakla yetinmişlerdir. Mao, hiç bir zaman, hakikî bir marksist-leninist dünya görüşüne sahip olamamıştır.

Maocular troçkist görüşlerden büyük ölçüde yararlanmışlar ve onları kendi çıkarlarına uydurmuşlardır. Troçkizmde olduğu gibi, maoizm de sosyal gelişmenin objektif kanunlarını bilmezlikten gelmekte, sübjektif faktörün sosyal süreçlerdeki rolünü abartmaktadır. Politikada maceracılık, ekonomide iradecilik ve sübjektivizm.bu iki görüşün ortak özellikleridir. Anti marksist, anti leninist bir dünya devrimci süreci anlayışı gerek maoizmde, gerekse troçkizmde vardır. Troçkistlerin, devrim sorunlarını uluslararası ölçüde çözümlemenin tek yolu olan bir dünya savaşına yönelik, «devrim ihracı» teorisinden maocular demagojik amaçlarla yararlanmışlardır. Nihayet, hem maoizme hem de troçkizme özgü olan bir diğer husus da, devrimci güçleri bölme taktiğidir; bu taktiğin başlıca

özellikleri marksist-leninist partilere ve sosyalist devletlere kabaca iftiralarla saldırılması hızını alamamış bir anti-sovyetizm ve dünya enternasyonal işçi ve sosyalist hareketi saflarında yıkıcı faaliyetlerde bulunulmasıdır.

Maoist ideolojinin temelinde iradeci ve idealist şiddet teorisi yer alır. Bu teoride materyalist tarih anlayışının yerini sübjektif bir biçimde idealist militarist anlayış alır.

Maoizmin teorik «yapıları» nın orta direğini «çinlileştirilmiş diyalektik» ve öncelikle de, Mao'nun çelişkilerle ilgili «doktrin» i teşkil eder. Bu doktrin, maocuların strateji ve taktiklerine teorik temel olur, onların uzlaşmaz bir sınıf politikasından vazgeçmelerini ve emperyalist güçler ve her türlü marksizm haini ile hiç bir kaygı duymaksızın anlaşmaya can atmalarını doğru bir şey gibi gösterir. Maocuların, içinde bulunduğumuz koşulların bazı «büyük çelişkileri» ni keyfî bir şekilde değerlendirmeleri, halkların kurtuluşu için mücadele edenlerin düşmanı olarak «iki süper devleti» USA ve Sovyetler Birliği'ni ilân etmeleri, yani başka bir deyişle, emperyalizmin kalesi, dünya gericiliğinin savunucusuyla, dünyanın ilk sosyalist ülkesini, dünyadaki ilerlemenin etkili gücünü bir tutmaları, bu açıdan çok karakteristiktir. Bu yanlış değerlendirme, maocuların, çağımızın başlıca çelişkilerini marksist-leninist açıdan ele almaktan, dünya arenasındaki güçler oranını ilkesel olarak, sınıfsal açıdan ele almaktan vazgeçtiklerini bir kere daha ispatlamaktadır.

Keyfî bir şekilde çelişkiler imal etme «sanat» ında maocular Proudhonu fersah fersah geçmişlerdir. Kendi hegemonyacı, büyük devletçi amaçlarına yaraması şartıyla, kimle olursa olsun «birlik» yada kime karşı olursa olsun «mücadele» ilân etmektedirler.

Mao Tse Tung ve taraftarlarının ideolojik haznesi, ana hatlarıyla budur. Ve, maoizmin ideolojisinin ve politikasının, emperyalizmin ideoloji ve politikasıyla böyle sık sık kaynaşması katiyen tesadüfî değildir. Emperyalizmin ideolog ve po-

litikacılarının, maocuların teorik açıklamalarının ve davranışlarının sürekli bir şekilde çığırtkanlığını yapmaları ve bunlardan, barış, demokrasi, sosyal ilerleme ve sosyalizm güçlerine karşı mücadelede yararlanmaları da bir tesadüf değildir.

Mao Tse Tung'un görüşlerinin eklektik niteliği belirtilirken, büyük devlet milliyetçiliğinin onun karmakarışık fikirlerinin yönetici ve düzenleyici motifi olduğunu gözden uzak tutmamak gerekir. Bugün onun görüşleri geriye bakılarak incelendiğinde, bu açıkça ortaya çıkmaktadır. Mao Tse Tung, yararlanmak üzere, her şeyden önce çeşitli ideolojik ve teorik anlayışlardan kaynaklanmakta ve bunları milliyetçi, şöven, büyük Han amaçlarına ulaşmak için kullanmaktadır. Bu da, maoizmin teori ve pratiğinin tamamen faydacı, pragmatik niteliğini gösterir. Fikirlerin mantığı ve sürekliliği konusunda hiç bir kaygı duymayan Mao Tse Tung ve taraftarları, belirli somut tarihî dönem boyunca işlerine yarayacak teorik tezleri ve politik sloganları öne sürüp savunmakta ve faydacı amaçlarına artık uygun düşmedikleri vakit de kendi vardıkları bu yargıları unutmaktadırlar.

Kararlı ve istikrarlı bir sosyal dayanağa sahip olmayan maocuların küçük burjuva milliyetçisi grubu, iç ve dış politikasında bir aşırı uçtan ötekine gitmekte, hem aşırı sol unsurların, hem de burjuva toplumunun en gerici çevrelerinin dolaysız ve dolaylı desteğinden yararlanarak iş görmektedir.

Maoizm, teorik alandaki tavır alışları ve politikadaki pratiği ile, marksizm-leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ile tam bir çelişki içersindedir; marksizm-leninizm ve proletarya enternasyonalizmine düşmandır. Özü itibariyle maoizm katiyyen devrimci bir ideoloji değil, bilâkis gerici bir ideolojidir, çünkü, emperyalizmin ve gericiliğin ekmeğine yağ sürmektedir. Bu sebepten ötürü, sosyal şövenist güçlerden biri olan maoizme karşı mücadele, her şeyden önce, maoizmin hedeflerinin enternasyonal sosyalist ve kurtuluş hareketinin hedefleriyle, sosyalizmin inşası, yeryüzünün gelişmesi, devrimci

strateji ve taktik konularındaki temel sorunlarla ilgili önsel marksist-leninist tezlerle bağdaşmaması açısından ele alınmalıdır.

Maoizm, «kültür ihtilâli» sırasında ve IX. kongre kararlarında kendisini açıkça ve bütün endamıyla göstermiştir. IX. kongre, maoist politikanın, maoist strateji ve taktiğin meydana gelmesinde önemli bir adım teşkil eder ve maoizmin derin eğilimlerinin, uzun bir tarihî dönem için olan hedeflerinin anlaşılmasında kesin bir önemi vardır.

Maocuların, bu son zamanlarda marksizm-leninizmin temel tezleri üzerinde yaptıkları yorumlar, ülke içinde, uluslararası ilişkilerde ve sosyalist hareket içersinde izledikleri çizgi, ÇKP IX. Kongresinde alınan kararlar, marksizm-leninizmin dogmatik, sekter, «goşist» bir yorumundan ibaret değildir.

Maoizm, çekirdeğini Çin sosyal-militarizminin teşkil ettiği, çinlileştirilmiş bir sosyal şövenizmdir; maoizm, marksizm-leninizmi milliyetçi ve şöven hedeflerine uydurmaya uğraşan, bu hedeflere ulaşmak için marksist-leninist fikirleri dünya devrimci sosyalist hareketini dogmatik bir şekilde ve kendi yararına kullanmaya çalışan anti-leninist bir siyasal akımdır. Öte yandan, maocular, büyük devlet olma konusundaki çıkarcı tasarı ve planlarını, gürültülü bir içi boş devrimci laflar yığınıyla gizlemektedirler.

Mao'nun grubu, bir yandan emperyalizmle uzlaşmayacağını ilân ederken, öte yandan yeryüzündeki anti-emperyalist güçleri zayıflatıp bölmekte, ulusal kurtuluş hareketini yıkmaya çalışmakta, özellikle de Hindiçini halklarının haklı mücadelelerini desteklemek için kurulan eylem birliğini kösteklemekte böylece, emperyalist güçlerle anti-sovyet bir temel üzerinde uzlaşan bir politika gütmektedir.

Maocular sosyalizmden pek çok bahsederler, ama sosyalist ülkelerin çoğuna karşı kudurgan bir siyasî kampanya açmışlardır, SSCB'ye karşı açık bir düşmanlık politikası gütmekte ve Çin'de bir savaş isterisi havası yaratmaktadırlar.

Dünya devrimi fikrini lafta savunan, kendi «devrimci zihniyetleri» ile övünen Mao taraftarları, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfına iftiralar etmekte, onu reformcu yozlaşmayla itham etmekte, komünist partilerin çoğunluğuna saldırmakta, demokratik işçi hareketine darbeler indirmektedirler.

Milliyetçi büyük Han çıkarlarına uygun yönde gelişmediği takdirde, devrimin geleceğinin maocuları ilgilendirmediğini bu son yılın pratiği göstermiştir. Ancak, onlar devrimci yönelimden başka hiç bir yönelimin tarihî perspektifi olmadığını çok iyi bilmektedirler. Bu sebepten şaşırtıcı bir sebatla, güçlerini ve kaynaklarını esirgemeksizin, dünya devrimci sürecini kendi amaçları için kullanmaya çalışmakta, bu süreçte teorik ve politik bakımdan yönetici duruma geçip onu Çin milliyetçiliğinin ihtiyaçlarına cevap veren bir yönde, Çin'i dünyanın merkezi olarak gösteren büyük Han'ların haris emellerini gerçekleştirme yönünde oluşturmaya uğraşmaktadırlar. Maocu yöneticilerin stratejik tasarıları budur.

Maocular, politikalarının bütününde, sözleriyle davranışları, teorik görüşleriyle pratikleri arasında kabul edilmez bir uyuşmazlık olduğunu ispatlamışlardır. Kendilerini emperyalizmin en kararlı hasmı olarak ilân etmişler, emperyalizmi «kâğıttan kaplan» olarak nitelemişler, fiiliyatta ise bu yaygaracı çağrılarından öteye gidememiş, emperyalizmle anti-sovyetizm alanı üzerinde ittifak kurmuşlardır.

Mao Tse Tung'un büyük devlet şövenisti grubu halen ÇHC'nde yönetici mevkileri elinde tutmaktadır. Ancak Çin toplumunun hayatında ve dünya arenasında, Çin'de sosyalizmi savunmak, sağlamlaştırmak ve geliştirmek için, bu ülkede marksizm-leninizmin teorisini ve politikasını, proletarya enternasyonalizminin ilkelerini yeniden kurup güçlendirmek için canla başla çalışan etkili sosyal güçler vardır ve faaliyet halindedirler.

Maoizme, her şeyden önce, ülkenin objektif olarak sosyalist yönde gelişme eğilimi karşı çıkmaktadır; bu eğilim, ön-

celikle, Çin işçi sınıfının, bütün çalışan Çin halkının, SSCB ve diğer sosyalist ülkelerin de yardımıyla, gösterilen çaba sayesinde yaratılmış bulunan sosyalizmin temellerinde cisimleşmektedir. Politik üst yapının şu yada bu unsurunun askerî ve bürokratik yönde yozlaşması, henüz, bütün sosyalist temelin otomatik olarak yıkıldığı anlamına gelmez. Şüphesiz ki, üst yapıda meydana gelen gerici değişikliklerin etkisi sonucunda, temeldeki fenomenlerde de bozulmalar meydana gelebilir ve gelmiştir de.

Çin halkının geniş tabakalarının, Çin'in sosyalist bir politika gütmesinde çıkarları vardır. Bu tabakalar, işçi sınıfının esas çekirdeğinden, köylülüğün öncü kısmından, geniş aydın kitlelerinden, ordunun ihtilâlci bölümünden, vs. oluşmaktadır. Maocular bu tabakaların çıkarlarını ve ruh halini bilmezlikten gelemezler. Çünkü, maoizm Çin emekçilerinin sosyalist duygu ve arzularını istismar etmektedir. Çin sosyalistlerinin büyük bir kısmı sosyalizmden taviz vermemiştir. Maoizme karşı mücadelede gerçek sosyalistler geçici bir başarısızlığa uğramışlardır, ama mücadeleden vazgeçmemişlerdir.

Sosyalist dünya sistemi ve kazandığı başarılar, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler topluluğu mensuplarının güttükleri tavizsiz leninist politika Çin'deki siyasî mücadelenin gelişmesi üzerinde etkili olmaktadır. Çin halkının geniş tabakaları, SSCB'nin ilk sosyalist ülke olduğunu unutmamakta, anti-emperyalist mücadele ve devrim boyunca, sosyalizmin inşası sırasında SSCB'nin Çin emekçilerine yaptığı yardımı hatırlamaktadırlar.

Maoizmin ideolojisi ve politikası, Çin toplumunun gelişmesinin objektif gidişine, Çin'in sosyalist gelişmesinin ihtiyaçlarına uygun düşmemektedir. Maoizm arka arkaya başarısızlıklara uğramaktadır ve katî çöküşü, tarihî bakımdan, önlenemez. Bilimsel sosyalistlerin, işçi sınıfının ve bütün çalışan Çin halkının, kendilerinde, kardeş sosyalist ülkelerle yeniden yakın bir mutabakat yoluna girecek ve ÇHC'de büyük

sosyalizm davasının başarısını sağlayacak gücü bulacaklarından şüphe edilemez.

Sovyetler Birliği, SSCB ve Çin devletleri arasındaki ilişkilerin normalleşmesi için çaba harcamaktadır. Lenin'in «küçük burjuva devrimciliği» olarak nitelediği «sol» revizyonizme karşı verilen ideolojik ve politik mücadele de bu amaca hizmet etmektedir.

Gerçek marksist-leninistler, maoizmin şöven anti-leninist ideolojisinin ve politikasının terkedilmesini, dünya sosyalizminin, antiemperyalist hareketin birliğinin sağlamlaştırılmasının vazgeçilmez şartı olarak görmektedirler.

Çeviren: Mustafa Sağlam

maoculuğun marksist olmayan özü

Tseveta Vasileva

2

Maoculuk bir ideoloji olarak «konfüçyüzm», «halkçılık», «blankizm», «troçkizm», «anarşizm», «burjuva milliyetçiliği» gibi değişik fikirlerden meydana getirilmiş bir karışımdır. Bu karışım içinde marksizm-leninizmden alınmış fikirlere de rastlanmaktadır. Bundan dolayı marksist ve maoist ideoloji arasındaki gerçek ilişkilere ışık tutmak, maoculuğu marksizm olarak gösterme deneylerini açıklamak gerekmektedir.

Maoculuk bazı ikinci dereceli sorunlarda değil, en derin teorik-metodojolik aslı ile marksizm-leninizme esastan ters düşen bir ideolojidir. Marksizm ile maoculuk, toplumsal hayat ve gelişmenin en esas sorunlarını tamamiyle değişik görüşlerden çıkararak çözümlerler.

Marksizm, bilimde tarihin materyalist yorumuyla devrim yaptı. Bilimde o ilk kez toplum biliminin esas sorunu olan toplumsal varlık ile toplumsal bilinç arasındaki karşılıklı ilişkiler sorununa, üretim biçiminin toplumun tinsel hayatı üzerindeki etkisine doğru cevap verdi. Marks, «maddesel hayattaki üretim biçimi, sosyal, politik ve tinsel hayat sürecinin temelini teşkil eder. İnsanların yaşantısını onların bilinci değil, tersine toplumsal yaşantıları, bilinçlerini tayin eder» diyor.[1] Tarihin materyalistçe izahı, halk yığınlarının tarihte oy-

(1) K. Marks ve F. Engels, Eserleri, cilt 13, s. 9 (Bulgarcasından).

nadığı kesin rolü meydana çıkarma olanağı verdi. Toplumsal hayatta objektif koşullar ile sübjektif etken, objektif yasalar ile sübjektif faaliyet arasındaki karşılıklı ilişkiler de bu esasa göre doğru olarak aydınlatıldı.

Tarihin materiyalistçe izahı, Marks öncesi sosyolojinin üretim biçiminin tayin edici rolünün anlayamaması ve halk yığınlarının tarihin yaratıcısı olarak oynadıkları sonuç belirleyici rolü kabul etmemesi gibi iki esas kusurunu bertaraf etti. Marksizm, kaba meteriyalizm mevzilerine düşmeden, objektif faktörlerin belirleyici rolünü göstermek suretiyle toplum biliminde idealizmi ve subjektivizmi aştı. İdealizm bataklığına yuvarlanmadan subjektif faktörün aktif rolünü tamamiyle aydınlattı. Lenin, Marks'ın tarihsel materyalizmini «bilimsel düşünüşün en büyük erişimi»[2] olarak niteledi ve antiemperyalizm ve proletarya devrimleri koşullarında, Sovyet ülkesinde, sosyalizm kuruculuğunda daha da geliştirdi.

Maocu ideoloji, marksizm-leninizme tamamiyle ters düşerek, toplumsal olayları materyalistçe yorumlamaktan gittikçe uzaklaşan, daima idealizm, subjektivizm ve iradecilik çukuruna yuvarlanan bir fikir dizisi olarak nitelenebilir. Toplumsal hayatın objektif yasaları ile subjektif faaliyet, üretim güçleriyle üretim ilişkileri, ekonomi ile politika, üretimde maddesel ve tinsel etkenler, halk yığınları ve kişiler arasındaki ilişkiler gibi esas sorunları maoculuk, tarihsel materyalizm açısından değil, üstü örtülü idealizm yada açık subjektivizm ve iradecilik, yani yine idealizm yoluyla çözümler.

Maocu ideoloji her şeyden önce toplumsal hayatta objektif faktörlerin rolünü küçümser, subjektif faktörün, politikanın ve fikirlerin rolünü kesinleştirir. Mao Tse Tung'un şu tezleri bunu gösterir: ona göre, insanlarda doğru fikirlerin kaynağı «çift bir yetenektir. Bir, ruhu maddeye, maddeyi ruha çevirme yeteneği, iki, ruhu madde, maddeyi ruh olarak

---

(2) V. İ. Lenin, Eserleri, cilt 19, s. 5 (Bulgarcasından).

kabul etme yeteneği», «subjektif nesne objektif nesneyi yaratır» ve benzeri... Mao Tse Tung, fikirlerin, değiştirilen bilincin her şeyi yapabileceğine kuvvetli bir fanatizm ile inanmaktadır. Onun marksizme «yeni katkısı» olarak «subjektif faaliyetin halledici rolü meselesine açık ve olumlu yanıt vermesinin» gösterilmesi bir rastlantı değildir.[3] Görüldüğü gibi maoculuk, subjektif faaliyette çözümleyici rol vererek, subjektivizm ile objektivizm arasındaki karşılıklı ilişkileri idealizm doğrultusunda çözümler. Bu, subjektif nesnenin objektif nesneden çıktığına, objektif faktörlerin çözümleyici rolüne, sübjektif faaliyetin objektif toplumsal yasaları doğru yansıtıp onlara uygun düştüğü takdirde bir önem taşıdığına dair marksist-leninist izaha tamamiyle ters düşmektedir.

Maoculuğun idealizme verdiği ödünlerin kesin belli bir eylemsel önemi vardır. Bu ödün «Mao Tse Tung'un fikirleri»ne her şeyi yapabilecek bir kuvvet verme yolunu temizlemekte ve marksizmi onlarla değiştirmektedir.

Mao Tse Tung, ekonomi ile politika arasındaki karşılıklı ilişkileri sorununu da sübjektif bir doğrultuda çözümlemektedir.

Maoculuğa göre politika «komutan», ekonomi ise, onun emirlerini itaatle yerine getiren bir «er» dir. Bu maocu tezin de ekonomi ile politika arasındaki karşılıklı ilişkilere dair marksist anlayışla hiç bir ilişkisi yoktur. Bu karşılıklı ilişkilerde tayin edici rol maddesel faktör olan ekonominindir, çünkü sübjektif faktörün politikası sadece toplumun objektif ekonomi yasalarını doğru yansıttığı derecede başarılı olabilir. Sosyalizmde politikanın ekonomiden önce tutulması, ikisinin arasındaki bu diyalektiği yürürlükten kaldırmaz, sadece ekonomi yasalarını derinden derine incelemiş ve öğrenip kendisine kılavuz edinmiş sübjektif faktörün rolünün arttığını gös-

---

(3) Bak., Mao Tse Tung'un teorik konsepsiyonlarının eleştirisi, Moskova, 1970, s. 49 (Rusça).

terir. Bu durum, komünist partisinin yönetici rolünü, sosyalist devletin ekonomiyi işçi sınıfının ve diğer emekçilerin çıkarına doğru yöneltmek, yeni toplumsal düzeni güçlendirip geliştirmek için kullandığı iktisadî örgütleme fonksiyonunu ifade etmektedir.

Politika ile ekonomi arasındaki karşılıklı ilişkiler üzerine antimarksist görüşlerle, şimdiki Pekin yöneticilerinin ülke ekonomisinin durumunu ve olanaklarını tamamiyle küçümseyen maceracı politikasını haklı çıkarmak amacı güdülmektedir. Onlarla «büyük sıçrayış», daha sosyalizmin maddesel-teknik temeli kurulmadan üst aşamasına geçiş, emekte maddesel etkenleri tümüyle küçümseyiş teorik bakımdan haklı çıkarılmaktadır. Ekonomiye bu «komutan» maocu grup, kayıp üstüne kayıp verdirdi.[4]

Maocuların toplumsal sorunlara idealistçe yanaşımları yeni ekonomik ilişkilerin gelişmesinde üretim güçlerinin çözümleyici rolünü inkâr etmekte de ifadesini bulmaktadır. İşte bundan dolayı maocular, sekizinci kongrenin kararlarına karşı hücuma geçtiler, bu kararları «reviziyonist» kararlar olarak ilân ettiler. Çünkü bu kararlar, Çin'de yeni sosyalist üretim ilişkileriyle son derece geri kalmış üretim güçleri arasındaki çelişkiyi gidermek için marksist anlayışa göre hazırlanmışlardı. Bu görüşün taraftarlarını, Çin'i yeniden «kapitalist yola» sokmakla, «üretimi arttırmak bahanesiyle devrimi boğmak için "komplo" ile suçladılar.»[5] Sekizinci kongrenin üretim güçlerinin geliştirilmesine ilişkin kararları en yeni parti dokümanlarında da reddedilmektedir. Onları, «başkan Mao Tse Tung'un haberi olmadan» kabul ettirilen «kara görüşler», ve Bernştayn ve Kautski tarafından faydalanılmış olan burjuvanın

---

(4) Bak. E.A. Konvovalov, ÇHC'de «Büyük sıçrayışın sosyal-ekonomik sonuçları, Moskova, 1968; Y. Ya. Yarmenko, Çin'de büyük sıçrayış ve halk komünleri, Moskova, 1968. (Rusça).

(5) Lin Piao,ÇKP IX. kongresi faaliyet raporu, Sinhua, 27.IV.1969.

proletaryaya karşı sınıf savaşı metotlarının bir gösterisi olarak niteliyorlar.[6]

Maocular, yeni düzenin maddesel-teknik temelini kurma işini, fikirler alanındaki zafere bağlı olarak ele alıyorlar. Onlara göre «maddesel cephede elde edilen zafer, ancak ideolojik cephede zafere ulaşılmasından sonra tutunabilir».[7] Pek doğal ki ideolojik cephede zaferden Mao Çe Tung'un fikirlerinin zaferi anlaşılıyor. Maoculara göre, Çin'de sosyalist düzenin esası maddesel-teknik temeli kurmak, yeni üretim biçimini geliştirmek değil, Mao Tse Tung'un fikirlerini geliştirmektir.

Maocuların ideolojisindeki sübjektif görüşler, çelişkili, kaba materyalist görüşlerle yan yana yürütülmektedir. Bu kaba materyalist görüşler, bilincin, fikirlerin, tinsel alanın nisbî bağımsızlığı durumunu küçümsemektedir. Maoculuk, devrimci fikirleri ve devrimciliği, hattâ sosyalizm koşullarında devrimciliği, mekanik bir biçimde, insanların fukaralığından çıkarmaktadır. Pekin propagandası Mao Tse Tung'un şu fikirlerini geniş surette popülarize etmektedir: «fukaralık iyi bir şeydir», «Tüm insanların zengin olacağı zamanı düşünmek dahi korkunçtur» vesaire. Bu fikirlerden hareket ederek, sosyalist ülkelerdeki partilerin emekçilerin yaşam düzeyini daima yükseltme politikasını reddediyorlar. Onlar, bu politikayı «şekerli zehir», «porletarya devriminin arkasına çevrilmiş kama» ve saire olarak niteliyorlar. Maoculuk, bu görüşleriyle kaba ekonomizm mevzilerini aşmıyor.

Maocuların, halk yığınları ile olan ilişkileri toplumsal hayatta oynadıkları rol hakkındaki anlayışları da antimarksist niteliktedir. Bu anlayış, tarihin yaratıcısı seçkin kişi anlayışı gibi sübjektif idealist bir kavramda ifadesini bulmaktadır. Maocular bu anlayışı geniş surette yaymakla ÇHC'nin

(6) Bak, Çin Komünist Partisi Elli Yaşında. Sinhua, 30 haziran, 1971.
(7) «Tszintszün bao» gazetesi, 5 mart 1967.

yürüttüğü maceracı iç ve dış politika sonucunda Mao Tse Tung'un iyice sarsılan durumunu güçlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu anlayış «kültür devrimi» esnasında çok yaygınlaştı, Mao Tse Tung'un kişiliğine görülmedik bir tapınım yaratıldı. Büyük Çin halkı, üzerine «en yeni, en güzel hiyeroglifler yazılabilen; en yeni, en güzel levhalar çizilebilen»,[8] «temiz bir kâğıt» biçiminde tanıtıldı. Ülkedeki bütün hayat şöyle formüle edildi: «Mao Tse Tung'un fikirleri her şeyi yapan bir güçtür».[9] Çin'de sosyalizmin, partinin ve vatandaşın geleceği, Mao Tse Tung'un fikirlerinin benimsenmesine bağlandı. Eğer yönetmenin eserlerini bir gün okumazsan bir sürü sorunlar ortaya çıkacak; eğer iki gün okumazsan bir uçuruma doğru yuvarlanacaksın; liderin eserlerini üç gün okumadan yaşamak olanaksızdır» kuralı kondu.

Mao Tse Tung'un her sözünde bir keramet arandı. «Eğer başkan Mao Tse Tung olmasaydı ben de olmazdım» diye yazıyor Çin basını.[10] O, «bütün güneşlerin en kırmızısı», proletarya devriminin en büyük strateji, millî sömürgecilik meselesini en iyi bilen; hattâ Marks, Engels ve Lenin'i çok aşmış olan «en büyük marksizm teorisyeni», «en büyük ozan», «en büyük yüzücü» ve benzeri olarak nitelendiriliyor.

Çağdaş döneme «Mao Tse Tung fikirleri dönemi» adı verildi, maocular proletarya öğretici marksizm-leninizm'e «Mao Tse Tung'un fikirleri» ni de katmaya başladılar. Partide ve ülkede bütün eğitim, Mao Tse Tung'un fikirleri esas alınarak yürütüldü.

Maocuların bu görüşleri kişinin tarihteki rolü hakkındaki marksist-leninist anlayışa temelden ters düşmektedir. Genel

---

(8) «Çin», No. 3, 1968.
(9) Bu mesele hakkında malûmat şu kaynaklarda vardır: A. Bovin, L. Delüsin, Çin'de politik bunalım, Moskova, 1968; O. Vladimirov, V. Razântsev, Mao Tse Tung'un siyasal biyografisinden sayfalar, Moskova, 1968. (Rusça).
(10) «Çin», No. 7, 1968.

öğretiye göre, tarihin yaratıcıları halk yığınlarıdır; kişiler ise, bu yığınların çıkarlarını yansıttıkları kadar, hareketleriyle tarihin objektif akışının istemlerini yansıttıkları ölçüde büyüktürler. Kişiye tapmak marksizme-leninizme yabancıdır.

Toplumsal olayları materyalistçe yorumlamaya ilişkin tüm esas teorik-metodolojik sorunlarda maocular, antimarksist, idealist, sübjektivisttirler.

İşçi sınıfının tarihteki yerini ve rolünü çok yanlı bir şekilde ve tümüyle açıklamak; onun, kapitalizmin mezar kazıcısı ve sosyalist toplumun kurucusu olarak tarihsel misyonunu gerçekleştirmesi ancak marksizm-leninizmin kılavuzluğuyla mümkündür. Marksizm, kendisinden önce varolan hayali sosyalizmi, bilimsel sosyalizme dönüştürdü. Bilimsel sosyalizmi çağımızdaki marksist olmayan sosyalist teorilerden ayıran da bu özelliktir. Bu sorun, marksizm-leninizm ile revizyonizm arasındaki esas çizgiyi meydana getirmektedir.

Maoculuk, marksizm-leninizmin esas sorunu olan işçi sınıfının uluslararası alandaki tarihsel rolü konusunda da antimarksist bir duruma düşmektedir.

Maocular proletaryanın tarihsel rolünü, özünü ve önemini inkâr etmekte, bu sınıfı proletaryadan olmayan değişik tabakalar içinde «eritmeye» çalışmaktadırlar.

Mao Tse Tung, bazı hallerde proletarya ile lumpen proletarya arasındaki sosyal sınırları kaldırıyor ve dejenere olmuş gayrı proleter tabakaların ve özellikle lumpen proletaryanın büyük devrimci yeteneklere sahip olduğu fikrini ortaya atıyor' Ona göre lumpen proletaryada sayı bakımından ilk yeri soyguncular tutar. Arkalarından askerler gelir, üçüncü yeri fukaralar alır. Dördüncü yere eşkiyalar ve ahlâksız kadınlar konulur.[11] Mao Tse Tung'un proletaryanın rolünü ne kadar küçümsediği pek açık görülmektedir. Oysa proletaryayı lumpen-

(11) Bak., Mao Tse Tung'un görüşlerinin ve poiltikasının antimarksist aslı, Moskova, 1969, s. 105-106 (Rusça).

leşmiş tabakalardan ayırt eden şeyin onun toplumun esas nimetlerinin yaratıcısı olması olduğunu herkes bilmektedir. Mao Tse Tung'un hiç bir zaman Çin proletaryasının eylemci pratiği ile ilgisi olmamıştır. O, daima küçük burjuva ve burjuva aydınlarıyle düşüp kalkmıştır. Onun daima ideolojisi küçük burjuva ümitsizliğinin, başıboşluğun ve anarşinin teorik ifadesidir. Maoizm başka hallerde proletaryanın rolünü, köylülerin rolü ile değiştirmektedir. Daha 1920 yıllarında, Çin köylülerinin olağanüstü devrimciliği hakkında antimarksist bir tezi geliştirmiştir. Bu teze göre, devrimin esas gücü köylüler olacaktır. Böylece Mao aslında işçi sınıfının yönetici rolünü küçümsüyor.

Çin köylülerinin «olağanüstü devrimciliği» ne ilişkin bu teori, «gerici şehirlerin», «devrimci köy» tarafından kuşatılması taktiğinin ideolojik doğrulamasına yardım etmektedir. Daha sonraları bu taktiğe uluslararası bir önem verildi ve «Devrimci dünya köyünün» (Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'nın geri kalmış bölgeleri) «gerici dünya şehri» ne gelişmiş sanayi ülkeleri) hücumu sonucunda kapitalizmin yokedilmesi teorisi yaratıldı. Maocular, emperyalizm esareti altında bulunan halkların ve ülkelerin rolünü haddinden fazla şişiriyor ve onları pohpohlamaktan zevk alıyorlar. Pekin'den sık sık şu sözler duyuluyor: «Şimdi Afrika, hem kendisinin, hem de dünya tarihinin geleceğini çözümleyen çok kudretli devrimci güçlere sahiptir».[12] Devrimin merkezinin millî kurtuluş savaşı yürütülen bölgelere kaydırılma teorisi, Çin'in devrimin merkezi devrimci savaşın yöneticisi olduğu kanısını vermede kullanılıyor. Bundan sonra ikinci adımın atılması da kolaylaşıyor: O da Çin'in tüm dünya sosyalist hareketinde, uluslararası politikada yönetici olma iddiasıdır... Devrimci savaşta işçi sınıfının yöneticilik rolünü, köylülerin yönetici rolüyle de-

(12) Bak., «Marksizm-leninizm'in temizliği hakkında», Moskova, 1964, s. 137 (Rusça).

ğiştirmek, marksizmin özünü değiştirmektir. Emekçi köylüler büyük devrimci olanaklara sahiptirler. Ama bu olanaklar, sadece işçi sınıfının yönetmenliği altında, onunla sarsılmaz ittifak içinde başarıyle gerçekleştirilebilir. Çünkü köylüler, üretim araçlarına sahip olduklarından sınıf savaşında tereddüt gösterebilirler. Davranışlarında küçük burjuva gelişigüzelliği, anarşi ve disiplinsizlik üstün gelebilir. Büyük çoğunluğu köylü yığınlarından oluşan ezilen halkların savaşı gerçek başarı şansını işçi sınıfının sosyalizm yolunda yarattığı koşullarla elde etmiştir.

Çağdaş koşullarda millî kurtuluş hareketi, kapitalizmden sosyalizme geçişin kopmaz bir kısmıdır. Millî kurtuluş devrimleri görevlerini ancak işçi sınıfının yönetmenliği altında ve dünya sosyalist sisteminin yardımiyle yerine getirebilirler. çağdaş kurtuluş hareketinin en önemli özelliklerinden biri, bu harekette proletaryanın yönetici olmasıdır. İşte maocular, millî kurtuluş hareketinin bu yeni özüne karşı çıkmakta, kapitalist ülkelerde proletaryanın tarihsel rolünü küçümseyip inkâr etmektedirler.

Bu «teori» ye ek olarak, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının «burjuvalaştığı» ve «devrimciliğini kaybettiği» ileri sürülmektedir.

Maoculuğun bu görüşü marksizm-leninizme temelden aykırı, kapitalist ülkelerdeki proletaryanın çıkarına ters bir görüştür. Kapitalist ülkelerdeki sınıf savaşları emek ile sermaye arasındaki çelişkinin gittikçe derinleşmekte olduğunu, bu savaşların devamlılığının gerekliliğini kanıtlamaktadır. Proletaryanın devrimciliğini yitirdiğine dair maocu teorinin asılsızlığını göstermek için grevlerin sayısının durmadan arttığını söylemek yeterlidir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra geçen 20 yılda (1919 - 1939) kapitalist ülkelerde 80,8 milyon emekçi grev yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sadece 15 yıl içinde (1946 - 1960) ise 222,6 milyon emekçi grev yapmıştır. «Grev salgını» koşullarında, sadece 1960 yılında ise 54 - 57

milyon işçi grev yapmıştır. Emekçilerin savaşındaki bu «doruğa» 1968 yılında da ulaşılmıştır. O zaman da 57 milyon kadar insan grev yapmıştır. 1968 yılında Fransa'da yaklaşık 10 milyon işçinin grevi, aynı yılda İtalya'da 18 milyon, Japonya'da 14 milyon emekçinin grevi gibi muazzam sınıf savaşları işçi sınıfının devrimci yeteneğini göstermektedir. Bu veriler, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hakkındaki uydurmalar ve iftiraları yalanlıyor; proletaryanın uluslararası tarihsel görevine dair marksist tezin doğru olduğunu kanıtlıyor.

Kapitalist ülkelerdeki proletaryanın devrimci olanak ve güçlerine inançsızlık, maocuları devrim «ihracı» na ve sosyalizmin bütün dünyada zaferinin ancak bir dünya savaşıyla sağlanacağı görüşüne götürüyor. Mao Tse Tung daha 1950 yıllarının sonlarında, antiemperyalist güçlere «atom savaşının hiç de korkunç olmadığını» ve «emperyalizmi yoketmek için insanlığın yarısını kurban vermeye değdiğini» telkin etmeye çalıştı.[13]

Doğaldır ki, böyle bir tezin marksist-leninist teoriyle hiç bir ilgisi yoktur. Bu, küçük burjuva umutsuzluğu ve sabırsızlığının ifadesidir. Böyle bir teori, işçi sınıfının sınıf çıkarlarına uygun değildir. Bu devrimci savaşı hazırlamak için örgütlü, planlı, sabırlı çalışma yeteneği olmayan, çıkış yolunu umut suz, maceracı hareketlerde arayan küçük burjuva aceleciliğinin görüşüdür.

Maocu ideoloji, kapitalist ülkelerdeki proletaryanın kurtuluşunu, millî kurtuluş hareketinin başarısına bağlamaktır. İşçi sınıfının devrimci savaşını, millî kurtuluş hareketiyle değiştirmek, antimarksist bir görüştür ve bu maoculuğun belirgin yanlarından biridir. Maocular daha 1963 yılında «Sosyalist hareketin genel hattı hakkında öneri» lerinde emperyalizm ile Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın esaret altındaki halkları

(13) Bak. «Uluslararası bilimsel sosyalist hareketin birliği hakkında», Moskova, 1964, s. 134 (Rusça).

arasındaki çelişkiyi «çağdaş dünyanın başlıca çelişkisi», «en keskin çelişki» olarak belirlediler. Kapitalizmin yokedilmesini ise bu çelişkinin çözümlenmesinde elde edilecek başarılara bağladılar.[14] Bu teoriye uygun olarak Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki geniş bölgelerin «emperyalizme doğrudan doğruya darbe indirmek için» devrim bölgesine dönüştürülmesi, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın ise «sükûnet bölgesi» ilân edilmesi teorisi ileri sürüldü. Böylece maocular, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfını dünyadaki antiemperyalist güçler safından çıkarmış olmaktadırlar. Maocu ideoloji, sosyalizm koşullarında işçi sınıfının yöneticilik rolüne de karşı çıkmaktadır. Bu daha çok, Çin'de «kültür devrimi» sırasında anlaşıldı. İşçi sınıfının esas çekirdeği, maocuların bu maceracı yanını desteklememiş ve sağlam marksist kadroların savunulmasında direniş göstermiştir. Anormal olan bu durumu teorik bakımdan haklı çıkarmak için, silâhlı müfrezelerde örgütlenmiş olan öğrenci gençlik ve ordu gibi işçi sınıfının dışındaki değişik sosyal kategorilerin öncülüğüne dair maocu görüşlerden faydalanıldı. Ordunun askersel politik denetim hakkı olduğuna dair teoriler uyduruldu. Bu arada «silâh iktidar doğuruyor»; ordu, «devlet hakimiyetinin baş unsurudur» gibi bilinen maocu tezler gürültülü bir biçimde propaganda ediliyor, «hepimiz ordudan öğrenelim»» sloganları yayılıyordu.

Maocu grup, işçi sınıfı ile ihtilâfı yatıştırmak ve üretimi geliştirmek için son yıllarda işçi sınıfının yönetici rolü hakkındaki teoriden tekrar faydalanmaya başladı. Fakat bu maocuların marksist mevzilere döndükleri anlamına gelmemektedir. Çünkü işçi sınıfının yönetici rolü anlamından, onlar Mao Tse Tung'un fikirlerinin yönetici rolünü anlıyorlar. «İşçi sınıfı her şeyi yönetmelidir» sözünden Mao Tse Tung'un fikirlerinin her şeyi yönetmesi anlamı çıkmaktadır.[15]

---

(14) Bak. «Rabatniçesko Delo» gazetesi, 15. VII. 1963 (Bulgarca).
(15) «Jenmin Jibao», 26. VII. 1969.

Maocuların, insanlığın tarihsel gelişiminde proletaryanın rolü, yeri ve önemi hakkındaki marksist-leninist öğretiyi, şu yada bu tabakanın rolüne dair öğreti ile değiştirme deneyleri, maoculuğun küçük burjuva aslını açıklamaktadır. Bu ise, bir defa daha göstermektedir ki, maoculuk işçi sınıfının ideolojisi değildir ve olamaz.

Proletaryanın, kapitalizmin mezar kazıcısı ve sosyalizmin kurucusu sıfatiyle oynadığı tarihsel role karşı çıkan maoculuk, marksizm-leninizme temelden ters düşmektedir. Dolayısıyle bu maoculuk dünya işçi sınıfının, onun devrimci savaşının sınıfsal düşmanlarının çıkarlarına hizmet etmektedir.

Mao Tse Tung'un çömezleri, onun marksizm-leninizme en büyük «teorik katkısı» olarak «proletarya diktatörlüğünde de sosyalist devrimin devamı» teorisini, yani sürekli sosyalist devrim teorisini gösteriyorlar. Çin Komünist Partisi'nin X. kongresinde okunan raporda Mao Tse Tung'un bu teorisinin açıklanmasına geniş yer ayrıldı. Bu maocu teori, Paris Komününün 100. yıldönümü kutlanırken de büyük bir gürültü ile propaganda edildi. Paris Komünü hakkında parti basınında yayınlanan bir makalede şöyle deniyordu: «Başkan Mao Tse Tung, proletarya diktatörlüğünün olumlu ve olumsuz tarihsel deneyini her yönüyle genelleştirdi; proletarya devrimi ve diktatörlüğü hakkındaki marksist-leninist teoriyi savundu ve geliştirdi».[16] Mao Tse Tung bu «hizmetinden» dolayı Marks, Engels ve Lenin'den daha da yüceltildi.

Maoculuğun marksizm-leninizmden «üstünlüğü» «kültür devrimi» sırasında daha da yayıldı. «Huntsi» dergisi ile «Jenmin Jibao» gazetesinde 1967 yılının Mayıs ayında: «Marks ile Engels bilimsel sosyalizmin sadece temellerini atmışlar, Lenin bir tek ülkede devrimin teorisini hayata kavuşturmuş;

---

(16) «Yaşasın proletarya diktatörlüğün zaferi», «Sinhua», 18. III. 1971.

başkan Mao ise, sosyalist devrimin teori ve pratiğini bütün çağdaş dünyaya yaymıştır» denmekteydi.

Bu «teori» Maocu ideolojide baş unsurdur. Çünkü, maocuların proletaryanın iktidarı ele geçirmesinden sonra toplumsal gelişmenin tüm esas meseleleri, özellikle sosyalizm kuruculuğunda sınıflar ve sınıf savaşı, proletarya diktatörlüğü, sosyalist devrimin görevleri hakkındaki görüşleri bu «teori» de senteze bağlanmıştır. Bundan dolayı, bu teorinin çözümlenmesi, sosyalist devrim teorisi ve eylemi hakkında marksist-leninist ve maocu görüş arasındaki temel farkın kavranılmasına en inandırıcı bir biçimde yardım edecektir.

Marksizm-leninizm, sosyal-politik devrimin aslını belirlerken, açıktır ki, objektif bir ölçüden hareket etmektedir. Lenin, «devlet egemenliğinin, bir sınıfın elinden başka bir sınıfın eline geçmesi, devrimin ilk, başlıca ve esas belirtisidir», der.[17] Ve Lenin herhangi bir karışıklığa meydan vermemek için şunu da aydınlatıyor: «Devlet cihazından, her şeyden önce düzgün ordu, polis, memurlar anlaşılmalıdır.[18] Bu, proletaryanın iktidarı ele geçirmesi ile siyasal alanda sosyalist devrimin yapılması demektir.

Mao Tse Tung, bu teze karşı çıkarak sosyalist politik devrimin sürekliliği teorisini geliştirdi. Bu teoriye göre, kapitalizm ve sınıflar mevcut oldukça, sosyalist ülkelerde periodik sosyalist devrimler gerekecektir. Bu devrimler, «iktidar savaşı olacaktır. Çin Komünist Partisi'nin IX. kongresinde, «kültür devrimi» nin böyle politik bir devrim olduğu söylendi. Çin Komünist Partisi'nin 50. kuruluş yıldönümü ile ilgili parti basınında yayınlanan bir makalede, bizzat Mao Tse Tung'un yönetmenliği altında yapılan bu devrim «proletaryanın burjuvaziye ve bütün sömürücü sınıflara karşı yaptığı bü-

---

(17) V. İ. Lenin, Eserleri, cilt 24, s. 26. (Bulgarcası).
(18) Aynı eser, c. 26, s. 84.

yük bir politik devrimdir» dendi. Bu devrime «Çin'de ikinci devrim» adı da veriliyor. Aynı zamanda Mao Tse Tung'un şu sözleri de aktarılıyor: «Bir, iki yada üç, dört büyük kültürel devrimle her şeyin biteceği zannedilmemelidir, çünkü sosyalist devrim çok uzun tarihsel bir devreyi içermektedir.»[19] Bu demektir ki maocular, sosyalist toplumun bütün aşamalarında politik devrimlerin yapılmasını bir yasallık olarak kabul etmektedirler. Böyle bir anlayış ise, sosyalizm hakkındaki marksist-leninist öğretiye tümüyle ters düşmektedir.

Proletarya diktatörlüğünde devrimi devam ettirmeye dair maocu teorinin metodolojik çıkış noktası sosyalizmdeki esas çelişki anlayışında bulunmaktadır. «Huntsi» dergisinde şöyle dendi: «Mao Tse Tung, sosyalist toplumda da çelişkili sınıflar bulunmaktadır, diye öğretiyor. İki sınıf olan proletarya ile burjuvazi arasındaki savaş, iki yol olan sosyalizm ile kapitalizm arasındaki savaştır. Bu savaş çok uzun tarihsel bir aşamayı içeren bütün sosyalizm devrinde devam edecektir. İki sınıf, iki yol arasındaki mücadele, sosyalist toplumun başlıca çelişkisidir, sosyalist toplumun itici gücüdür.»[20]

Maocular bu çelişkiyi çözümleme aracı olarak sürekli politik devrim yapmayı gösteriyorlar.

Maoculuk, sosyalizmde sınıfları sübjektif bir anlayışla ele alıyor, Lenin gösterdiği, sınıfları meydana getiren başlıca objektif ölçüyü (üretim araçlarıyla olan ilişki ölçüsünü) küçümsüyor. Soruna böyle yanaşıldığında içlerinde sömürücü sınıflarda bulunan toplumu gelişigüzel kurmaya hiç bir engel yoktur. Çünkü burada sınıfın belirleyici kriteri politikadır, dünya görüşüdür, maocu grubun münasebetidir. Maoculuk, çağdaş Çin'de kuvvetli politik mevzileri olan millî burjuvazi kalıntılarını sömürücü sınıflardan saymamaktadır.

(19) Çin Komünist Partisi 50 yaşında. Sinhua, 30. VI. 1971.
(20) «Huntsi». No. 15, 1966.

Mao Tse Tung'un «Halk arasındaki çelişkileri doğru çözümlemeye dair» isimli eserinde belirttiğine göre, millî burjuvazi «halk» kavramına girmektedir ve o, «bizimle düşmanlarımız arasındaki» çelişkide «bizim» kategorisinde ifade edilen çelişki tarafına düşmektedir. O aşamada düşman kategorisine emperyalist ajanları giriyordu. Fakat daha sonra, «kültür devrimi» sırasında, sosyalizmde de, onun düşmanları olarak sömürücü sınıfların bulunduğuna dair bir teori uyduruldu. Maocular bu «sömürücü» sınıfa «elinde iktidar bulunan ve kapitalist yolda yürüyen bir avuç insan» adı verilen kendi muhaliflerini kattılar. Maocuların iddiasına göre bu «sınıf», proletarya diktatörlüğünün bütününü, yada bir kısmını eline geçirip «kapitalizmi restore» etmeye «Çin'in kırmızı boyasını değiştirmeye» çalışıyor. Proletarya diktatörlüğünü güçlendirmek, kapitalizmin geri getirilmesini önlemek için devrim yapmak gerekli imiş. Fakat biraz zaman geçtikten sonra, devrim yenilenebilirmiş, hattâ üç defa yapılabilirmiş. Maocular, muhaliflerin gerçekten sosyalizmin sınıfsal düşmanları arasında bulunduklarını kanıtlamayı gereksiz sayıyorlar.

Gerçekten işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesiyle ne sınıflar, ne de sınıf savaşları biter. Fakat tüm halk ekonomisinde sosyalist üretim ilişkilerinin zaferiyle toplumun sınıfsal-sosyal yapısı kökünden değişir. Sömürücü sınıflar ortadan kalkar, sadece sosyalist üretim biçimi ile bağlı iki dost sınıf kalır. Onların çıkarları esas itibariyle aynıdır ve bundan dolayı aralarında sağlam ve yıkılmaz bir sınıfsal birlik kurulmaktadır. Sosyalizmde mevcut olan sınıfsal fark ve çelişkiler antogonistik (uzlaşma) değildir.

Sosyalist toplumlarda «burjuvazi», «sömürücüler» bulunduğuna ilişkin maocu iddialar, birer iftiradır, marksizme düşmanca yakıştırmalardır. Başlıca eski sömürücü çevrelerinden gelen belirli antisosyalist güçlerin, küçük burjuva disiplinsizliğinin taşıyıcısı olan, burjuva etkisi altında bulunan aydın ve gençlerin emperyalizmin ajanlarının kendi ekonomik te-

melleri yoktur ve bunun için ayrı bir sınıf oluşturamazlar. Sosyalizmin gittikçe gelişmesi, sosyalist toplumun sosyal, sınıfsal ve fikirsel politik birliğini daha da güçlendirir. Bu yüzden sosyalizmde sürekli olarak devam eden politik devrimlere gerek yoktur, çünkü her devrim, bir sınıfın elindeki iktidarın öteki sınıfın eline geçmesini gerektirir.

Sosyalist devrimin sürekliliğine dair maocu teori eylemsel bir karakter taşımaktadır. O, maocu grubun askersel-bürokratik bir diktatörlük kurma fikrini haklı çıkarmayı amaçlamaktadır. Maocular bu antisosyalist kampanyaya «politik devrim» niteliğini yakıştırdılar.

Maoizm, özünü teşkil eden proletarya diktatörlüğü koşullarında da zaman zaman sosyalist devrim yapma teorisi ile de marksizm-leninizm'e karşıdır.

Buraya kadar söylediklerimizden şu sonuç çıkarılabilir: maoculuk, marksizmin herhangi bir çeşidi değildir, «çeşitli» marksizm ve sosyalizm yanlılarının kabul ettikleri gibi «çok marksizmlerden» biri de değildir. Maoculuk, marksizmden sapma yada vazgeçme de değildir. O, en derin aslı bakımından marksizme dost olmayan bir ideolojidir. Mao Tse Tung grubunun gerici, milliyetçi, antisovyet ve hegemonist politikasına hizmet eder. Maoizm hiç bir zaman marksizm olmamıştır.

İşte bundan dolayı maoculuğa karşı savaş, marksizm-leninizmden sapmaya karşı savaş değil, bu öğretiye tamamiyle karşıt olan bir ideolojiye karşı savaştır. Mao Tse Tung'un kendisi ve en yakın taraftarları hiç bir zaman tam, tutarlı marksist-leninist mevzilerde durmamışlardır. Çin Komünist Partisi yönetiminin çalışmalarının değişik aşamalarında, marksist çizgi, Mao Tse Tung'un kendilerine karşı

daima açık yada gizli savaş yürüttüğü devrimci-enternasyonalistler tarafından savunulmuş ve uygulanmıştır. Geçici başarısızlıklara, maocuların sık sık baş vurdukları katliamlara rağmen, ÇKP'deki marksist-leninist güçler birçok defalar derlenip toplanmışlar ve çeşitli aşamalarda partinin çizgisini belirlemeye çalışmışlardır.

(«Politiçeska prosveta» - siyasal eğitim dergisi, No. 3, 1972.)

Çeviren: Hüseyin Çelikkaya

çağdaş faşizm

K. İ. Zarodov

Bugünkü faşizm de, geçmişteki faşizm gibi, uluslararası alanda meydana gelen bir olgudur, bu sebepten dolayı, çağdaş faşizmle mücadelenin uluslararası bir nitelik alması kaçınılmazdır. Aynı nedenden, ilerici güçlerin, bilimsel teorik ve ideolojik, siyasal alandaki çalışmalarını bir araya getirmeleri de zorunludur.

Bu son yıllarda bu konuda ortaya şu sorular atılıyordu:

Yer yer rastlanan faşizm taraftarı provokasyonlar cidden önemsenmeye değerler mi? Faşizmle savaş, sadece faşizmin iktidarda bulunduğu ülkelerde bir direniş örgütlemekten ibaret olan bir sorun değil midir? Baş düşmanımız olan emperyalizmin çıkarlarının pek çok kapitalist ülkede, faşizmin ideolojik mevzilerine girmeyen partiler tarafından dile getirildiği bir sırada faşist tehlike diye bir sorundan söz etmek yerinde olur mu? «Baş düşmanımız faşizm değil Amerikan emperyalizmidir» demek daha doğru olmaz mı?

Şüphesiz ki faşizm tehlikesini abartmamak gerekir. Bugün pek çok kapitalist ülkede, faşizme karşı mücadele doğrudan doğruya gündemde değildir. Ancak, faşizm bir gecede gelmez.

I.

Faşist tehlike konusu günceldir. Burada şu üç noktayı belirtmek gerekir:

Bir: Son yıllarda cereyan eden olaylar faşist tehlikenin gerçekten varolduğunu kanıtlamaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda faşizmin ezilmiş olması, yığınların verdikleri uzun ve azimli anti-faşist mücadele, faşizmin yeniden canlanması olasılığını bütünüyle ortadan kaldırmamıştır. Çünkü faşizmi yaratan sınıfsal sebepler yok edilmemiştir. Emperyalizmin siyasal alanda her çizgide gericilik getirdiğini marksist-leninistler eskiden beri söylemektedirler. Gerici eğilim, kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmi halini almasıyla şiddetlenmekte ve en sonunda faşizm olarak belirmektedir.

Faşizm tehlikesinin boyutları hakkında yargıya varırken şu gerçeklere dayanabiliriz: İspanya ve bazı «üçüncü dünya» ülkeleri gibi bazı devletlerde faşizm iktidardadır. Faşist nitelikleri olan parti ve gruplar 65 kapitalist ülkede faaliyette bulunmakta ve uluslararası birlikler oluşturmaktadırlar. Bu parti ve gruplar büyük malî olanaklara sahiptirler, iktidardaki sınıfın belirli çevrelerinde, devlet mekanizmasının bazı halkalarında, özellikle de orduda nüfuzlu koruyucuları vardır. Burjuva demokrasisinin sağ kanadını oluşturan partilerdeki gerici unsurların güçlenmeye başladıkları dikkati çekmektedir. Bu unsurlar, eski açık faşist örgütlerin kalıntılarını toparlamakta, faşizmden yana hareketlere ve siyasal koalisyonlara geçici yada sürekli olarak girmektedirler.

Bu, faşizmin varolduğunu gösterir. Öyleyse bu faşizmin dayandığı zemini, ortaya çıkış biçimlerini, yığınlar arasında faaliyet göstermesini sağlayan kaynakları ve de bu faşizmle mücadele etme yöntemlerini irdelememiz gerekir. İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda faşizmi sadece kitaplardan ve anlatılanlardan öğrenen bir kuşağın yetişmiş bulunduğunu, çağdaş faşistlerin ise sınıfsal yüzlerini ustaca sakladıklarını göz önünde tutarsak, bu irdelemenin önemi daha iyi ortaya çıkar.

İki: Zehirleyici faşizm tohumlarının canlanıp yeniden yeşermesini kolaylaştırıcı etkenler günümüz kapitalist toplu-

munda eylemdedirler. Bu konuda, tekelci devlet kapitalizminin gelişmesi ve bilimsel ve teknik devrimin etkileriyle burjuva toplumunun sosyal yapısında meydana gelen değişiklikleri özellikle dikkate almak gerekir. Örneğin, şehir küçük burjuvazisinin mevzileri, büyük tekeller arasındaki rekabete ve bu tekellerin baskısına dayanamayarak zayıflamakta, nisbeten geniş halk yığınlarının, daha somut olarak söylemek gerekirse köylülerin durumu gittikçe bozulmaktadır. Bu durum ise, bu sınıf ve tabakalarda, iki yana da gidebilecek kaypak konumlarından ötürü, kendilerini işçi sınıfının objektif müttefiki yapan duyguların yanısıra, eskinin koşullarına, tekelcilik öncesi «serbest rekabet» koşullarına dönüşün mümkün olduğuna değgin hayaller doğmasına yol açıyor, onları başka bir «koruyucu» aramaya itiyor. Bu türden duygu ve hayaller sonucunda bu sosyal grup belirli koşullarda neo-faşist demagojilere kendini kolayca kaptırır duruma gelebiliyor. Hattâ bu grup, aşırı sağ örgütlere siyasal militan sağlayan bir araç durumuna gelebiliyor. Üstelik neo-faşistler, kendilerine «halkın gerçek dostları» süsü verip, burjuva hükümetlerinin ve tekellerin politikasını da eleştirebiliyorlar ve böylece kitlelerin olgunlaşmış gereksinmelerini, arzularını ustalıkla sömürebiliyorlar.

Bu konuda, kapitalizmin toplumdaki temel sosyal sorunları çözümlemekteki çaresizliği karşısında küçük burjuvazinin gösterdiği psikolojik tepkiyi de göz önünde tutmak gerekir. Suçlu sayısındaki artış, gençliğin bir kısmında da görülen ahlâk düşkünlüğünün ilerlemesi, günümüz kapitalist ülkelerinin pek çoğunda en azından ekonomik istikrarsızlık kadar ciddî bir ulusal sorun durumuna gelmiştir. Mikro-sosyolojik alanda, yani belirli bir kent yada bölgede, bu durum, insanların günlük yaşam koşulları konusunda mal ve mülkleri, gelecekleri, yakınlarının hayatı konusunda sürekli bir tedirginlik, telâş, korku duygusu yaratıyor. Böylece bunaltıcı bir psikoz meydana geliyor. Bu psikozun etkisi altında kalan küçük

burjuva, «refah toplumu» ndaki «demokratik skandallara» son verecek «güçlü bir hükümet» in işbaşına geçmesi propagandalarına kendisini kolayca kaptırıyor.

Uluslararası ilişkilerdeki keskinleşme de ortaya ayrı bir sorun koyuyor. Değişik ülkelerin, yada aynı ülke içersindeki çeşitli bölgelerin gelişmesindeki istikrarsızlıklar ve düzensizlikler artıyor. Eğer bu bölgelerde ulusal, ırksal yada dinsel azınlıklar oturuyorsa, ekonomik alandaki eşitsizlik çoğu zaman ulusal eşitsizliğe, ekonomik çelişkiler de ulusal düşmanlıklara dönüşüyor. Ulusların kör inançlarını sömürmek geçmişteki faşist hareketlerin en iyi becerdikleri işti. Bugün de aşırı sağ duyguları besleyen bir faktör olarak bu kör inançların önemi artmış durumdadır.

Üç: Tarihten edinilen tecrübe, siyasal bunalım dönemlerinde ve özellikle de işçi sınıfının bazı sosyal ve demokratik başarılar elde edebildiği durumlarda faşizmin başkaldırıp saldıraya geçtiğini göstermektedir. İşçi sınıfının kazandığı başarılar iktidardaki sınıfı korkutuyor. Onun, demokratik kitle hareketlerini bastırıp devrimi önlemek amacıyla terörist yöntemlere başvurmasına yol açıyor. Bu gibi bunalım durumları, şüphesiz ki, işçi sınıfının siyasal ve ekonomik alandaki ileri hareketleri sonunda, demokratik güçlerin, özellikle seçim mücadelesinde daha somut olarak ortaya çıkan eylem birliği politikalarının, başarılar elde etmesi sonunda burjuvazinin geleneksel parlamento yöntemleriyle iktidarda kalmasının güçleşmiş bulunduğu günümüzde de meydana gelebilir. Olaylardaki gelişmeye bağlı olarak, iktidardaki sınıfın, anti-tekelci, demokratik harekete karşı mücadelede daha önce denenmiş ve neler yapabildiğini göstermiş bir karşı-devrimci güç olan faşizme başvurması da mümkündür.

Daha da çoğaltılması mümkün olan bütün bu deliller faşizmin günümüzde basit bir gerçek olmaktan çıkıp önemli bir tehlike potansiyeli haline geldiğini göstermektedir. Faşizmin

çoğu kez uzunca bir kuluçka evresi yaşadıktan sonra yağ lekesi gibi hızla yayılıverdiğini tarihten edinilen tecrübe bize göstermektedir. Nitekim, faşizm belirtilerinin biriktiği, ama kimsenin bunun farkına varmadığı 1920 yıllarında böyle olmuştur. Faşist hareketin, zamanımızda da, 1930'larda olduğu gibi ansızın gelişip açılıvermesi mümkündür. Çok gergin ve ciddî uluslararası durumlarda, ekonomik ve siyasal istikrarsızlık belirtileri ortaya çıkmaya başlayınca, sağcı duygulara batmış belirli bir çevrede yayılma eğilimi gösterir ve faşizm tehlikesi kısa sürede bir felâket haline gelebilir. Bu sebepten ötürü, faşizmin semirip güçlenmesini önlemek için her şey yapılmalıdır.

Sınıf güçlerinin yeryüzündeki yeni durumu, bilimsel ve teknik devrim işçi sınıfının devrimci olanaklarını arttırmıştır. Ancak, buna paralel olarak, faşizm tehlikesinin artmasına elverişli ekonomik, siyasal ve sosyal koşullar da yerlerini korumuşlardır. Bütün sorun bu yeni durumdan devrimcilerin, bilimsel sosyalistlerin mi, yoksa aşırıların, faşistlerin mi daha iyi yararlanacağıdır. Kısacası, önümüzdeki yıllarda çok çetin bir siyasal ve ideolojik mücadele bizi beklemektedir. Bu durumdan ötürü, şu soruları cevaplandırmaya çalışmalıyız: neo-faşizmin anlamı nedir, ideolojisi, programı, kitlelere seslenme yöntemleri nedir? Siyasal yaşamdaki gerçek etkisi ve yeri nedir? Faşizmin on yıllardır iktidarda bulunduğu ülkelerdeki siyasal rejimlerin ayakta kalabilmelerinin sebepleri nelerdir? Neo-faşistler hangi olgunlaşmış istekleri ve gereksinmeleri kötüye kullanmaktadırlar?

Neo-faşizm nisbeten yeni bir sorundur. Bu sebepten ötürü, incelenmesinde benzerlikler ve karşılaştırmalar yada ders kitapları bize pek yardımcı olamaz. Neo-faşizmin, somut belirtileri içersinde, yaratıcı bir şekilde ele alınarak, marksist-leninist açıdan incelenmesi gerekir. Böyle bir görevi ise, ancak değişik ülkelerin marksistleri bir araya gelerek yerine getirebilirler. Günümüzde, çağdaş faşizmin sınıfsal niteliklerinin

marksist-leninist metodolojinin gerekliliklerine uygun bir şekilde belirlenmesi, çağdaş faşizmle «geleneksel faşizm» arasındaki bağımlılık ve farkların, çeşitli ülkelerdeki somut olarak ortaya çıkış şekillerinin gösterilmesi büyük önem taşımaktadır.

II.

Marksist düşüncenin, faşizmin özü konusunda 1930 yıllarında yaptığı tanımlamalar bugünün faşizminin değerlendirilmesinde de geçerliliğini korumaktadır. Faşizmin özünün ne şekilde anlaşılıp belirtileceği konusundaki fikir mücadelesi geçtiğimiz on yılda iyice yoğunlaşmıştır. Çağdaş faşistlerin tam faşist oldukları yada hiç faşist olmadıkları fikri, burjuva literatüründe, reformist ve sol sekter literatürde yavaş yavaş işlenerek kabul ettirilmek istenmektedir.

Çağdaş faşizmin özü, marksistler için gün gibi ortadadır. Çağdaş faşizm geçmişteki faşizmin aynıdır. *Neo-faşizm iktidara geçtiği vakit, finans kapitalin en gerici, en emperyalist, en şövenist unsurlarının açık terörist diktatörlüğünü meydana getirir.* Neo-faşizm, küçük burjuva ve lumpen proletarya yığınlarının kapitalist sistemden ileri gelen hoşnutsuzluğunu örgütlü işçi hareketine karşı, demokrasiye ve sosyalizme karşı yöneltmeye çalışan azgın ve marazi bir anti-komünizmdir. Neo-faşizm, devrim düşmanlarının, demokratik, devrimci güçlerin eylemlerine gösterdikleri tepkidir. Bütün belirtileriyle ve gelişmesinin her aşamasında neo-faşizm, işçi sınıfının, bütün emekçilerin ve demokratların en beter düşmanı olarak kalmaktadır. Neo-faşizm, ulusal yada bölgesel değil, kapitalist dünyanın tümüne özgü bir olgudur.

Bugünün faşizminin özelliklerinin açıklanması, faşizmin gizlediği gerçek tehlikenin giderilmesi yöntem ve şekillerinin saptanması bakımından ilkesel bir önem taşımaktadır. Neo-

faşizmin özellikleri sosyal ve siyasal alandaki gerçeğin yeni durumundan ileri gelmektedir. Bir yandan, yeryüzündeki güçler dengesi temelinden değişmiş, faşizmin başlıca sınıf düşmanı olan uluslararası örgütlü işçi sınıfı ve demokratik hareket güçlenmiş, dünya sosyalist sistemi oluşmuş ve pekişmiştir. Savaştan önce, pek çok kapitalist ülkede anti-faşist güçlerin parçalanması işçi sınıfının ciddî bir yenilgiye uğramasına yol açmıştır.

Savaştan önce tekelci sermaye, faşizmi başlıca karşı-devrim aracı ve İkinci Dünya Savaşı'nın baş kundakçısı olarak kullanmıştı. Savaş sonrası dönem boyunca ise, faşist hareketler emperyalist burjuvazinin sınırlı ölçülerde savaşa sürdüğü başlıca yedek siyasal güç hizmetini görmektedir. Bunalım durumları da dahil olmak üzere, egemen sınıfların elindeki burjuva demokrasisi sınırları içersinde, sosyal manevralar çevirme olanakları, yüksek düzeyde örgütlü üretim mekanizmasının gelişmesi ve üretim olanaklarının artması, bilimsel ve teknik devrimin başarılar kazanması sonucunda artmıştır. Bu durumda, faşizmin siyasal rakibi olan ve tekelci sermayenin çıkarlarını başka türlü savunmayı beceren burjuva demokratik partileri daha esnek davranmaya başlamışlardır.

Bu sebepten dolayı, faşizmin somut belirtileri 40 - 50 yıl öncekinden çok farklıdır. Gerek «geleneksel faşizm», gerekse İkinci Dünya Savaşı'nın fırtınalı günlerini yaşamış olan faşist rejimler birçok bakımdan değişikliğe uğradılar. Ortaya aşırı sağ yada sağ «radikalist» partiler çıktı. «Üçüncü dünya» ülkeleri de dahil birçok ülkede, benzerlerinden yeni özelliklerle ayırdedilen baskıcı ve askerî faşist rejimler türedi. Bundan ötürü, yeni olayların ve kanıtların incelenmesi ve genellemelere varılması, neo-faşizmin değişik ülke ve bölgelerdeki özelliklerinin uluslar içersinde nasıl geliştiğinin saptanması bir gereksinme haline geldi. Faşizmin gelişmesinin bütün ülkeler ve halklar için ortak bir şemanın bize yardımda bulunmayacağı ve mücadelemizi gerçekten yürütmemize engel ola-

cağı konusunda G. Dimitrov'un Komintern'in VII. Kongresinde yaptığı uyarılar güncelliklerini bugün de korumaktadırlar.

Şimdi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ayakta kalabilmiş faşist rejimler üzerinde duralım. Bugün bu rejimler, gittikçe yükselen halk hareketinin baskısı altında siyasal bir bunalım geçirmektedirler. Faşist egemenliğin bu ülkelerde gösterdiği direnç, büyük ölçüde, emperyalizmin global stratejisi içersinde işgal ettikleri yerle ve oynadıkları rolle açıklanabilir. Bu ülkeler, ABD emperyalizminin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyalist ülkelere karşı güttüğü saldırganlık politikasında bir araç olarak kullanıldılar. Faşist ülkelerin topraklarında sosyalist ülkelere karşı askersel üsler oluşturuldu. Halkların isteklerine ve verdikleri mücadeleye rağmen ABD emperyalizminin faşist rejimleri ayakta tutmaya çalışması ve bu konuda kaygı duymasının nedeni budur. Faşist rejimler günümüzde tam işbirlikçi nitelikler almaktadırlar. Düşmanla bir olup vatana ihanet etmek anlamına gelen bu işbirlikçiler, faşist rejimlerin kendi ülkelerinde gittikçe daha fazla tecrit olmamalarına sebep olmaktadır. Bu işbirlikçilik, artık sadece anti-faşist bir esas etrafında değil, ulusal çapta bir yurtseverlik esası etrafında mücadeleye girişen geniş sosyal çevrelerin aynı amaç için sımsıkı birleşmelerine yardımcı oluyor.

Emperyalizmin kaleleri olan gelişmiş kapitalist ülkelerdeki duruma bir bakacak olursak, bu ülkelerde de geleneksel faşist tipte partiler ve gruplar olduğunu belirtmemiz gerekir. Bu parti ve grupların çekirdeğini, kimi yerlerde, Hitler ve Musolini zamanındaki faşist hareketlerin kadrosuna katılmış, faşist rejimlerle kişisel bağları olan kimseler meydana getirirler. «Geleneksel faşizm», savaştan sonra, komünistlere saldırarak, nazilerin savaş suçlarını ve savaş suçlularını temize çıkartmak için kampanyalar açarak, açığa vurulan silâhlı kışkırtma hazırlıklarına girişerek, herkesin duyduğu rezaletlere karışarak, sosyalist ülkelere karşı yıkıcılık eylemleri düzenleyerek siyasal hayat sahnesinde devamlı görülmüştür. Günü-

müzde, nazi aşırılarının birleştirilmesi, Batı Avrupa'da eylemde bulunan faşist, anti-komünist ve milliyetçi siyasal göçmenlerin meydana getirdikleri gruplardan oluşan yeni bir uluslararası «eksen» kurulması amacıyla, birbiri ardına girişimlerde bulunulduğu görülmektedir.

Günümüzde, burjuva demokratik rejim karşısındaki faşist muhalefetten söz ederken bir başka eğilimi daha hesaba katmamız gerekmektedir. Bu eğilim, aşırı sağ «radikalist» ve ekstremist akım ve örgütlerden oluşmaktadır. Bunların hepsi birlikte, burjuva demokrasisini tekelci sermayenin çıkarına kullanan en tutucu ve en gerici unsurları dahi kendilerine hedef olarak alan bir muhalefet oluşturmaktadırlar. Şüphesiz ki, aşırı sağ hareketler değerlendirilirken, onları ayrıntılarıyla ele alarak çalışmak, bunların bilhassa halk kitleleri karşısındaki davranışlarının özelliklerini göz önünde tutmak gerekmektedir. Kitlelere seslenmeyi bilen, onların siyasal faaliyetini kapitalist düzenin savunulmasından yana yöneltmeyi becerebilen diktatörlük yanlısı aşırı sağcılar çağdaş faşizmin asıl temsilcileridirler. İşte bu nitelikleriyle sağ «radikalist» hareketler, tekelci sermayenin egemenliğini güvence altına alma sistemi içersinde savaş öncesi faşizminin oynadığı rolün aynını oynayabilir, aynı sosyal ve siyasal fonksiyonu yerine getirebilirler.

Çağdaş sağ «radikaller» ve ekstremistler, geçmişin ipliği pazara çıkmış faşist hareketlerinden, bu hareketlerin düşünce ve sloganlarından uzak durmayı tercih ediyorlar. Ama bu akımların somut bir tahlili, pek çoğunun köklerinin, ne yandan bakılırsa bakılsın, iki savaş arası dönemin faşist hareketinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu akımlar, egemen sınıfın sosyal ve siyasal alandaki tutuculuğu ve gericiliğiyle, savaş öncesi faşizminin de ayırdedici özelliği olan küçük burjuva hayalciliği ve âsiliğini propagandalarında bir araya getiriyorlar. Neo-faşisitlerin yığınları etkilemekte kullandıkları

yöntemler ve seferber etme biçimleri, doğrudan doğruya savaş öncesi faşist partilerden alınmıştır.

Sağ «radikalits» cephede, faşizmin İkinci Dünya Savaşı'nda bozguna uğramasıyla başlayan güç ayarlaması, yani güçleri derleyip toplama gayretleri şüphesiz bugün de devam etmektedir. Bu süreç, tekelci sermayenin kendisi için «en gerekli» olanı bulmak amacıyla uzun uzun yaptığı «doğal seçim» den geçerek kendilerini savaş sonrasındaki yeni siyasal duruma uydurmuş neo-faşist partilerin ortaya çıkıp güçlenmeleri tehlikesini gizlemektedir.

Faşizm tehlikesi günümüzde sadece parlamento içi ve parlamento dışı mücadele alanında ortaya çıkmıyor. Tekelci devlet kapitalizminin gelişmesiyle birlikte, aşırı gerici eğilimlerin temsilcileri bizzat, gittikçe artan ölçülerde, çağdaş kapitalizmin devlet mekanizmasının çeşitli halkalarını oluşturuyorlar. Burjuva demokrasisinin kısıtlanmasıyla birlikte, sivil bürokrasinin gerici mutlak egemenliği doğrultusundaki çabalar çoğalmakta, yürütme gücünün toplumdaki ekonomik, sosyal ve kültürel hayat süreçlerine hiç bir denetim uğramadan yaptığı müdahaleler artmakta, yetkilerin büyük kısmı yüksek kamu görevlilerinin elinde toparlanmaktadır. Öte yandan da, polisin baskısına ve terörüne, işçi ve halk aleyhtarı yasalarla hukukî bir temel hazırlanmak istenmektedir.

Askersel sanayi komplekslerinin ekonomik ve siyasal alandaki gerçek egemenliği yaygınlaşmaktadır. Adı geçen egemenlik, burjuva demokratik sistemine gittikçe daha büyük ölçülerde karşı koyan ve onu kendi hakimiyeti altına almaya uğraşan başlıbaşına bir güç durumuna geliyor. Gerici askerî çevrelerin, militarist unsurların faşist ideolojiyi kabule yatkınlıkları, emperyalizmin saldırganlığının artması bakımından özellikle tehlike taşımaktadır. Bu taşkınlıklar, barış için verilen mücadelede ve gerginliği azaltma çabalarında kazanılan başarılara karşı koyan tutucu bir gericilik olarak da ortaya çıkabilir.

Bu durumda, devlet mekanizmasını içeriden faşistleşmesi tehlikesi doğmakta ve buradan kalkınarak, tekelci sermayenin egemenliğinin gerçekleştirilmesinde burjuva demokratik unsurlarla terörist rejimden yana unsurları bir araya getirecek neo-faşist biçimler önem kazanmaktadır. Böylece, yeni bir tehlike, burjuva demokratik rejiminin, giderek, parlamentarizm kalıntılarını ansızın silkip atarak diktatörlüğe geçmesi olanağını yaratacak faşist bir rejim haline gelmesi tehlikesi iyice ortaya çıkmaktadır.

Savaş sonrası faşizminin siyasal coğrafyasına bakacak olursak, bir başka karakteristik ayrıntı daha dikkatimizi çekecektir. Savaş sırasında emperyalizmin kalelerinde bozguna uğratılan faşizm, savaştan sonra eski sömürge ve yarı sömürgelere gittikçe daha fazla sokulmaktadır. Ancak, bu çevrelerde yeni bir rol oynamakta, ulusal kurtuluş ve sosyal ilerleme güçlerine karşı mücadelede emperyalistlerin başlıca vurucu güçlerinden birisi olarak kullanılan bağımlı bir yardımcı ve uydu durumunda faaliyet göstermektedir.

İhraç malı faşizm, bu ülkelerde iktidarın ele geçirilmesi yöntemlerinin ayırdedici bir özelliğidir. İhraç malı faşizm bu ülkelere, kendi ülkelerinde burjuva demokrasisinin özelliklerini az yada çok koruyabilen hükümetler tarafından, askersel terörist rejimler biçiminde dışardan empoze edilmektedir. Bu gibi rejimlerin başlıca dayanağı uluslararası sermaye ve en başta da ABD emperyalizmidir. İhraç malı faşizm, dünya emperyalist ilişkiler sistemi içersinde, yeni-sömürgeciliğin bir âleti, az gelişmiş ülkeler halklarına emperyalist burjuvazinin diktatoryasını zorla kabul ettirme aracı vazifesini görmektedir.

Neo-faşizmin, şüphesiz ki, çeşitli ülkelerdeki koşullara bağlı olarak irdelenmesi gereken başka özellikleri de vardır.

III.

Faşist tehlikeye karşı mücadele görevini başarıyla yerine getirmenin ancak anti-emperyalist mücadelenin genel çerçevesi içersinde mümkün olduğu görüşü, bu tehlikeyle mücadele sorununun çağımızdaki ele alınış tarzının başlıca özelliğidir. Çağımızda anti-faşist mücadele, işçi sınıfının, bütün demokratlar ve özgürlük taraflarının ortak özgül görevidir. İşçi partileri ve bilimsel sosyalist partiler taktiklerini hazırlarlarken bu noktayı da göz önünde tutuyorlar.

Anti-emperyalist mücadeleyle anti-faşist mücadeleyi organik olarak birleştirmenin taktiği işlenip belirlenmiş durumdadır. Bugünkü anti-faşist mücadelenin temel ögeleri nelerdir? Bu temel ögeler şöyle sıralanabilir:

- Faşist ve zorba rejimlere karşı savaşmakta olan ulusal ilerici güçlere sağlanan gerçek desteğin daha güçlü bir duruma getirilmesi; ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunan yurtseverlerin ve demokratların kurtarılması için, hukuk işlemlerinde bilimsel sosyalistlere ve diğer yurtseverlere uygulanan keyfî muameleye karşı, hapislerde çürütülmekte olan demokratların serbest bırakılmaları için, baskı politikasına karşı ulusal ve uluslararası planda sistemli bir mücadelenin yürütülmesi.
- Emperyalist burjuvazinin, emekçiler tarafından çetin sınıf savaşları sonucunda elde edilmiş demokratik hak ve özgürükleri, işçi aleyhtarı yasalardan da yararlanarak, kısıtlayıp ortadan kaldırma girişimlerine karşı kararlı bir şekilde direnilmesi (burada söz konusu olan, gericilerin girişimlerine karşı sadece işçi sınıfının dolaysız ekonomik ve siyasal çıkarlarının savunulması değildir, sosyal yaşamın bütün yanlarının demokratlaştırılması için verilen mücadele de buna dahildir; faşizmin kökü ancak tekelci sermayenin egemenliğinin üzerine yürünerek, tekelci sermayenin egemenliğini temelinden sarsacak demokratik istekler için mücadele edilerek kazınabilir.)

• Savaş kışkırtıcılığına karşı emperyalist çevrelerin, kapitalist ülkelerin iç koşullarında gericiliğin alıp yürümesine elverişli bir ortam hazırlamak amacıyla uluslararası gerginliği koruyup arttırma çabalarına karşı, yorulmak bilmez bir mücadele yürütülmesi; faşizmin doğal dayanaklarını meydana getiren militarizmin ve gerici askerî çevrelerin siyasal yaşamdaki etkilerinin artmasına karşı çıkılması.

• Anti-sovyetizmin teşhir edilmesi (sosyalist dünya bütün anti-emperyalist ve antifaşist güçlerin ana destekleyicisi olduğu için bu eylem anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelenin başarıya ulaşmasının en önemli şartıdır).

• Emperyalizmin saldırgan güçlerine, faşist rejimlere karşı yürütülen siyasal ve sınıfsal mücadelenin etkin bir şekli olan, değişik sosyal düzenlere sahip ülkelerin barış içersinde yan yana yaşamaları ilkesine bağımlı kalınması.

• Emperyalizm tarafından düzenlenen karşı-devrimci komplolara, gerici darbelere karşı, faşizmin ihracına karşı, askersel müdahalelere ve her çeşit saldırıya karşı kesin bir şekilde direnilmesi.

• Irkçılık, şövenizm, gerici milliyetçilik, intikamcılık, siyonizm ve anti-semitizm (yahudi düşmanlığı) gibi insan düşmanı ideoloji ve pratiklere karşı mücadele verilmesi.

Çağdaş faşist tehlikeye karşı mücadelenin bütün bu yönelimleri, şüphesiz ki, ülkelerin kendi somut koşulları içerisinde somut biçimlerini alırlar. Bu konuda şu üç noktaya dikkat etmek gerekir:

Neo-faşizmi küçümsemenin zararları: İçinde bulunduğumuz koşullarda faşizmin olanaklarının epeyce sınırlı olduğu ve dolayısıyla büyük önem vermek gerekmediği gibi bir görüş bazen ileri sürülmektedir. Örneğin, eğitim ve kültürlerdeki yükselişin kitlelerin anti-demokratik, şövenist, ırkçı ve militarist fikirleri benimseme eğilimini azalttığını ve dolayısıyle faşizm tehlikesinin ortadan kalktığını, kendi kendine yok olup

gittiğini söyleyenler çıkıyor. Hattâ, bunca kuşağın demokratik gelenekler zihniyeti içersinde eğitilmiş bulunduğu ülkelerde faşizmden çekinmenin yersiz olduğunu söyleyenler bulunuyor. Ama tecrübe bize bunun tam tersini göstermektedir. Eskiden de, Hitler iktidara gelene kadar, Almanya'da faşizmin galip gelmesine asla ihtimal verilmiyordu. Buna gerekçe olarak da, Almanya'nın pekişmiş işçi hareketlerine sahip, yüksek gelişim düzeyinde ve yüksek kültürlü bir ülke olduğu gösteriliyordu. Oysa, bilindiği gibi, faşizm en büyük canavarlık örneğini bu ülkede verdi.

Marksist-leninistler, ne yeryüzünde sosyalizmin lehine değişiklikler meydana gelmesinin, ne uluslararası gerginliğin son zamanlarda yumuşamasının, ne de işçi sınıfı ve emekçi kitlelerinin demokrasi ve ilerleme yolunda kapitalist ülkelerde başarılar kazanmalarının kendimizi avutmaya, uyanıklığımızı azaltmaya yol açmayacağını biliyorlar. Faşizme ve gericiliğe karşı mücadele sorunu şüphesiz ki her ülkede değişik biçimlerde ele alınır ve çözümlenir. Ancak, bilineceği üzere, bu nalım durumunun keskinleştiği koşullarda faşizmin siyasal alanda boy göstermesi, bir yandan işçi sınıfının ve emekçilerin devrimci olanakları yeterince iyi kullanmadıkları, öte yandan da burjuvazinin zayıf durumda bulunduğunu gösterir. Faşizmin, kitleler devrime kesinlikle yönelmeden önce de boy göstermiş olduğunu ve yeniden de gösterebileceğini tecrübeler kanıtlamaktadır. Zaten, içinde yaşadığımız dinamik yüzyılda, faşist darbeler yada tekelci devletin egemenliğinin faşistleşmesine yol açabilecek siyasal bunalımların başgöstermeyeceği hiç söylenemez. Böyle bunalımların doğuracağı sonuçların içinde bulunduğumuz «nükleer silâhlar» yüzyılında küçümsenmesi çok tehlikeli bir hata olur.

Neo-faşist ideolojinin açığa vurulması: Günümüzde bilimsel sosyalistlerin açık faşistlerle fikir mücadelesi yapmaları 1920 ve 1930 yıllarından daha kolaydır. Çünkü faşist ideoloji

pratikte hezimete uğratılmıştır. Artık halklar faşizmin egemenliğinin insanlığı nereye götürdüğünü kendi tecrübeleriyle bilmektedirler. Ancak, neo-faşizmin geniş yığınların bilincine zehir sokma, kitleleri kendi fikirlerine bağnaz bir biçimde bağlama yeteneği de küçümsenmemelidir. Geçmişte, faşist partiler, iktidara gelmeyi başardıkları pek çok ülkede, işçi hareketini terörcü yollarla ezmeden önce onu ideolojik mevzilerinden etmeyi başarmışlardır.

Faşist ideolojinin teşhir edilmesi için sadece teorik eleştiri yapmak yeterli değildir. Zaten faşist ideoloji sadece bu yoldan yenilemez, çünkü faşizm, bilimsel olmama, önsel, eklektik, ilkesiz, ilkel olma gibi açık özellikler taşımaktadır. Faşist ideoloji, teorik sağ duyuya değil, yığınların siyasal konulardaki bilgisizliğine, geri kalmışlığına ve tecrübesizliğine seslenir ve kapitalist toplumda fikir alanında görülen düşüşün bütün sonuçlarını kendisine toplar.

Neo-faşist ideolojiyi teşhir etme çalışması ancak, bugünkü faşistlerin elde etmeye uğraştıkları halk çevrelerinin bilinç düzeyi göz önünde tutularak yapıldığı takdirde etkili olabilir. Çağdaş faşistlerin, henüz siyasal olgunluğa varmamış yığınları, sadece saplandığı batıl inançları körükleyerek değil, aynı zamanda burjuva hükümetlerinin politikasından, tekellerin egemenliğinden, günlük ekonomik gereksinmelerin karşılanmasında parlamenter iktidar mekanizmasının bütününün uğradığı çaresizlikten duyduğu hoşnutsuzluğu da kötüye kullanarak «kandırmalarına» tam zamanında engel olunması büyük önem taşımaktadır. Neo-faşist ideolojinin özgül özelliklerinin açıklanması, yığınların arasına sızmada yararlandığı somut usullerin, yöntemlerin ve kanalların incelenmesi gereklidir.

Neo-faşist ideolojinin kullanmayı denediği silâhlar arasında etnosantrizmin (sosyal, ulusal yada başka bir grubun önemini büyütüp ona ayrıcalıklı bir durum tanıma) sosyal ve politik hurafeleri de vardır. Etnosantrizmde bütün olaylar manevî bakımdan değerlendirilir, kendi hayat tarzı diğerlerinki-

ne yeğ tutulur, her şey yığınların bilincine genel ölçü olarak empoze edilen, belirli şekilde seçilmiş tarihsel ve kültürel geleneklerin süzgecinden geçirilir. Nitekim, çağdaş faşistler, kendilerini «Avrupalılık» ve «Amerikanizm» ruhunun sahipleri olarak göstermekte. Batı Avrupalılarla Kuzey Amerikalıların kültür ve ahlâk bakımından diğer halklardan üstün oldukları iddiasının propagandasını yapmakta ve dünyanın geleceğini belirlemenin onların «hakkı» olduğunu «kanıtlamakta» dırlar. Şövenizmin çok tehlikeli bir türü olan «Avrupalılık» ve «Amerikanizm» solganları, «sosyal bütünleşme», yani «dış düşman» sayılan sosyalist ülkelere ve kurtuluş hareketlerine karşı koyabilmek için «sosyal iç barış» fikirlerinin desteklenmesi amacıyla kullanılıyorlar.

Neo-faşistlerin silâh olarak kullanmaya çalıştıkları, öğütledikleri bir diğer tehlikeli fikir ise, kitlelerin tarihsel sorumluluğa yabancılaşmasını ve bu sorumluluğun bilimsel, meslekî bilgiye, sağlam bir iradeye ve genel çıkar sezgisine sahip bir seçkinler grubunun elinde toparlanmasıdır. Neo-faşistler, kitlelere, sosyal yaşamın sorunlarını tek başlarına çözemeyeceklerini söylemekte ve kendilerini bu seçkinlerin eline bırakmalarını öğütlemektedirler.

Neo-faşizm, burjuva demokrasisi ve tek cephe: Hareketimizin eski savaşçıları, faşizmin mahiyetinin başlangıçta iyice anlaşılamaması yüzünden, faşizme karşı verilen mücadelenin başlangıçta ne kadar güç bir şekilde yürüdüğünü anımsarlar. Günümüzdeki «sollar», neo-faşizm ile sağ tehlikenin bütünü ve öteki burjuva partileri arasındaki sınırları kaldırmaktan söz ederken, tamamen sekter mevzilere kaymaktadırlar.

G. Dimitrov'un Komintern'in VII. Kongresine sunduğu raporda oluşturulup ortaya koyduğu yargı, sorunun özünün iyice anlaşılması bakımından ilkesel bir önem taşımaktadır. Dimitrov şöyle demektedir: «*Faşizmin iktidara gelmesi, bir burjuva hükümetinin yerini bir diğerinin alması gibi* basit bir

değiştirme *işi değil, burjuvazinin sınıfsal egemenliğini gerçekleştiren bir devlet biçiminin, yani burjuva demokrasisinin, diğer bir biçimle, açık terör diktatoryasıyla değiştirilmesidir.»*

Bilimsel sosyalistler faşizmin amansız düşmanıdırlar. Bilimsel sosyalistler, burjuva demokrasisinin sağa kaymalarına karşı da mücadele etmektedirler. Çünkü bu sağa kayışlar emekçilerin demokratik özgürlüklerinin üzerinin örtülmesi, parlamentonun yetkilerinin kısıtlanması, gericilerin mevzilerinin güçlenmesi ve devrimci harekete karşı baskıların artması anlamına gelirler. Bilimsel sosyalistler, aynı zamanda, böyle bir sağa kaymayla burjuva demokrasisinin reddi ve ortadan kaldırılması arasındaki büyük siyasal farkı da göz önünde tutarlar. Anlaşılacağı üzere, tekelci devlet kapitalizmi koşullarında burjuva demokrasisinin sağa kayması burjuva devlet mekanizmasının faşistleşmesi eğilimlerini güçlendirir, faşistlerin iktidarı elde etmelerine yardımcı olabilir.

Faşizmin yayılmasına karşı anti-emperyalist tek cephenin güçlü bir engel olarak kullanılması sorunu bugün olağanüstü bir önem taşımaktadır. Bu sorunun çözümlenmesine özellikle ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim, pek ünlü fikir düşmanlarımızdan R. Garodi geçenlerde çıkan «Alternatif» adlı kitabında, anti-emperyalist blokun kazanacağı bir zaferin faşist tehlike için en elverişli koşulların yaratılmasına yol açacağını iddia etmektedir. Bu iddia yorum bile gerektirmemektedir. Pek çok kapitalist ülkede bilimsel sosyalistlerin diğer sol güçlerle birlikte tek cepheye katıldıkları yada böyle bir cephenin kurulması için çaba gösterdikleri günümüzde, başarılara ulaşılması, anti-emperyalist blokun varolduğu bir durumda ve bu blokun yardımıyla faşist tehlikeye karşı mücadele verme sorunlarını ve mücadelenin kendisini gerek teorik gerekse pratik bakımdan doğru bir şekilde anlamamıza pek bağlıdır.

Devrimci işçi sınıfını ve müttefiklerini önümüzdeki yıllarda, emperyalizm, gericilik ve faşizme karşı çetin bir savaş

bekliyor. Anti-emperyalist mücadeleyi daha ileri bir düzeyde örgütleme ve bütün demokratik güçleri bir bayrak altında toplama görevi önemli bir taktik sorun halini almıştır. Artık günümüzde anti-faşist hareketin sadece ulusal boyutlarda değil, aynı zamanda uluslararası düzeyde de geliştirilmesi gerekmektedir.

Faşizmin hüküm sürmekte olduğu ülkelerde anti-faşist savaşı güçlendirmek, halen küçük faşist grupların bulunduğu ve kendi ideolojilerinin propagandasını yaptıkları ülkelerde faşizm tehlikesine karşı herkesten önce karşı çıkıp harekete geçmek bilimsel sosyalistlerin görevidir. Faşizmin bütün yeryüzünde canavar gibi baş kaldırıp ulumasını ve faşistlerin kurşunlarının vınlamaya başlamasını beklemek doğru olmaz.

Bu sebepten ötürü, neo-faşizmin teorik tahlilinin daha bugünden yapılması, yasa ve şekillerinin incelenmesi siyasal açıdan büyük önem taşımaktadır.

Çeviren: Murat Keskin

kurtuluş cephesinden kuruluş cephesine

Sadık Hacer

Cezayir, Fransız sömürgecilerine karşı verdiği ulusal kurtuluş savaşı ile bağımsızlığını elde etmiş bir ülkedir. Ülkedeki ilerici iktidar, şimdi, sömürgeciliğin ve feodalizmin artıklarını ortadan kaldırma, emperyalizm karşısında kendi ulusal ekonomisini güçlendirme mücadelesi vermektedir.

Feodal ve sömürge tipi bir yapıdan kalkınan Cezayir, kapitalizm aşamasını geçme mücadelesi, bir sosyal ilerleme mücadelesi vermektedir. Ve bu yolda sosyalist tercihler yapmaktadır.

Dış politikada da Cezayir devleti, aktif tarafsızlık politikasının yeni kurtulmuş ülkeler arasındaki öncülerinden birisidir.

Cezayir Öncü Sosyalist Partisi Birinci Sekreteri Sadık Hacer, aşağıdaki yazısında, Cezayirli devrimcilerin karşılaşmış ve karşılaşmakta oldukları çeşitli sorunları belirtiyor ve somut çözüm yolları öneriyor. Silâhlı ulusal kurtuluş savaşından, ekonomik bağımsızlığı elde edip pekiştirme çabalarına kadar uzanan çeşitli aşamalardan geçen Cezayir devriminde değişik zamanlarda değişik mücadele biçimleri uygulandığını, devrimi geliştirmek için sabır ve inatla, somut hedeflere yönelerek çalışmak gerektiğini ortaya koyuyor.

Yapısı ülkemize fazla benzememekle birlikte, gerek seçtiği gelişme yolu, gerekse güttüğü dış politika ile ülkemiz ve

dünya ilerici kamuoyunun dikkatini üzerine çeken Cezayir'in durumunun, «Üçüncü dünya» adı verilen ülkeler üzerinde yapılan ideolojik spekülâsyonların arttığı bu dönemde, bazı önyargılardan arınarak incelenmesi yerinde olacaktır.

Y. D.

Halkımız ve onun yeryüzündeki çok sayıda dostları kurtuluş savaşının başlatılmasının 20. yıldönümünü kutlamaktadırlar. Yüz yirmi dört yıl bir sömürge olarak kaldıktan sonra, 1 Kasım 1954 günü patlayan silâhlar, ülkemizi yedi buçuk yıl boyunca yakıp kavuran bir mücadelenin ilk sinyalini verdiler.

Cezayirliler, tarihimizin bu kahramanca ve trajik bölümünü düşünürken sadece verilen bir milyonu aşkın kurbanı (10 milyonluk bir nüfustan) anmıyorlar 800.000 kişilik bir savaş gücüne, ve yüz binlerce kişilik tamamlayıcı güce, modern bir devletin ekonomik gücünün, çok tecrübeli bir büyük burjuvazinin politik manevralarının ve Atlantik anlaşması içersindeki suç ortaklıklarının desteğine sahip Fransız sömürgeciliğinin hakkından gelinmesini mümkün kılan özveriyi, coşkuyu ve birlik zihniyetini hatırlamakla kalmıyorlar.

Bu konuda haklı bir gurur duyan Cezayirli yurtseverler, zaferlerinin aynı zamanda bütün halkların, dünyadaki bütün ilerici güçlerin zaferi olduğunun bilincindedirler.

1 Kasım 1954'te ve 1962 Temmuzunda bağımsızlık ilân edilmesinin anlamı tarihimizin bu bölümünün ve sadece Cezayir'in çerçevesini aşmaktadır. Halkımızın ulusal kurtuluş mücadelesinin bu muzaffer aşaması, dayanışmada bir atılım yaratmasından ve cesaretlendirici bir rol oynamasından ötürü, 1950 - 1960 yılları arasında, özellikle Afrika'da ve Arap dünyasında, emperyalizmi yerinden sarsan sömürgelerden arınma yaygın hareketinin, Hindiçini halklarının Fransız sömürge sisteminde açtıkları gedikten sonra gelen, önemli bir halkasını teşkil eder. Bu aşama ülkemize derin dönüşümlerin

yolunu açmıştır; Cezayir bu dönüşümlere dayanarak dünya anti-emperyalist cephesi içerisinde aktif ve olumlu bir rol oynamaya devam etmektedir. Geçen yıl Cezayir şehrinde yapılan «Tarafsız Konferansı» nda alınan sonuçlar da bu durumu kanıtlamıştır.

Dolayısıyle, bütün bilinçli yurtseverlerin ve anti-emperyalistlerin Cezayir'in bu yirminci yıldönümünü, yeni-sömürgecilerin bağımsız bir ekonominin kurulmasına karşı yürüttükleri tertipler konusunda artan bir uyanıklıkla kutlamalarına şaşmamak gerekir. Bu yirminci yıldönümü, 1954 Kasımında elde edilen muazzam başarıları korumak ve meyvelerini toplamak için, emperyalizmin ve siyonizmin bütün Arap dünyasında kurtuluş hareketini — ki bu harekette Filistinlilerin direnişi de küçümsenmeyecek bir rol oynamaktadır — firenlemek, bölmek yada yolundan çıkartmak amacıyla uyguladıkları çeşitli baskıların ve manevraların yolunu kesmenin zorunlu olduğunu daha da iyi ortaya koymuştur.

Bu yirminci yıldönümü Cezayir'in, bağımsızlığından beri sürekli yanlarında bulunduğu antikoloniyalist hareketlerle, özellikle de bugün artık özgürlük çağlarına kavuşmaya başlayan eski Portekiz sömürgeleriyle, daha fazla dayanışma göstermesi ile simgelenmektedir.

Nihayet, Cezayir, dünya devrimci hareketine gittikçe daha bilinçli ve daha anlayışlı bir şekilde katılma eğilimindedir; özellikle Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle olan dayanışma ve dostluk bağlarını sağlamlaştırmaktadır.

KAZANILAN ZAFERİ YARATAN SEBEPLER VE HAREKETİN RADİKALLEŞTİRİLMESİ

Kendi geleceğini belirleyen referandumu izleyen günlerde halkımız, Cezayir şehrinin 5 Temmuz 1830 tarihinde düşmanın eline geçmesiyle yitirdiği egemenliğini ve özgürlüğünü günü

gününe tam yüz otuz iki yıl sonra 5 Temmuz 1962'de yeniden elde etti.

Böylece halkımız tarihî bir zafer kazanmış oldu. Bu zafer, örneğin Dien Bien Fu'da olduğu gibi, sömürgeci birliklerinin tam anlamıyla bir meydan savaşında bozguna uğratılmasıyla değil, halkımızın bütün araçlardan yararlanarak, sömürgeci sistemi baskını daha fazla sürdüremez hale getirmesiyle kazanıldı. Bu hem siyasal, hem askersel, hem de diplomatik başarının temelinde şu iki ana faktör yatar:

- Ulusun bütün zinde güçlerinin bağımsızlık temel hedefi etrafında seferber edilmesi, böylece halkımızın siyasal ve ideolojik düzeyinde gerçek bir yükselme sağlanması, ki bu yükseliş en iyi bir şekilde tüm ulusal güçlerin tek bir antikoloniyalist cephede eylem birliği yapmalarıyla ifadesini bulmuştur.

- Bu seferberlik çabalarının dünyadaki diğer devrimci akımlarla, dünya anti-emperyalist cephesiyle gittikçe daha bilinçli bir şekilde birleşmesi.

Bu toparlanmanın tek olma niteliği ile, başkaldırmanın arifesindeki yurtsever siyasal ve sosyal örgütlerin çokluğunu biribirine zıt şeyler gibi gören yurtseverler olmuştur. Bizce bu görüş, olayları sadece biçimsel yanlarından ve yüzeysel olarak ele almaktadır. Kurtuluş savaşı süresince gerçekleştirilen tek cephe, kurtuluş savaşından önce varolan çeşitli siyasal ve sosyal akımlar tarafından sürdürülen mücadelelerin yadsınması değil, vardıkları bir sonuçtur. Bu akımlar kurtuluş mücadelesine ortaklaşa yararlı katkılarda bulunmakla, yok olmamışlar, birbirleriyle karışmamışlar, tek örgütün içersinde gerçek siyasal akımlar olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Kurtuluş savaşı ve kurtuluş savaşı sonrası tarihi, bu akımların çok çeşitli şekillerde varlıklarını belli ettiklerini ve çoğu zaman yeniden ortaya çıktıklarını göstermektedir. Bu

akımlar, sözünü ettiğimiz tarihi, kişiler arasındaki sorunlardan ve diğer olağan faktörlerden daha iyi bir şekilde aydınlatmaktadırlar. Bizce Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin değeri, daha iyisi yapılabilir de olsa, çeşitli siyasal ve sosyal akımların, çok çeşitliliklerine ve özerk yada bağımsız bir şekilde faaliyet göstermelerine rağmen, bağımsızlık için verilen mücadeleye kendilerine özgü ve orijinal katkılarını yapmalarını sağlayan bir toparlanma biçimi meydana getirmiş olmasından ileri gelmektedir.

Kendisine ne kadar doğrulanmış ve yapıcı eleştiri yöneltilirse yöneltilsin, Cephe'nin başarıya ulaşmasının sebebi, doğru bir şiar olan toparlanmayı, bu dönemin ana görevi ve başlıca eylem biçimi olan bağımsızlık için silâhlı mücadeleyi belirlemeyi bilmiş olmasıdır. Cephenin başarısının sebebi, halkımızın arzularını bütün derinliğiyle belirtmiş olması ve halkımızın onda kendisini görmesidir.

Kazanılan tecrübeler, uluslararası ittifaklar anlayışındaki her türlü dar görüşlülüğün geriletilmesine de yardımcı oldu. Böylece, sadece silâh sağlama, maddî destek şebekeleri yada kaçış yolları (bazı kaçakçılar ve batının özel servisleri tarafından kötüye kullanılmışlardır) yaratma kıstası üzerine kurulu kısıtlı bir görüşten, daha temel, siyasal, daha gerçekçi bir görüşe, dünyadaki bütün devrimci güçlerle ittifaklar kurma görüşüne geçilmiştir. Bu güçler, kardeş Arap ülkeleridir, sosyalist ülkelerdir, yeni kurtulmuş ülkelerdir ve kapitalist ülkelerin, işçi sınıflarıdır. Fransız Komünist Partisi'nin Fransa'daki eylemi bütün anlamıyla ve gittikçe daha iyi değerlendirilmektedir.

Hareketin radikalleştirilmesinin önemli belirtilerinden birisi, savaş ve savaş sonrası için ilân edilen hedeflerin sosyal ve anti-emperyalist içeriklerindeki yükseliştir. Bazı yurtseverlerin (doktrinal bir niyet gütmeksizin) yaptıkları gibi, 1 Kasım 1954'ün «sosyalist hedefleri» olduğundan bahsetmek

şüphesiz ki doğru değildir. Bununla birlikte, kurtuluş savaşı ilerledikçe, ayaklanmanın başlangıcında sadece en ileri devrimcilerin benimsemiş oldukları hedefler giderek en ön plana geçti, yada en azından, önemli bir yer tutmaya başladı. Bu durum, Trablus Temel Belgesinde[1] açıkça ilân edilmiş olan toprak reformu, ulusallaştırmalar ve sosyalist tercih konuları için özellikle doğrudur.

Bağımsızlığın ilânından önceki ve bağımsızlığı izleyen günlerdeki olayların değerlendirilmesi yapılırken bu köklü eğilimlerin hesaba katılması şarttır. Ulusal Kurtuluş Ordusunun büyük bir kısmının Cezayir Geçici Devrim Hükümetine muhalefet ettiği, Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin bölündüğünü bu birkaç aylık dönem, milyonlarca yurtseveri hayal kırıklığına uğrattı ve kendi kendilerine, sıkıntı içersinde bunca fedakârlığın ne işe yaradığını ve nasıl bir sonuç sağlayacağını sormalarına yol açtı.

Kurtuluş hareketinde duruma büyük ölçüde duruluk getiren bu 1962 bunalımı sırasında sosyalistlerin ve diğer ileri yurtseverlerin kılavuzu şu idi: bir yandan yeni Cezayir devletinin yerine oturtulması çabaları sırasında zararlı çatışmaların sona erdirilmesi; bir yandan da, emperyalizme ve gericiliğe karşı verilen mücadelede, sosyal ilerelmenin saflarına kazanılan akımları ve güçleri kararlı bir şekilde desteklemek gerekir. Burada özellikle desteklenmesi gereken, her ne kadar bazı kısımları Fanon[2]un popülist fikirlerinin izlerini taşıyorsa da, halkımızın antiemperyalist ve sosyal ilerlemeden yana dileklerini yansıtan Trablus Temel Belgesi'nde gösterilen hususlardır.

---

(1) Cezayir ulusal direniş konseyi tarafından 1962'de bağımsızlığın arifesinde kabul edilmiştir.

(2) F. Fanon (1925-1961) ideolog ve filozof, Cezayir kurtuluş savaşına katılmıştır. Cezayir devrimini tamamen bir köylü devrimi olarak görüyor.

Ancak, adı geçen Temel Belgeyi biçimsel olarak kabul eden siyasal grup ve akımlardan bazıları bu işi taktik nedenlerle yapmışlardı. İktidara geldikten sonra onu uygulamaya hiç de niyetleri yoktu. Bağımsızlıktan sonra Ulusal Halk Ordusu[3] adını almış bulunan Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun kurmayı ise, tam tersine, bu hususları savunuyordu. Ulusal Kurtuluş Ordusu, farklı bileşenlerden oluştuğu için, birliğinin sağlanması ve düzenli bir orduya dönüştürülmesi sırasında ciddî sorunlarla karşılaşılmıştır. Bununla birlikte, bu ordu belirleyici bir rol oynamaktan geri kalmamıştır, silâhlı mücadelede kazanılan belli başlı zaferlerin halkımıza gökten inmediği gerçeği bunu kanıtlamaktadır.

Böylece biz de, bağımsızlıktan beş ay sonra partimizin faaliyetlerini yasaklamasına ve tek sendikal merkez olan Cezayirli Emekçilerin Genel Birliği'ne anti-demokratik bir şekilde müdahale edilmesine rağmen, Ulusal Halk Ordusunun desteklediği birinci Cezayir hükümetine desteğimizi sağladık. Aslında bu hükümet, Summan Temel Belgesinde[4] belirtilmiş olan, işçi sınıfını ve onun örgütlerini bir «böcek kozası» içersine hapsetme eğilimindeki popülist ve işçi düşmanı önyargıların mirasçısıydı. Öte yandan belirtilmesi gereken diğer bir nokta da, Cezayirli Emekçilerin Genel Birliği'nin, kurtuluş savaşı boyunca, işçi sınıfının tabandan seferber edilmesine özgül bir katkıda bulunmaktan çok uluslararası alanda temsilcilik rolüyle görevlendirilmiş olmasıdır.

Ama biz her şeyden önce bu sonuç belirleyici gerçeği göz önünde tuttuk: Adı geçen hükümet ve onu destekleyen Ulusal Halk Ordusu, aynı zamanda, özgürlüğe olduğu kadar toprağa da susamış olan topraksız köylülerin, yoksul köylülerin;

---

(3) Önemli bir değişiklik.

(4) 1956 ağustosunda Cezayir'de Summam vadisinde toplanan ve bütün direniş güçlerinin katıldığı kongrede kabul edilmiştir.

yarı-proleterlerin ve tarım işçileri hareketinin, ulusal toprakların bütünlüğü ve bu topraklar üzerindeki egemenlik için; Fransız emperyalistleri yada NATO üyeleri konusunda beslenen hayallere karşı uyanıklık gösteren hareketin mirasçısıydılar.

Olayların daha sonraki gelişmesi bu görüşün doğruluğunu kanıtladı: Bağımsız Cezayir'in ilk hükümeti, Fansız büyük toprak sahiplerinin topraklarının, ateşkesten hemen sonra çalışmaya koyulan tarım işçileri tarafından ele alınmasını resmileştirdi. Böylece, kaybettiklerini uzlaşma yoluyla yeniden elde etmeyi arzulayan büyük toprak sahiplerinin ve Cezayir burjuvazisinin tasarılarının gerçekleşmesine engel oldu. Bu antikoloniyalist ve demokratik genel tedbir, ekonominin gelecekteki devlet sektörünün ilk temellerinden birini oluşturdu ve ilerdeki ulusallaştırmaların haberini verdi.

Mers'el Kebir deniz üssünün boşaltılması ve Sahra'nın Fransız atom denemelerine kapanması ise, Evian anlaşmalarında[5] öngörüldüğünden daha önce gerçekleştirildi. Bu anlaşmaların hidrokarbürlerin işletilmesiyle ilgili zorlayıcı şartları ise giderek sınırlandırıldı ve reddedildi. Böylece, bu köleleştirici etken, güçlü bir devlet sanayi sektörünün temeli haline dönüştürüldü.

BAĞIMSIZ CEZAYİR'DE DEVRİMCİ TECRÜBE

1954'ten bu yana kurtuluş hareketi kimi zaman oldukça ciddileşen bunalımlar geçirdi. Devrimcilerimiz, anısı kendilerinde her zaman yurtseverce şevk uyandıran kurtuluş savaşımızdan, isteler de istemeseler de, olduğundan güzel göstererek yada fazla övücü bir şekilde söz edemezler.

---

(5) Ateşkes'in sağlanması, Cezayir'in kendi geleceğini belirlemesi ve ilerideki ilişkiler konusunda Fransa'yla 1962 martında imzalanan anlaşmalar.

Bugünkü Cezayirlilerin yarısından daha azı kurtuluş savaşını bilinçli yaşlarında yaşamışlardır. Ülkemiz yöneticilerinin, 20. yıldönümü dolayısıyle, kurtuluş savaşının gerçeğe uygun bir tarihinin kaleme alınmasına yardımcı olabilecek bütün gereç ve belgeleri toparlayıp değerlendirmekle görevli kuruluşların oluşturulması konusunda karar almalarıyla, önemli bir boşluğun doldurulması sağlanacaktır. Bunu ummak hakkımızdır.

Daha objektif, daha bilimsel, kuruluş için şimdi verilmekte olan kavgalara mümkün olduğu kadar ışık tutucu olması için yurtseverler, bütün anti-emperyalistler bu kollektif yapıtın hazırlanmasına seve seve katkıda bulunacaklardır. Çünkü, her ne kadar şimdi başka bir aşamada bulunursak bulunalım, 1 Kasım ve kurtuluş savaşı, ülkemizi o kadar etkilemiş, o kadar büyük bir prestij kazandırmıştır ki, yirmi yıl sonra bile yurtseverler her görevlerinin karşısında kendilerine şu soruyu sormaya devam etmektedirler: bu yapım, bu eylem acaba 1 Kasım ruhu düzeyinde midir?

Cezayir'in on iki yıllık bağımsızlığı boyunca pek çok alanda gerçekleştirdiği yapıtların ve kazandığı başarıların bilançosunun, hem 1954 - 1962 savaşçılarını, hem 1962'den sonra yetişen kuşağı, hem de buna katkıda bulunan yeryüzündeki pek çok dost halk ve devleti sevindirecek, kıvançla dolduracak düzeyde olduğunu hemen söyleyelim.

Bu bilançonun değeri, ancak, sömürgecilikten ve yedi buçuk yıl süren savaştan artakalan korkunç miras hesaba katıldığı zaman anlaşılabilir. yüzbinlerce kişi ölmüş, yaralanmış, dul, yetim kalmış, yüzbinlerce kişi komşu ülkelerdeki mülteci kamplarında toplanmıştı. Binlerce köy yıkılmış, binlerce fabrika yıkılmış yada sabote edilmiş; Fransız kadrolar, teknisyenler ve öğretmenler kaçmış; ekonominin kilit sektörleri eski sömürgeci güçlerin denetimi altına girmişti.

On iki yıl sonra ise, sömürgeci toprak sahiplerinin elindeki topraklar, sanayi ve ticaret işletmeleri, başlıca ulaşım

araçları, bankalar, sigorta şirketleri, madenler ve hidrokarbürlerden oluşan ulusal zenginliklerin hemen hemen tümü ulusallaştırılmış yada bedeli ödenerek yeniden ele geçirilmiştir Gelişme için yatırım çabaları yüksek bir hıza ulaşmış, bu da gelişmenin artmasını sağlayacak bir altyapının oluşturulmasına, ekonominin bağımlılıktan ve geri kalmışlıktan kurtarılmak amacıyla yeniden yapılandırılmasına yol açmıştır.

Bu yeniden yapılandırmayı sağlamak amacıyla uygulanan ana tedbirler arasında, devlet sektörünün pek çok kilit kesimde bir tekel durumunu alarak gittikçe daha hakim bir rol oynamasını, bir ağır sanayi yaratma ana ekseni etrafında ekonominin bütünleştirilmesine başlanmasını, ithalâtın yapısında meydana gelen değişikliği (bugün ithalâtın en büyük kısmını meydana getirmektedir, değişimlerin çok çeşitleştirilmesini (ancak, bu değişimin büyük kısmı dış ticaretin % 90'ını kendinde toplayan kapitalist sistemin çerçevesi içersinde yapılmaktadır) ve nihayet, gittikçe daha emredici bir duruma gelen bir ekonomik ve sosyal planlamanın oluşturulmasını sayabiliriz.

Kültür alanında ise, öğrenci sayısında muazzam bir artış olmuştur (öğrenci sayısı ilköğretimde 3 kat, ortaöğretimde 7 kat, yükseköğretimde ise yaklaşık olarak 12 kat artmıştır). Bununla birlikte, eğitimin içeriği ve niteliği konusunda henüz pek çok ciddî sorunlar vardır.

Onbinlerce yuvanın yola, suya, elektriğe ve gaza kavuşması, burs miktarının ve okul kantini sayısının arttırılması, yeni emekçi kategorilerinin (tarım işçileri, toprak devrimi kooperatifi üyeleri ve aileleri) sosyal sigorta ve ailelere yapılan para yardımının kapsamına alınması, eski *mücahid*'lerin (kurtuluş savaşında dul veya yetim kalanların ve yeni işlere yerleştirilmeleri, korunmaları ve son olarak da nüfusun tümüne ücretsiz bakım uygulanmasına başlanması, sosyal alanda elde edilmiş değerli başarılardır.

Bununla birlikte, bütün bu başarıların hiç bir güçlükle karşılaşılmadan elde edildiğini ve artık geriye döndürülemez hale geldiğini sanmaktan çekinmek gerekir.

SİYASAL ALANDA YENİLEŞMENİN KOŞULLARI

Içinde bulunduğu gelişme noktasında Cezayir devrimi ciddî ve gittikçe duyulur hale gelen bir sorunla karşılaşmaktadır: bu, yönelimlerle olanaklar, tasarılar ve kararlarla bu tasarı ve kararların uygulanması arasındaki açıktır. Bu, onlar olmaksızın devrimin yerinde sayacağı ve gerileyeceği, yerine getirilmesi gereken görevlerle bu görevlerin yerlerine getirilmelerinde kullanılacak siyasal ve örgütsel araçlar arasındaki açıktır.

Sorun, ciddiliğinden ötürü, 1974 mayısında Konstantin'de devlet başkanı tarafından, Ulusal Kurtuluş Cephesi kadroları önünde dile getirilmiştir. Başkan Bumedyen konuşmasında, Ulusal Kurtuluş Cephesi partisinin iktidarın kendisine yüklediği rolü, resmî tercihleri canlı hale getirme ve savunma rolünü oynayamamasının nedenlerinden bazılarından söz etmiştir. Nitekim, kurtuluş savaşında bütün anti-koloniyalistleri bir araya topladıktan sonra resmî parti haline gelen bu kuruluş, kitlelerle olan bağlarında ve ilerici yönelimdeki çıkışlarında ciddî güçlüklerle karşılaşmış ve hattâ bazen hareket edemez durumda kalmıştır.

1972'den beri uygulanmakta olan ve kamuya ait yada ortak toprakları üleştirdikten sonra, şimdi en nazik evresine, büyük toprak sahiplerine ve kırlarda oturmayanlara ait toprakların sınırlandırılıp dağıtılması evresine giren toprak devriminde bu durum özellikle görülmektedir.

Doğrudan doğruya ulusun çıkarlarına ve bağımsız bir

ekonominin kurulmasına bağlı anti-emperyalist ve anti-feodal nitelikte bir ana görev olmasına rağmen, bu görev büyük tereddütlere yol açmış ve seferber olma çabalarında görülen yetersizlik sadece teknik nedenlerden ileri gelmemiştir. Pek çok çeşitte muhalefetle karşılaşılması, bu görevin bağımsızlıktan ancak dokuz yıl sonra ele alınabilmesine ve her atılan yeni adımın çok büyük güçlükler çıkarmasına yol açmıştır. Bu durum, görevin etkili bir biçimde yerine getirilmesinde gerekli siyasal araçlara sahip olmak için ortaya ivedi bir şekilde çözüm yolları koymak gerektiğini ve bu görevin, siyasal ve sosyal güçler oranının anti-emperyalist ve ilerici güçlerden yana düzeltilmesi çabalarına ne kadar sıkı sıkıya bağlı olduğunu daha iyi meydana çıkartmıştır.

Kendi marksist-leninist partilerinde[6] özerk bir şekilde davranan bilimsel sosyalistler ise, pratikte çabalarını diğer ilericilerle birleştirmek, Ulusal Kurtuluş Cephesi Partisi'ne yönetici ve ilerici bir rol oynatmak, böylece ülkemize ve bütün devrimci harekete yarar sağlamak için çalışıyorlar. İçinde bulunduğumuz koşullarda bu görev, esas olarak, U.K.C. Partisi'ne bağımlılıkları hangi derecede olursa olsun, kitle örgütlerindeki militan taban güçlendirilip yenileştirilerek yerine getirilebilir. Örgütlerin, iktidarın giriştiği ulusal kuruluş faaliyeti içersinde atılım yapmalarının sağlanması gerekmektedir.

Bu konuda ilk cesaret verici sonuçlar, ulusal hizmetin kurulmasında (burada gençler bir yandan askerlik hizmetlerini yaparlarken bir yandan da, ordunun koruyuculuğu altında, kendilerini ulusal çıkarlarla ilgili büyük görevlere vermektedirler), devlet sektöründeki sanayi işletmelerinde ilk «Emekçi Kurulları» nın meydana getirilmesinde, toprak devriminin uygulanması için Gönüllü Öğrencilerin gösterdikleri faaliyette, 1975 yılı başında yenilenmesi öngörülen Bucak Halk Ku-

---

(6) 1966'dan sonra, Öncü Sosyalist Parti ismini almıştır.

rullarının bileşim ve faaliyetlerinin genişletilmesinde elde edilmiştir. Bütün bu örnekler, bu siyasal yenilenme girişiminin, devrimin bu yeni atılımının başarıya ulaşması için aşağıdaki dört faktörün bir araya getirilmesinin ne kadar belirleyici bir önem taşıdığını göstermişlerdir:

1) Birlikçi zihniyetin yükseltilmesi, bütün anti-emperyalistlerin tek bir ulusal cephede, bu cepheye bütün katılanların kendi orijinal katkılarını reddetmeyen, tersine, öngören bir yönelim birliği esasına göre yaptıkları eylem birliğine zararı dokunan önyargıların geriletilmesi.

2) Sosyal, siyasal ve kültürel hayatın demokratlaştırılması, bu, çalışan kitlelerin ve ilerici güçleri geliştirip isteklendirmek, kitle örgütlerini canlandırmak için vazgeçilmez bir faktördür.

3) Çalışan halk kitlelerinin sosyal isteklerinin karşılanmasına dikkat göstermek.

4) Gittikçe karmaşıklaşan sorunlar, emperyalizmin ve gericiliğin ince manevraları karşısında siyasal ve ideolojik düzeyi yükseltmek. Bu gereklilik devrimci, gittikçe bilinçlenen, örgütlü ve etkili bir öncü gücün, bilimsel sosyalizmin bütün partizanlarını ve demokrat-devrimci yurtseverleri içeren bir öncü gücün varlığını zorunlu kılmaktadır.

1 Kasımın devrimci geleneklerine sadıklık, özellikle üç koşulun gerçekleştirilmesiyle daha iyi yayılıp genişleyecektir. 1 Kasım devrimcilerinin göstermiş oldukları yenilikçi zihniyet, bu aşamanın yapısının ve gerekliklerinin doğru bir şekilde değerlendirilmesiyle ifadesini bulacaktır.

YENİ BİR AŞAMANIN SORUNLARI

Kurtuluş savaşı boyunca, sömürgeciliğin egemenliğinin sona ermesi, burjuvazinin üst katmanları ve feodallerin bir

kısmı da dahil olmak üzere, halkımızın hemen hemen tümünün çıkarınaydı. Bu da o dönemde gerçekleştirilen ulusal birliğin objektif temelini meydana getiriyordu .İçinde bulunduğumuz aşamanın esas içeriğini meydana getiren gelişme ve ekonomik bağımsızlık mücadelesi, günümüzde büyük toprak sahiplerinin ve komprador burjuvazinin bazı katmanlarının çıkarlarını hedef olarak almaktadır. Büyük toprak sahipleri ve komprador burjuvazinin bazı katmanları, kendi sömürücü ayrıcalıklarını savunmak için (bu ayrıcalıkları kendi başlarına savunmak için çok zayıftırlar) emperylizmle ve yeni-sömürgecilikle birleşmekten, böylece de ulusal çıkarları ve Cezayir halkının sosyal ilerleme isteklerini kendi sınıf çıkarları için harcamaktan başka çözüm yolu görmüyorlar.

Bugün Cezayirliler için en doğru tercih sosyalizmin derhal kurulmaya başlanması değil, bağımsız bir ekonominin meydana getirilmesi, emperyalizme her türlü bağımlılıktan kurtulunmasıdır. Bununla birlikte, uluslararası ve ulusal kontekst, bugün Cezayir halkının büyük çoğunluğuyla emperyalizmi ve iç gericiliği karşı karşıya getiren ana çelişkinin çözümlenebilmesi için, gelişme olankları ve gelişme yolu konusunda bir temel tercih yapılmasını gerekli kılmaktadır: kapitalizm mi yoksa sosyalizm mi?

Cezayirli yurtseverler, hükümetlerde ne kadar değişiklikler yapılırsa yapılsın, Trablus Temel Belgesi'nden bu yana defalarca resmen belirtilmiş bulunan sosyalist tercihe uygun bir şekilde, içinde bulunduğumuz zamanın görevlerini bir ulusal demokratik devrim çerçevesi içersinde, «halk tarafından, halk için devrim» şiarı altında yerine getirmektedirler. Bu devrimin getirdiği görevlerden bazıları «toprakta devrim, sanayide devrim, kültürde devrim» adlı resmî üçlemede belirtilmiştir.

Gerçekleştirilenler ele alındığında, olgular bu ulusal demokratik devrimin bir burjuva demokratik devrimin yönelim-

lerine sırt çevirdiğini, kapitalist olmayan gelişme yolunu, yani sosyalist bir perspektifi gerçekten benimsediğini göstermektedir. Sanayi ve tarım kesimlerinde gittikçe daha hakim bir duruma geçen bir devlet sektörünün, yönetim komitelerinin («özyönetimli» tarım sektöründe), «işletmelerin sosyalist yönetimi temel yasası» temel alınarak kurulmuş emekçi kuruluşlarının, tarım kooperatiflerindeki yönetim konseylerinin, vb., varlığı kapitalist olmayan gelişme yoluna yönelindiğini kanıtlamaktadır.

Bütün bu yaratımlar henüz ilk adımlarını atmış durumdadırlar, emekçilerin ve kitlelerin yasaların kendilerine yüklediği rolü gerçekten oynayabilmeleri için pekiştirilmeleri gerekir. Bu tedbirlerin kendileri sosyalizmi meydana getirmemektedirler, ancak, burjuva demokratik devriminde meydana gelenden farklı olarak, kapitalist olmayan gelişme yolunun üst aşaması olan sosyalist dönüşümlerin yolunu açabilecek niteliktedirler. Tabiî, bunun gerçekleşmesi için, anti-emperyalist mücadelenin başarılar kazanmaya devam etmesi ve bu ileri dönüşümler için elverişli ekonomik ve sosyo-politik koşulların yaratılması gerekmektedir.

Böylece başlatılan süreç boyunca, dirimsel önemi olan bir sorun pek çok defa, özellikle birbirini izleyen bunalımlar şeklinde, karşımıza çıkmıştır. Şimdi her zamankinden daha ciddî bir durum gösteren bir sorun şudur: devrimci ve anti-emperyalist güçler, devrimin kapitalist olmayan bir doğrultuda, her türlü emperyalist müdahalenin yolunu kapayacak tek doğrultuda sürdürülmesi için gerekli sübjektif koşulları yaratabilecek durumda mıdırlar? Bugün üretim güçlerinin düzeyinde görülen yükselme ve ekonomik yapıda başlatılmış bulunan değişiklikler, bu sorunun daha güçlü bir şekilde ortaya konmasına, daha ivedilik kazanmasına yol açmaktadır.

Bu durum, siyasal açıdan, birlikte giden ve görünüşte birbirleriyle çelişseler de birbirlerine bağlı bulunan iki görev getirmektedir:

• Devrimci yönelimin sürekliliğini sağlamak ve bu yönelimi yürüten itici çekirdeği sağlamlaştırmak.

• İktidarın siyasal ve sosyal tabanını genişletmek ve en yaygın anti-emperyalist ulusal cepheyi kurmak.

Her iki görevin de gerçekleştirilmesi için objektif koşullar vardır.

Devlet başkanının pek çok kez belirtmiş olduğu gibi, devrimci güçler koalisyonunun pekiştirilmesi için gerekli sosyal taban, işçilerden, çalışan köylülerden ordudan ve entelijensiya'dan (ki öğrencileri ve ekonomideki ilerici kadroları da içermektedir) oluşmuştur. Bunlar ulusun zinde güçleridir, dönüşümler içersinde bulunan toplumumuzun en modern ve en ileri sektörlerindeki coşkun gelişmeye bağlı sosyal tabakalardır. Şimdiki görevlerin yerine getirilişi sırasında, çalışan köylülükle, 1969'dan, yani birinci beş yıllık planın başlangıcından beri hızla gelişen işçi sınıfı arasında sağlam bir ittifak kurulması ve bu sürecin, şimdiye kadar ordunun ileri kesimleri, devlet kadroları ve entellektüeller tarafından yürütülmekte olan devrimci faaliyette birleştirilmesi için büyük olanaklar doğacağına şüphe yoktur.

Örgütsel ve sübjektif alanda, ilgili ileri militanlara, yaratıcı düşüncelerini göstermek, yapay tedbirlere ve aceleciliğe başvurmaksızın uyuşumu ve eylem birliğini sağlamak için en elverişli biçimleri uygulamak, böylece devrimin öncü unsurları arasında siyasal düzeyde ve hattâ bazı ideolojik noktalarda meydana gelmekte olan yakınlaşma sürecini olumlu yönde etkilemek görevi düşmektedir. Partiler faaliyetlerini açık olarak yürütebilseler ve engellemlerle karşılaşmasalardı, şüphesiz ki bilimsel sosyalistlerin bu yönde gösterdikleri birlikçi ve yapıcı çabalar daha da verimli olurdu.

Bizce, öncü gücün ve en devrimci tabakaların, sosyalizmden yana olmayan ama anti-emperyalist mücadelede ve kuru-

luşta objektif bakımdan çıkarları bulunan diğer sosyal tabakaları da bu anti-emperyalist mücadeleye ve kuruluş çabalarına sokmaları çok büyük önem taşımaktadır. Devrimci hareket, orta köylülerden, küçük ve orta mülk sahiplerinden, zanaatkârlardan, tüccarlardan, serbest meslek sahiplerinden oluşan ve ekonomik yasalarına saygı gösteren girişimciler ve sanayiciler karşısında doğru bir çizgiyi benimsemelidir. Devrimci hareket, bu sosyal tabakaların her birinin haklı istek ve haklarını göz önünde tutmalı ve anti-emperyalist cephenin hedefleri arasına katmalıdır.

Burjuva demokratik devriminin yapıcıları olan, ama bu yolun ekonomiyi durgunluğa ve ülkeyi bağımlılığa götürmekten başka bir şey yapamayacağını henüz ayırdedememiş olan bazı yurtseverlerle, ulusal demokratik devrimin perspektiflerini terketmeksizin ortak bir alan bulmak mümkündür. Bu alan, bütün yurtsever tabakaların çeşitli derecelerde çıkarları bulunduğu kuruluş görevleri alanıdır. Gericiliğin ve emperyalizmin yolunu kapamanın en iyi çaresi budur. Gericilik ve emperyalizm, devrimimizin anti-emperyalist ve sosyal ilerlemeden yana başarılarını yıkmak amacıyla, bu orta tabakalarla birleşme hedefine ulaşmak için hırsla çalışmaktadır.

Bu vazgeçilmez görevlerin en iyi şekilde sürdürülmesini, her şeyden önce, günlük işlerdeki eylem birliği sağlayacaktır. Bununla birlikte, bazı girişimler bu konuda daha elverişli bir hava yaratabilirler. İçinde bulunduğumuz yirminci yıldönümü dolayısıyle, bu girişimlerden özellikle ikisi üzerinde durulmalıdır.

Bunlardan birincisi, ulusal çıkarlar ve hedef birliğine dayanarak, bütün yurtsever, ilerici ve demokrat akımların, aralarındaki ikincil çelişkileri ve geçmişteki sübjektif güçlükleri

aşmalarına yardımcı olacak bir ulusal barışma havasının bütün anti-emperyalistler arasında yaratılmasıdır. Bunun için, halkımızın çoğunun beklediği ve dilediği, genel ve tam af, anti-emperyalistlere karşı yürütülen her türlü kovuşturmanın durdurulması gibi tedbirlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

İkinci olarak, açık ve çok çabuk gerçekleştirilebilir, çok geniş yurtsever katmanlarını, geçici ve ağır örgütsel zorlamalar içermeyen şekillerde eylem içersinde bir araya getirebilecek bir birleşik cephe biçimine doğru ilerlemk için, çok geniş kitlelerin katılmasını sağlayacak bir hedefler topluluğunu bir «anti-emperyalist eylem temel belgesi»nde toparlamak yerinde olacaktır. Bu hedefler, resmî metinlerden, şimdiye kadar işlenmiş ama kitleler tarafından yeterince tanınmayan yönelimlerden çıkartılabilir[7]

Geniş yurtsever çevrelerinin çözüm bulma çabalarının ve tecrübelerinin bir ürünü olacak bu eylem platformu, önemli bir aydınlatma ve harekete geçirme aracı meydana getirecektir, kitlelerin ve anti-emperyalist militanların, ön plana geçirilmeleri şaşırtıcı bir faktör teşkil edecek, daha ileride çözümlenmesi gereken ikincil sorunlardan sıyrılıp, dikkatlerini ve kavgacılıklarını olgunluk noktasına erişmiş dirimsel sorunlar üzerinde toplayacak bir araç meydana getirecektir.

Emperyalizmin ve gericiliğin komploları, baskıları, devrimimize karşı sürdürdükleri zehirleyici ve yerici manevralar, bugün düş ürünü bir tehlike değildirler. Bu sebepten ötürü, bu iki tedbir, devrimci hareketin tümünde bir düzey yükselmesine ve yeteneklerin artmasına yol açacaktır. Bu iki tedbir, Cezayir devriminin 1 Kasım 1954'ten beri sayısız güçlüklere

---

(7) Bu yazının kaleme alınmasından sonra, geçtiğimiz ekim ayında, başkan Bumedyen, devrimcilerin bir «anti-emperyalist eylem temel belgesi» etrafında toplanmalarından söz etmiştir.

göğüs gererek ilerlemesini sağlayan potansiyel kaynaklara hâlâ sahip olduğunu, aynı zamanda da, bugün artık yenilmez bir güç durumuna gelmiş bulunan dünya devrimci hareketinin bir parçasını meydana getirdiğini ve onun desteğiyle daha da güçlendiğini kanıtlayacaktır.

dr. şefik hüsnü üstüne iki mektup

1

Yeni Dünya Dergisine,

İlk sayısından başlayarak severek izlediğim tutarlı, ciddî ve sağlam bir çizgide yürüyen Yeni Dünya'nın Mart sayısında, Rasih Nuri İleri imzasıyla, Dr. Şefik Hüsnü üstüne bir yazı çıktı. Dikkatle okudum: abartmalı, tarihî gerçekleri çarpıtan bir yazı. Kimi yerlerin düzeltilmeden kalmasının tarih açısından yararlı olacağı düşüncesiyle bu mektubu gönderiyorum. Yayımlanmasını rica ederim.

2.3.1975
İsmail Pelitten

Yazının ikinci paragrafında *«Türkiye'de sosyalist hareketlerden bahsedilince 50 yıllık bir geçmişi ve devamlılığı olan Dr. Şefik Hüsnü'nün etrafında ve onun liderliğinde süregelen hareket akla gelir»* deniyor. Yazarın kimi doğruları çarpıtmasının nedenini bilmiyorum. Bildiğim bir şey varsa o da Dr. Şefik Hüsnü'den önce ve sonra adı bilinen ve bilinmeyen nice kişiler Türkiye sosyalist hareketinde büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. *«Türkiye'de sosyalist hareketten bahsedilince»* ilk akla gelen Dr. Şefik Hüsnü değil, Mustafa Suphi ve arkadaşlarıdır. Tarih içinde Dr. Şefik Hüsnü de yerini alır elbette. Ama nasıl?

Dr. Şefik Hüsnü, *«tek ve aşılmaz lider»* değildi. Günahları da vardı, sevapları da. Tarihî kişileri gereğinden fazla yüceltmek yada gereğinden fazla aşağılamak büyük yanlıştır. Geçmişten ders alacağız, iyi bilirsek... Benim bildiğim Dr. Şefik Hüsnü, burjuva eğilimleri ağır basan, toparlayıcı olamayan, yer yer yanlış taktikler kullanan, partinin gelişmesini sağlayamayan bir kimseydi. *Aydınlık* dergisinin 6. sayısında *Karl Marks* üstüne yazdığı bir yazıda: *«Karl Marks, belki de eserleri en az okumuş ve en az anlaşılmış muharrirlerden biridir»* diyordu!..

R. N. İleri, bir yandan T.K.P.'yi Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve arkadaşlarının *kurduğunu* söylüyor, bir yandan da 6 Şubat 1925'te Şefik Hüsnü'nün Akaretlerdeki evinde *«Anadolu ve Rumeli'deki sol hareketin temsilcileri gizli T.K.P.'ni kurmuşlardır»* diyor.

İlk örgütler 1918 yılının sonlarında kurulmaya başladı. Bunlardan biri, 1920 yılının Mayıs ayında Eskişehir'de Türkiye Komünist Partisi adıyle kuruldu. Sonra 14 Temmuz 1920' de Ankara'da Karaoğlan Çarşısı'nda küçük bir binanın kapısına asılı *«Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası»* adlı levhayla belirdi. Daha sonra Yeni Dünya'nın 1. sayısında uzun uzun anlatılan *Mustafa Suphi* hareketi başlar. «Mustafa Suphi, Bakû'da bulunan Türkiye Komünist Fırkası'nı ittihatçıların dışında yeniden kurdu. İstanbul ve Anadolu'daki örgütlerle bağ kurdu.»

«T.K.F. Bakû'dan başka İstanbul, Zonguldak, Rize, Trabzon, Nahcıvan ve Karadeniz sahillerinde şubeler açmış, buralara partililer göndermişti. 10 Eylül 1920'de Bakû'da açılan 15 parti örgütü ve grubunun 74 delegesi geldi. Bunlardan 51'i İstanbul ve Ankara'dandı. Mustafa Suphi, kongreye başkan seçildi...»

6 Şubat 1925 toplantısına gelince, bu bir *kuruluş* değil, *yeniden toparlanma amacıyla yapılmıştır.* Bu toplantıda par-

tinin yönetimi (çoğunlukla) oportünistlerin eline geçmiştir. Bu toplantıyla Dr. Şefik Hüsnü partinin başına geçmiştir. Yöneticilerden biri de Şevket Süreyya Aydemir'di. Aydemir, 1927'de İstanbul'da ağırcezada yargılanan 58 kişiden biriydi ve duruşmada *likidatörlüğünü* ilân etmişti.

Bundan sonraki kısım bellidir...

2

Sayın Bahadınlı,

«Yeni Dünya» *da Türkiye işçi sınıfı hareketinin tarihiyle ilgili belge ve yazılara yer vermeniz, özellikle de «tarafsız» bir tutumla bunu yapmanız gerçekten sevindiricidir.*

Aşağıdaki kısa incelemeyi yayınlamanız yararlı olur kanısındayım.

«Yeni Dünya» *nın bu bakımdan değerli hizmetlerini sürdürmesini görme umuduyla, saygılar..*

12.3.1975 *Kaya Eren*

İKİNCİ KONGRE SORUNU

Son zamanlarda çeşitil yayın organlarında TKP tarihi üzerine bazı açıklamalar yer almaya başladı. Kimi karşılıklı suçlamaları içerse de bu açıklamalar son derece yararlı oluyor.

«Türkiye'de en eski parti» olan TKP üzerine genç kuşak-

ların bilgisi epey kıttır. Örneğin, partinin İstanbul'da yapılan *ikinci* (kimilerine göre *üçüncü*, kimilerine göre ise *birinci)* kongresi hakkında şimdiye dek bir şey okumuş değildik. Aradan yarım yüzyılı aşkın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, bir parti kongresinin böyle karanlıklar içinde kalması gerçekten düşündürücü!..

Bu kongrenin toplandığı tarih ile ilgili olarak söylenenlere bir göz atalım:

«.... Dr. Şefik Hüsnü'nün teşebbüsü ile, III. Enternasyonal gözlemcilerinin huzurunda, toparlanma kongresi Şefik Hüsnü'nün Akaretlerdeki evinde 6 Şubat 1925 günü toplandı.

«Kongrenin resmî tarihi 6 Şubat 1924 olarak gözükürse de, o dönemde yılbaşının Mart ayında olmasından ötürüdür. Gerçek tarih 1925'tir.» («Sosyalist Haketimizin Tarihinin İlk Dönemleri Üzerine Notlar», EMEKÇİ, Sayı 4, Şubat 1975, s. 24 - 29).

Gerçek tarih hangisi? 1924 mü, 1925 mi?

Raşih Nuri İleri'nin YENİ DÜNYA'da (Sayı 3, Mart 1975) yer alan incelemesinde de 1925 deniyor.

Ancak, yukarıdaki gerekçe *(«o dönemde yılbaşının Mart ayında olması»)* pek tatmin edici değil. *«Resmî tarihi 6 Şuşat 1924»* olarak tespit edenler bu «yılbaşı» meselesini bilmiyorlar mıydı? *Emekçi* ve R. N. İleri yanılıyor olmalı.

Nitekim, en son *«AYDINLIK Fevkalâde Amele Nüshaları»* yeniden basıldı. (Katkı Yayınları, Belgesel Sosyalizm Serisi No: 1, Ocak 1975, İstanbul). Orada ne görüyoruz? Sayfa 68'de: «Fevkalâde Nüshalar» ın 6. cı sayısı 13 Kânunuevvel 340 - 924 ve sayfa 100'de: 8. ci sayı Kânunusâni 341 - 925 tarihini taşıyor. Aynen klişeleri var.

Kânunuevvel: Aralık, Kânunusâni: Ocak aylarıdır. Aralık 340 (yâni 1924), Ocak ise 341 (yâni 1925) olarak daha o zamanlar dergi kapaklarında yer almış. *«O dönemde yılbaşının*

Mart ayında olması»nı *Emekçi* yazarı nereden çıkardı allahaşkına? Açıklasa da öğrensek!..

İş bu kadarla da bitmiyor. *Emekçi* yazarına göre: Karetler'deki Kongre «*III. Enternasyonal gözlemcilerinin huzurunda*» yapılmıştır. Şu halde, III. Enternasyonal (yâni Komintern) bu konuda güvenle başvurulacak bir merci olmak gerekir.

Komintern'in IV. Kongresi 7 Kasım - 3 Aralık 1922 tarihleri arasında yapıldı, V. Kongre ise 17 Haziran - 8 Temmuz 1924'te...

V. Kongre'ye sunulan «*K. E: İcra Komitesi Raporu*» ne diyor? Raporun «*K. E. İcra Komitesi Seksiyonları*» bölümünde Türkiye konusu şöyle yer alıyor:

«*Türkiye Komünist Partisi, daha önce Türkiye'de var olan bağımsız Komünist grupların birleşmesiyle, ancak Dördüncü Kongre*'den (Komintern Kongresi kastediliyor) *sonra kurulmuştur* (created: yaratılmıştır)...» («From the Fourth to the Fifth World Congress Report of the Executive Comittee of the C.I.», s. 65. Yayınlayan: Communist Party of Great Britain, 16 King Street, W.C. 2).

Emekçi yazarının da «*Notlar*» da daha ayrıntılıca belirttiği gibi, o sırada var olan «bağımsız Komünist gruplar birleşerek» Parti kurulmuş. Ne zaman olmuş bu iş? *Komintern*'in iki kongresi arasında: yâni, 1922 Aralığı ile 1924 Haziranı arasındaki dönemde..

«*Resmî tarih*» 1924 diyor. *Komintern* raporu: Kuruluş 1922 sonu ile 1924 Haziranı arasında oldu, diyor. O zaman yayınlanan *Aydınlık*'lar Emekçi yazarının ileri sürdüğü gerekçeyi («*o dönemde yılbaşının Mart ayında olması*» nı) çürütüyor.

Şu halde, Kongre'nin gerçek tarihi 1924 olmalıdır.

Bu vesileyle, TKP tarihi üzerine kalem oynatanlardan bir

ricada bulunalım: Lütfen, daha dikkatli ve daha titiz davranılsın! Aydınlanmaya muhtaç o kadar çok mesele var ki, yeni yeni düğümler atılmasın! Genç kuşaklar bir de bunları çözme durumuyla karşı karşıya bırakılmasın!..

YENİ DÜNYA'NIN OKUYUCULARDAN RİCASI

Türkiye sosyalizm tarihine ışık tutacak belge ve yazıları yayımlamaya devam edeceğiz. Ellerinde belge ve yazı olan okuyuculardan dergiye göndermelerini rica ederiz.

---

kültürel eylem ve sanat ürünleri

Jaques - André Bizet

Bizim «kültür» sözünden anladığımız şey, «kültürel eylem» dediğimiz özgül bir pratikle üretmeye çalıştığımız sonuçtur. Paul Langevin şöyle yazmıştı bir zamanlar: «Kültürlü olmak, insan etkenliğinin (aktivite) değişik biçimlerini aralıksız olarak bilip öğrenmek, bu öğrendiklerini geliştirmektir. - Meslekî öğrenimle bir ilişkisi yoktur bunun. «Bu, başka insanlarla duygu düşünce birliğine, birtakım ilişkilere girilebilecek biçimde olur.» Demek oluyor ki kültür, ne kadar pratik tipi, ne kadar insansal üretim varsa o kadar değişik görünüm göstermektedir. Konuya bu görüş açısından bakacak olursak, kendimizde, teknik kültürden, politik kültürden, bilimsel kültürden, felsefî kültürden vb. söz etme hakkını buluruz.

Kültür, ne bir bilgiye (bir bilim), ne bir yapıma (bir ürün), ne bir beceriye (bir teknik), ne de bir öğretiye (bir eğitimbilim) indirgenemez. Bir kültürde bütün bunlardan biraz bir şeyler vardır. Şu an kültürün «toplumsal bir tavır» olduğunu söylemekle yetinelim. «Toplumsal tavır» deyimiyle nesnel bir tavrı, bir davranışlar sistemini karakterize etmek istiyoruz. Bu davranış ve tavırlar, bir pratikle onun ürünü karşısında gösterilen «kavrayış» ve «yetenek» ten doğarlar.

Ne kadar pratik ve ürün varsa o kadar da kültür vardır.

Sanat kültürünün özel olarak incelenmesi artık bir haklılık kazanmıştır. Ama biz bu «toplumsal tavrı», yani kültür dediğimiz şeyi belli bir pratiğin ürünü olarak tanımladık. Kesin nesnel tavrı üretmek için gerçekleştirmek zorunda olduğumuz iş demek olan kültürel eylemle kültürü (kültür olmuş bitmiş bir şey değildir, sürekli oluşturulur.) birbirinden ayırmak gerekir. Kültür işçileri, kültür yaratıcıları, kültür evleri vb. ancak kültürel eylemde bulundukları ölçüde «kültür» yaptıklarını ileri sürebilirler. Onların çalışmalarının hammaddesi, yani yeni bir nesne yaratmak için değiştirmek zorunda oldukları şey halktır. —Bu halk, kültürlü bir halk durumuna gelecektir böylece— «Gerçekte kültür, kültürlü bir halktan başka bir şey olamaz.»

Sanat gerçeği kendini sanat ürünü pratikleri ve «sanat yapıtları» nın varlığıyla açığa vurur. Bu ürün ve yapıtlar, belli bir «uygarlığın» sahip olduğu sosyo-ekonomik «statü» yü taşır. Bizimki gibi kapitalist bir toplumda sanatsal üretim ve sanatsal nesne (kısacası sanat kültürü) çelişkiler ağının içine sıkışıp kalmıştır. Bir sanat yapıtının özgül (specifique) anlamı yalnızca kullanım değeriyle koşullanmıştır. Nitelik dediğimiz şeydir bu. Yapıtın «güzelliğidir». Görel bir değerdir. Başka yapıtların kıyaslamalı incelemesiyle değerinin ne olduğu, ne olmadığı anlaşılır. Ne ki bunu burada iyiden iyiye incelemek bize düşmez. Kapitalist üretim biçiminde, değişim değeri olmayan hiç bir şey ortaya çıkamaz. Her ürün, değeri fiyatıyla ölçülen bir metadır. «Meta olsun olmasın, her şey paraya dönüşür.» *(K. Marks - Sermaye)* Şurası gün gibi açık ki, sanat alanında kullanım değeriyle değişim değeri arasında ortak hiç bir yan yoktur. Ne ki toplumumuzda yapıtın kullanım değeri ancak onun değişim değeriyle tanınabilir. Değişim değeri ise sanatsal uğraşlara bütünüyle yabancı birtakım ticarî mekanizmalar aracılığıyla kolaylıkla üstünde oynanabilen bir şeydir.

Sanat üretiminin kısmen bir meslek olması nedeniyle kullanım değeriyle değişim değeri arasındaki bu çelişki daha ağır, daha karmaşık durum almış, giderek de maskelenmiştir. İş gücünü satan, çok kez de çalışma olanakları bulamayan (bu özellikle film sanat gibi sanat üretiminin en modern biçimlerinde olur) sanatı, yapıtlarının kullanım değerini yabancılaştırarak onu kendi sömürülüşünün aracını oluşturan gözboyayıcı bir değişim değerine dönüştürür. Sosyalizmin bilimi ise bambaşka perspektifler getirmiştir bu konuda:

«İçinde bir Rafael'in uyuduğu her kişi, önünde hiç bir engel bulmadan gelişebilmelidir...»

«Sosyalist bir toplumda, artık ressam falan olmayacaktır. Olsa olsa başka şeylerle birlikte resim de yapan insanlar olacaktır.» (Marks-Engels, Alman İdeolojisi)

Bu nedenle kapitalist bir toplumda, bir yığın güçlü sanatçı, sanat üretimine ulaşamaz önceleri. Özellikle, sayısız derecede yapıt, değişim değerleri olmadıklarından bir sanat yapıtı olarak gerçek varlığa yani halka asla ulaşamaz. Gerçekte, bu değişim değeri ypıtlara uzmanlaşmış tüccarlar tarafından verilir yalnız. Sonunda sanatçı birtakım ekonomik nedenler yüzünden sanat yapıtları üretmekten vazgeçer, olsa olsa onların sahteleri olan birtakım metalar üretir. Tüccar bir toplumda böyle bir şey sanatçı için sürekli bir tehdit olmuştur. Béranger şöyle dile getirmiştir bunu:

«Yaşıyorsam türküler düzmek için yaşıyorum ben
Ama kapı dışarı edersen beni bayım sen
Yaşamak için türkülerimi düzerim o vakit.»

Marks bize bu konuda çok öğretici çözümlemeler bırakmıştır: «Yitirilmiş Cennet» i yazan Milton, üretici olmayan bir işçiydi. Tersine, yayıncısı için bir sanayi işçisi gibi çalışan ya-

zar, üretici bir işçidir. Milton, «Yitirilmiş Cennet» i ipekböceğinin ipek yapması gibi yazmıştır. Bu, onun kendi tabiatına bağlı bir şeydi. Daha sonra ürününü beş sterlinge sattı. Ama yayıncısının yönetiminde kitap üreten Leipzig'li proleter yazar, üretici bir işçidir. Çünkü yaptığı üretim, işin tâ başından beri sermayenin egemenliği altında olup sırf onun kârı için işlev yapar. Sesini kendi hesabına satan bir şarkıcı kadın, üretici olmayan bir işçidir. Ama aynı şarkıcı kadın, para kazanmak için şarkı söyleten bir gazinocunun eline düştü mü üretici bir işçi olur artık. Çünkü bir sermaye üretir.» *(K. Marks, Artı-değer üstüne varsayımlar)* Böylece nasıl gerçek yapıtlara yaşama hakkı tanınmıyorsa, satacağı, para getireceği gerektiğince anlaşılan bir yığın boş ürünü de gerçek yapıt gözüyle baktırılır. Bu ekonomik olay, sanatın ticaretin eline bırakıldığı her yerde kendiliğinden ortaya çıkan politik sansür olayıyla güçlenmiş, destek bulmuştur. Sırf bu uyarılar da gösteriyor ki, bir sanat eserinin yaratılışı, — sanatçının kafasındaki tasarının halkın önünde gerçek bir varlığa erişi — son derece çileli, netameli, rastlantılara bağlı bir şeydir.

SANAT ÜRÜNÜ VE HALK

ESTETİK İLİŞKİ

İçinde bulunduğumuz üretim biçimi, sanat üretiminin kendinden doğan zorunluluğunu, asla içinde taşımayıp tersine onu kendinden iter. «Kapitalist üretim, sanat ve şiir gibi entellektüel üretimin bazı dallarına düşman kesilmiştir. *(Marks, artı-değer üstüne varsayımlar)* Bir eser, bir sanat eseri olarak varlık kazandığı zaman o, bu varlığı, bu üretim biçiminin belirlediği «uygarlığa» karşı kazanmış olur. Sanat o zaman öz olarak olumsuz, bozucu bir anlam taşır. Bu bir karşı gelmenin belirtisidir. Sanatçının öznelliğine asla bağlı olmayan sanat ürünündeki bu başkaldırma anlamı, bazen dev-

rimci bir anlama açık olabilir. Bu, şimdiki duruma karşı geliş olayının, daha sonra ortaya çıkacak durumun bazı öncüllerinin gerekliliğini yaratabilmesi ölçüsünde olur. Bu koşullar içinde her türlü sanatsal üretim, her türlü sanat ürünü öz olarak kapitalist toplumun biçimine karşıdır.

Sanat eseri niteliğini kazanmaya aday ürünlerle bazı insanların karşı karşıya getirilişi, kendi başına, nesnel anlamda bir karşı karşıya gelişten başka bir şey değildir. Bu, basit, fikirsel bir karşı karşıya geliş olayıdır. Eserler(kendi başlarına, ancak birtakım farklılaşmamış duyumlar, özgül olmayan estetik bir algı getirirler. Kendi başlarına hiç bir kültür oluşturmazlar. —Nasıl bir olayı açıklamak, bir aracı kullanmak için onun karşısında olmak yeterli değilse —

Eserle halk arasında kurulacak ilişkinin yada bağın (ne dersek diyelim) açık seçik bir içeriği olmalıdır. Az çok şüpheli ve aldatıcı bir teknik olan «dolaysızlık» kuramı bir soyutluktan başka bir şey değildir. Bu kuramda birtakım değişiklikler yapmak, daha doğrusu, onu yeni baştan yaratmak gerekir hiç değilse.

Bu «doğrudan doğruya ilişki» temasının kültür bakanlığı düşünürleri ve bazı kültür kurumları tarafından geliştirilen biçimi, gerçekte, halkla eserler arasında gerçek ve etkili aracılıkların güçsüzlüğünü ve düşmanlığını yaratmaktan başka hiç bir şey yapmadığını göstermektedir. Bu sorumsuz ve anlaşılmaz tavrı örnek olarak André Malraux'nun çalışma arkadaşları Moinot'nun Kültürel Planlama Kurulu'unda söylediklerini ele alalım: Kültür kurumu ilk olarak şunu öneriyor: Yani demek istiyor ki, bu kurum kültür eğitimi, kültür olanakları versin... İçlerinde kültür kazanma isteği uyanmışlar için bir olanak hazırlasın... Kişiyle bu kültür olanaklarını buluşturma işi dolaysız olsun... Kimse, hiç bir şey karışmasın işin içine... Bazılarının dediği gibi, sanat eseri kendi kendine bir «kendini açığa vurma» (estetik açıdan) gücüne sahip ol-

saydı sanat gerçekliğini olduğu gibi kavrayıp yüceltecek bir insan algısına gerek bile kalmazdı.

KÜLTÜREL EYLEMİN ROLÜ

Bu çok ayrıntılı belirlemeler, ele aldığımız olayların gerçek olarak oluş biçimini oldukça açık seçik koymaya zorluyor bizi. Halksız sanat olmaz. Herhangi bir insan topluluğunun halkın ve yapıtların yaşaması için onlara özgül bir dikkat göslü yapıtların tanıtılması gerekir. Bu, gerçekleşmesi basit teknik sorunlara ve çok daha önemli toplumsal, ekonomik, politik, ideolojik koşullara bağlı, öncelikle ele alınması zorunlu bir şeydir. Kültür sosyolojisi konusunda okuyucu Pierre Bourdieu'nin çalışmalarından güvenle yararlanabilecektir. Özellikle halkın ve yapıtların yaşaması için onlara özgül bir dikkat gösterilmesi gerekir. Bu dikkat, bizim uygarlığımız gibi bir yandan çok gelişmiş (hiç değilse bazı görünümleriyle) bir yandan bütünüyle anti-artistik bir uygarlıkta hiç bir zaman kendiliğinden ortaya çıkmış bir dikkat değildir.

Kültürlü bir halkı karakterize eden, eseri bu halka bir sanat eseri olarak gösteren, kısacası «estetik ilişki» yi arttıran bu «kavrayıcı düşünce» yazımızın başında tanımladığımız toplumsal tavırdan başka bir şey değildir. Bunun da adı kültürdür.

Bütün bunlardan şu çıkıyor ki, eserlerle insanların sadece karşı karşıya getirilişi asla bir kültür eylemi oluşturmayıp eserlerin değeri ne olursa olsun, hiç bir kültürün doğuşuna neden olmaz. Dahası, yukarda gördüğümüz gibi, statükoya karşıt bir anlam taşıyan gerçek eserler kendilerinin ticaretini yapan, halkla eserler arasındaki estetik ilişkiyi sağlamak, zorunlu kültürel aracılıkları oluşturmak istemeyen yada bunları savsaklayan kişilerce amaçlarından saptırılırlar.

ESTETİK İLİŞKİNİN İÇERİĞİ
KÜLTÜREL ARACILIKLAR

Niçe: «sanatın amacı, zamanla silinip yok olan eserler bırakmak değil, bütün insanlardan sanatçılar yaratmak, halktan kişilerdeki o 'uyumuş dehâyı' uyandırmaktır.» diye yazmıştı.

Biz halkla bir eser arasında kurulmuş her gerçek özgül ilişkinin bir aracılıklar sistemi üstünde doğrudan doğruya yada dolaylı yoldan kurulabileceğini göstermeye çalıştık. Yani demek istedik ki, estetik ilişki — halkla eser arasındaki — bir engeli aşarak kurulurken, kültürel eylem bir kopuşla başlar.

Bazıları aracılığı kabul etmiyor. «Müdahale» etmek yersiz, diyor. Herkes kendi başının çaresine bakmalıymış... Estetik algı bireysel bir nitelik taşırmış... Çalışanın Tanrı yardımcısıymış, falan filan... Bu kendi kendini yetiştirme bireyciliği, estetik algının bütünüyle kollektif karakterini görmezlikten gelmektir. Çünkü «sanat heveslisi», eserlerden bencilce bir zevk de duysa, eserini ürettiği sırada bile hep yalnız olan sanatçının tersine — ekip halinde de çalışsa yalnızdır o — halk dediğimiz bir topluluktan gelir oldum olasıya. Dahası, bu bencil anlayış, gerek halk, gerek estetik anlamının tarihsel ve toplumsal karakterini bilmez. Bireysellik bilgisizliğin sığınağı, kolaya kaçmanın bir savunusu olmamalıdır. Bu nedenle üzerinde esaslı biçimde durulması gereken şey şudur: Eserlerin nesnel eleştirisini yapmak, onların bilimsel estetiğini kurmaktır. Çünkü estetik deneyler formüle edilmeye, rasyonel olarak iletilmeye elverişli olduğu gibi, kuramlar tarafından da irdelenebilir. Aksi takdirde öznelci (sübjektivist) bir karanlık, bir bilgisizlik içinde yok olup gidebiliriz. Eğer sanat ürünlerinin özgül gerçeklikleri anlatılamıyor, tanımlanamıyorsa onlar üstünde konuşmak, yazı yazmak neye yarar?

Gerçekte, kişiyle eser arasındaki bu dolaysız bireysel iliş-

ki sonrasında birtakım şeylerin oluştuğu kesinlenmiş bir kandırmaca olarak kabul edilmelidir. Eğitimsiz bir kişiinin nitelikli eserlerle sürekli ilişki kurması — eğer bu kişiye estetik ilişki kurmak için neden bu eserlerin seçildiği konusunda birtakım ölçüler verilmezse — onda bir alışkanlık bile doğurmayacaktır. Konuyu daha yalınlaştırarak şöyle diyebiliriz: «Duyarlığı ne olursa olsun, bir zırcâhilin önüne Rimbaud'nun kitaplarını açarak ona şiirin kapılarını açamayız. Önce ona okumayı öğretmek gerekir. İlk temel aracılık budur.

YAZI YAZMAYI ÖĞRETEREK
OKUMAYI ÖĞRETMEK

Bir sanat eserine değer biçmenin estetik ölçüleri bilinmediğinden birtakım boş değerler göklere çıkarılıp birtakım züppelikler yaratılmıştır. Bu tarihsel önem taşıyan sınıfsal bir olaydır. Kendi kendine ihanet etmediği sürece, kültür ve sanat uğraşlarına öz olarak elverişli olmayan egemen sınıf (aynı zamanda çökmekte olan) birtakım boş, kötü değerler tarafından aldatılmaya para ödüyor. Egemen ideolojinin bu öğesi etkilerini ezilen sınıflarda duyuruyor elbette. Film alanından bir örnek almak istersek, bir «Godart» ın o «uçsuz bucaksız» haksız başarısını başka nasıl açıklayabiliriz?

Biz, bir anda oluşan, açıklanması kabil olmayan «yıldırım başarı» anlayışına karşı gitgide büyüyen, bütünüyle anlaşılır bir billûrlaşma kavramını ileri sürüyoruz. Yine aynı şekilde, sanatçının yeteneği, Tanrının bir lütfu olmayıp uzun, kılı kırk yaran sabırlı bir çalışmanın ürünüdür. Biz, sanatsal üretim sırasında olup bitenlerin bilgisine bütünüyle dayanarak estetik algılama için zorunlu aracılıktan oluşturacağız. Eserden halka giden yol, sanatçıdan esere giden yolun benzeridir bir çeşit — ters yönden tabiî. — Bu, kuşkusuz çok şematik bir şey. Araya bir yığın başka öğeler de giriyor. Ama hiç değilse böyle-

ce biz kültürel aracılıkların içeriğini incelemek için sağlam bir temel bulunduruyoruz elimizde. Yazı yazma öğretilerek okuma öğretilemez mi gerçekten?

Sanatsal üreticinin eserin gerçekleştirdiği teknik oluşturmaların açık seçik bilgisine, onun yaptığı üretimin yöntem ve kurallarına dayanarak her sanatın özgül dışavurumcu sistemiyle ilgili gerçek bilgilerin halk tarafından öğrenilmesini sağlayabiliriz. Şurası açık ki, üretim ve ürünler üstünde yapılan dışavurum tekniklerinin incelenmesinin ne yöntemlerin ve araçların basit teknolojisiyle, ne de bir çeşit «anahtar» olabilecek açıklamalarla hiç bir ilgisi yoktur.

Tersine, burada, eserin teknolojik oluşumlarına halkı egemen kılma olanaklarını sağlama, birtakım aldatıcı «anahtarlara», ukalâca lâflara kendimizi bırakmamak söz konusudur.

SANATI AYAĞA DÜŞÜRME YOK

Ne olursa olsun, daha önce tanımlamış olduğumuz sanat kültürü alanında konumuza özgü olmayan her türlü görüş açısını yadsımamız gerekir. Bu alanda sürekli yada halkçı bir eğitimin başarısızlığı, eğitimin sanatı, sanata yabancı birtakım amaçlarda bir araç olarak kullanmak istemesinden doğmaktadır — bilgisizlik yada sistem gereği.— Böylece eserler konusunda her şeyden söz edilir de (psikoloji, eğitim, ahlâk, toplumbilim, ekonomi, politika, vb...) onların sanatsal yanlarından söz edilmez. Sanatın kuşkusuz insan pratiğinin bütün öbür alanlarıyla ilişkisi vardır. Bu ilişkiler, zorunlu, son derece ilginç birtakım incelemelere neden olurlar. Ne ki burada söz konusu etmek istediğimiz şeyi iyice açıklamamız yerinde olur: Gramsci şöyle diyor: «Eğer sanat eğitiyorsa bunu salt eğitici olarak değil, sanat olarak yapar. Çünkü sanat yalnızca eğitici olursa, sanat olmaktan da çıkar. Kendi kendini yadsıyan bir sanat hiç kimseyi eğitemez.

Bu, bilimsel sosyalizm kurucularının üzerinde birtakım belirlemeler, kesinlemeler yaptıkları bir konudur:

«Bugünkü koşullarda, roman, çoğunlukla burjuva çevrelerin okuyucularına seslenir, yani bizim çevremizle doğrudan doğruya ilişkisi olmayan çevrelere yönelir. Bu nedenle, bana göre sosyalist roman, gerçek ilişkileri olduğu gibi çizerek, bu ilişkilerin özüyle ilgili brtakım yanılsamaları ortadan kaldırdığı; burjuva dünyasının iyimserliğini sarstığı; yazarı çözüm yolu göstermese de, doğrudan doğruya yan tutmasa da, var olan düzenin sürekliliğinden insanları kuşkuya düşürdüğü zaman görevini iyice yerine getirmiş demektir.» (Engels, Minna Kautsk'ye mektup, 26 Kasım 1885)

«Yazarın kendi düşünceleri ne kadar gizli kalırsa, bu, sanat yapıtı için o kadar iyidir.» (Engels, Margaret Harkness'e mektup, Nisan 1888)

Çeviren: Bilge Mortaş

«Nâzım Hikmet'in Şiirleriyle İlgili Duruşmaları», yer darlığından derginin bu sayısına giremedi. Beşinci ve daha sonraki sayılarda devam edecektir.

HÜR YAYINEVİ KİTAP LİSTESİ

Bilimsel Kitaplar :

Engels'e Göre Tabiatın Diyalektiği
(Georges Cogniot)
(2. baskı - eklerle)
7,5 lira

Gerçekçilik Açısından Picasso
(Roger Garaudy)
7,5 lira

İlericilik Ve Gericilik
Kavgasında Tevfik Fikret
(Sabiha Sertel)
10 lira

Devrimler Devrimi
(Jean Elleinstein)
10 lira

Sovyetler Birliğinde Sendikacılık
(A. Verbine)
10 lira

İnsan Nasıl İnsan Oldu
— İnceleme —
(iki Sovyet bilim işçisi hazırladı)
2 cilt (her cildi 20 lira)

HÜR YAYINEVİ — P. K. 1222 — İSTANBUL

YENİ DÜNYA

AYLIK SOSYALİZM SORUNLARI DERGİSİ

10 LİRA